Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Postavení státního zástupce v přípravném řízení trestním

Rigorózní práce

Mgr. Barbora Jeřábková

Plzeň, 2021

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Obor trestní právo

Postavení státního zástupce v přípravném řízení trestním

Rigorózní práce

Mgr. Barbora Jeřábková

Plzeň, 2021

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem rigorózní práci s názvem *Postavení státního zástupce v přípravném řízení trestním* zpracovala zcela samostatně za použití pouze uvedených zdrojů v souladu s pravidly odborné vědecké práce."

Plzeň, 2021

Mgr. Barbora Jeřábková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M. za odborné vedení při zpracování této práce, cenné rady a připomínky, které mi v průběhu jejího zpracovávání poskytoval.

Obsah

ÚVOD 1

1. HISTORICKÝ VÝVOJ VEŘEJNÉ ŽALOBY 4

1.1 Vznik a vývoj veřejné žaloby 4
1.2 Vývoj veřejné žaloby do roku 1918 8
1.3 Organizace veřejné žaloby za první republiky (1918-1938) 11
1.4 Organizace veřejné žaloby za 2. světové války (1939-1945) 13
1.5 Organizace veřejné žaloby v poválečném období (1948-1989) 15
1.6 Prokuratura v letech 1989-1993 17

2. STÁTNÍ ZASTUPITELSTVÍ 19

2.1 Právní předpisy vztahující se k činnosti státního zastupitelství 19
2.2 Působnost státního zastupitelství 22
2.3 Organizace státního zastupitelství 24
2.4 Vnitřní vztahy soustavy státního zastupitelství 26
2.5 Dohled 27
2.6 Právní prostředky zajišťující činnost státního zastupitelství 28
2.7 Zásady pro činnost státního zástupce 29
2.7.1 Zásady trestního řízení charakteristické pro práci státního zástupce 29
2.7.2 Základní zásady při působení státního zástupce 32
2.8 Postavení státního zástupce 34

3. PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ TRESTNÍ 40

3.1 Pojem a právní úprava přípravného řízení 40
3.2 Účel a funkce přípravného řízení 41
3.3 Formy přípravného řízení 43
3.4 Fáze přípravného řízení 45
3.4.1 Postup před zahájením trestního stíhání 45
3.4.2 Vyšetřování 51
3.5 Vztah přípravného řízení k řízení před soudem 54

4. STÁTNÍ ZÁSTUPCE JAKO DOMINUS LITIS V PŘÍPRAVNÉM ŘÍZENÍ TRESTNÍM 56

4.1 Dozorová oprávnění 59
4.1.1 Podle § 157 odst. 2 TŘ 61
4.1.2 Podle § 174 odst. 2 TŘ 65
4.2 Návrhová oprávnění 71
4.2.1 Návrh na vzetí obviněného do vazby 71
4.2.2 Návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce 73
4.2.3 Další návrhová oprávnění 73
4.3 Rozhodovací oprávnění 74
4.3.1 Meritorní rozhodnutí 74
4.3.2 Rozhodnutí zatímní povahy 76
4.3.3 Obžaloba a návrh na ochranné opatření 77
4.3.4 Návrh na potrestání 80
4.3.5 Odklony 80
4.4 Další oprávnění 90
4.5 Je český státní zástupce skutečně pánem přípravného řízení? 91

5. KOMPARACE STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ ČR SE ZAHRANIČNÍMI STÁTY 95

5.1 Slovensko 95
5.2 Německo 98
5.3 Polsko 100
5.4 Rakousko 100
5.5 Závěrečné shrnutí 101

6. ZÁVĚR S NÁVRHY DE LEGE FERENDA 103

7. RESUMÉ **104**
8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ **106**
9. PŘÍLOHY **111**

Úvod

Tématem mé rigorózní práce je „Postavení státního zástupce v přípravném řízení trestním".

Cílem práce je poskytnout ucelený, systematicky strukturovaný a přehledný pohled o současné právní úpravě zaměřené na postavení a činnost státního zástupce a poukázat na některé nedostatky s tím související. Nejedná se pouze o opis či souhrn současných informací, ale v pojetí problémů, které spatřuji. Současně zmiňuji možnosti de lege ferenda.

Vliv na výběr tohoto tématu měla má praxe během studia vysoké školy u Okresního soudu Plzeň-město na trestním úseku, v rámci které jsem se účastnila jednotlivých soudních jednání, a měla tak možnost pozorovat justiční profese v praxi. Zde mě zaujala především profese státního zástupce. Státní zástupce v řízení před soudem vystupuje jako osoba zastupující veřejnou žalobu a jeho působení v přípravném řízení není laické veřejnosti blíže známo. A právě tento fakt mě vedl k tomu, zaměřit se na činnost státního zástupce v přípravném řízení, kde má dominantní a nezastupitelnou roli, kterou představuje jeho dozorová činnost nad zachováním zákonnosti v průběhu celého předsoudního stádia trestního řízení.

Rigorózní práci jsem rozčlenila celkem do 6 kapitol. Po úvodu se nejprve zabývám historickým vývojem veřejné žaloby na našem území, jak se postupně formovala právní úprava s danou společností, a jaký vliv na ni měly jednotlivé historické události.

Následující kapitola představuje instituci státního zastupitelství, kde nejprve zmiňuji její ústavní zakotvení a další právní předpisy vztahující se k činnosti státního zastupitelství. V kapitole se následně snažím vycházet ze systematického uspořádání zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. V té souvislosti je zde rozebrána působnost státního zastupitelství nejen v trestní, ale též v netrestní oblasti. Dále organizace a vnitřní vztahy soustavy státního zastupitelství. V neposlední řadě se tato kapitola dotýká dohledu v soustavě státního zastupitelství a základních zásad, které se v rámci působení státního zástupce uplatňují, též obecných zásad trestního řízení charakteristických pro činnost státního zástupce. Na závěr se zabývám samotným vymezením osoby státního zástupce a jeho předpoklady pro výkon této funkce.

Čtvrtá kapitola se věnuje samotnému přípravnému řízení. V prvé řadě vymezuji jeho pojem a právní úpravu. Tato kapitola se také zabývá otázkou účelu

a funkce přípravného řízení, stručně rozebírá jeho samotné formy, které náš právní řád zná. Podrobněji zde rozepisuji fáze přípravného řízení, a to postup před zahájením trestního stíhání, jehož průběh člením na jednotlivé kroky od přijímání trestních oznámení, naložení s daným podnětem až po objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, zda došlo ke spáchání trestného činu a část věnuji fázi vyšetřování, zejména jeho hlavnímu smyslu a samotnému průběhu.

Stěžejní část práce tvoří její pátá kapitola, která pojednává o oprávněních a povinnostech státního zástupce. Cílem je, s použitím platné právní úpravy komplexně přiblížit jednotlivá oprávnění státního zástupce v průběhu přípravného řízení. Tuto část koncipuji podle druhů oprávnění, která může státní zástupce uplatňovat v jednotlivých fází přípravného řízení. První skupinou jsou dozorová oprávnění, kde rozepisuji konkrétně ustanovení § 157 odst. 2 a § 174 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TŘ“) . Poté jsem zde shrnula návrhová oprávnění, z nichž jsem si vybrala dvě, které podrobněji popisuji. Nejobsáhlejší součástí této kapitoly jsou rozhodnutí, kterými státní zástupce disponuje po skončení vyšetřování. Zabývám se zde také otázkou odklonů, kde nejprve podávám informace o právní úpravě jednotlivých odklonů, podmínkách jejich využití a zaměřuji se na novelu dohody o vině a trestu. Na základě statistických údajů vyplývajících ze zprávy o činnosti státního zastupitelství jsem následně vymezila rozbor užívání odklonů v praxi státních zastupitelství. Také uvádím některá další oprávnění státního zástupce v přípravném řízení jako je např. přibrání konzultanta. V závěru kapitoly zmiňuji několik myšlenek z přednášek konající se na odborné konferenci na Právnické fakultě Západočeské univerzitě v Plzni.

V neposlední řadě srovnávám českou právní úpravu postavení státního zástupce v přípravném řízení trestním s právní úpravou zahraničních států, konkrétně s Německem, Slovenskem, Rakouskem a Polskem. Nejprve instituci v daném státě popíšu a následně upozorním na rozdíly oproti České republice. Za cíl této kapitoly si kladu vytknout klady a zápory veřejné žaloby v jednotlivých státech, což představuje podkapitola, která tvoří závěrečné shrnutí s návrhy možné inspirace zahraničních právních úprav představovaných v těchto státech či naopak sloužící jako odstrašující případ.

Závěr popisuje mé úvahy de lege ferenda, kde si kladu za cíl na základě zhodnocení současné právní úpravy de lege lata navrhnout změny, které by mohly

přispět právní úpravě státního zastupitelství a zefektivnit tak práci státního zástupce. Nastínila jsem nedostatečné ústavní zakotvení státního zastupitelství. Navrhla jsem možnou změnu v oblasti zpětvzetí obžaloby státního zástupce, a nakonec se zmiňuji o rekodifikaci trestního řádu, respektive uvádím důvody změny tohoto kodexu.

Při zpracování této práce používám především metodu analýzy, dle které využiji právní předpisy, zdůraznit musím zákon o státním zastupitelstvím a trestní řád, též komentář k trestnímu řádu zejména od prof. JUDr. Pavla Šámala Ph.D. a kolektivu., nedílnou součástí je dále odborná literatura, judikatura, a další zdroje uvedené v seznamu pramenů.

Komparativní metodu uplatňuji při srovnávání české právní úpravy státního zastupitelství se zahraničními státy.

V poslední řadě využívám syntetické metody, jejímž prostřednictvím shrnuji a hodnotím získané poznatky při zpracování této práce, které se odrážejí v úvahách de lege ferenda.

1. Historický vývoj veřejné žaloby

1.1 Vznik a vývoj veřejné žaloby

Institut veřejné žaloby prošel značnými změnami během několika staletí. Obecné trestní právo římské, které bylo v Evropě přejímáno stejně jako občanské právo se dělilo na dvě skupiny, na trestní právo soukromé, vymezené pro soukromé delikty, a na trestní právo veřejné zabývající se zločiny. Žalobu v případě soukromého deliktu podával u obecného soudu poškozený nebo jeho zákonný zástupce či pozůstalý. Postih za spáchaný soukromý delikt měl pouze finanční charakter, případně hrozil trest v podobě konfiskace či mrskání. Na rozdíl od soukromého práva trestního, pro veřejné právo trestní nebyly stanoveny žádné normy, dle kterých by se postupovalo. Tzv. magistrátskou moc fakticky vykonával na základě vlastního uvážení král nebo jiný vykonavatel veřejné moci jako tribun, kvestor či prétor. Proto lze uvést, že vyšetřování bylo vedeno jednostranným inkvizičním způsobem a výsledkem byl rozsudek jako okamžitý administrativní akt. Magistrátská moc byla později omezena právem občana odsouzeného k smrti odvolat se k lidu. V pozdějších dobách na území Říma došlo ke zřizování porotních soudů, ovšem řízení bylo nadále jednostranné.[1] Blíže k inkvizičnímu řízení se vyjadřuje prof. Storch ve svém díle, který uvádí: *„Přikazuje-li se soudci trestnímu kromě oné vlastní jeho úlohy ještě působnost jiná, žádá-li se na něm, aby, nečekaje ani obžaloby ani návrhu stran, řízení trestní sám z vlastní iniciativy zavedl, aby výlučně sám všechen materiál i k usvědčení i k obraně obviněného potřebný sbíral, o rozsahu, v jakém řízení dlužno konati, sám rozhodoval a vůbec v řízení počatém dle vlastního uznání tak dlouho pokračoval, až by všecky okolnosti, pro rozhodnutí důležité, dostatečně byly objasněny: nazýváme takové řízení inkvizičním."*[2].

Řízení inkviziční, kdy soud sám provádí vyšetřování a následně sám rozhodne o vině a trestu, platilo i ve francouzském právu. Soudní řízení bylo přísně formalizované a vylučovalo možnost zastupování účastníků s výjimkou krále a vazalů, kteří mohli být zastupováni svými úředníky. Původ institutu veřejné žaloby s velkou pravděpodobností nacházíme ve francouzském právu, kdy v roce

[1] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 9
[2] STORCH, F., Trestní řízení rakouské I, Tiskem a nákladem J. Otty v Praze 1887. s 9-10.

1302 byli zavedeni nařízením krále Filipa IV. Sličného tzv. královští zmocněnci, resp. veřejní žalobci pro trestní řízení. Byli pověřeni k zastupování pouze krále a vazalů, nikoli soukromých osob. Ovšem oprávnění veřejných žalobců nezahrnovalo vedení trestního stíhání, pouze tlumočili názory krále a vazalů před soudem.[3]

Inkvizice byla užívána nejen ve Francii, ale také ve Španělsku, Itálii, Německu a v zemích přičleněných k Rakousku, též v zemích českých. Kontinent, kde byl zaveden církevní inkviziční proces, uznával provádění a opatřování důkazů způsobem schváleným a uznávaným inkvizicí, avšak později toto právo bylo zneuctěno používáním tzv. tortury.

Koncem 18. století a počátkem 19. století došlo ve Francii, Španělsku, Německu, Itálii a rakouských zemích k právní reformě, jejíž hlavním cílem bylo změnit dosud užívaný jednostranný inkviziční proces a zavést řízení, které bude poskytovat větší jistotu spravedlivého rozhodnutí.

Nové trestní řízení zakotvil právní předpis Code d'instruction criminelle z roku 1808. V prvé řadě starý trestní proces upustil od užívání tortury a v druhé fázi reformy se rozčlenil na dvě části, a to na řízení přípravné, ovšem stále inkviziční a na řízení před soudem. Mezi tato dvě stadia byl včleněn státní orgán tzv. veřejný žalobce, kterému náleželo sice žalobní právo, ovšem jeho oprávnění v přípravném řízení nebyla příliš obsáhlá. Vyšetřování nadále příslušelo soudci, označovaného jako pána sporu, s jehož výsledky, zjištěnými v průběhu přípravného řízení, byl veřejný žalobce vázán a neměl tak možnost vyšetřování ovlivnit.

Až zákon z roku 1897 přinesl řadu oprávnění, jimiž veřejný žalobce mohl disponovat v rámci přípravného řízení. Žalobci byla svěřena nejen úloha strážce zákona, ale též ochránce obžalovaného, za kterého se považovalo i Ministerstvo věcí veřejných. Dále bylo zákonem zakotveno právo obviněného na obhajobu, právo navrhovat důkazy, nahlížet do spisů a řada dalších. Systém převzalo několik evropských států, jako je Španělsko, Itálie, Portugalsko, Německo, Srbsko, Rumunsko, Belgie a rakouské země, ale název „Ministerstvo věcí veřejných" nebylo v řadě států přijato a v souladu s místními tradicemi jednotlivých států došlo k označení tohoto institutu pod názvy „státní zastupitelství", „veřejná" resp. „královská veřejná žaloba", „státní návladnictví", „prokuratura" a řada dalších,

[3] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 10

jejichž představitelé byli označováni jako státní zástupci, veřejní zástupci, veřejní žalobci, státní nadvládní, prokurátoři atd.[4]

K nežádoucím změnám došlo v první polovině 20. století v důsledku válečných konfliktů a nástupem totalitních režimů v Německu, Španělsku, Itálii atd. Byl vybudován jednotný systém veřejné žaloby-prokuratura, který vycházel ze sovětské doktríny založené na zásadách centralizace, monokracie a proklamované vnější nezávislosti. Vývoj struktury orgánů veřejné žaloby v západních evropských státech se neměnil. Nadále zůstala dvoustupňová soustava neboli třístupňová. Trestní stíhání probíhalo v prvním stupni, kde nadále měl vyšetřující soudce dominantnější postavení než veřejný žalobce, též zastupoval obžalobu před soudem a dbal na výkon trestu odnětí svobody. Druhý stupeň je odvolací, a třetí, v rámci této soustavy netypický, představuje Generální orgán veřejného žalobce při Kasačním soudu. Veřejnému žalobci náleží oprávnění podávat opravný prostředek proti rozhodnutím soudů první instance ke Kasačnímu soudu. Nad organizací veřejné žaloby vykonává dohled ministr spravedlnosti, kterému přísluší vydávat pokyny za účelem jednotné trestní politiky.

Postupně docházelo k vytvoření nezávislého systému veřejné žaloby, zejména v severských zemích. Dochází ke vzniku tzv. národních úřadů veřejné žaloby, které spolupracují s policií, žalobcem a různými experty. Jejich působnost byla i celostátní zaměřující se na organizovaný zločin a kriminalitu ekonomické a finanční povahy.

V evropských zemích (Maďarsko, Polsko, Slovensko) byl po pádu totalitních režimů nadále zachován monokratický systém orgánu veřejného žalobce. Avšak Rumunsko a Slovinsko se počátkem 90. let vrátilo k francouzskému modelu.[5]

V českých zemích je vznik veřejné žaloby spjat s vývojem soudního řízení. V dobách nejstarších soudní řízení nebylo koncipováno na civilní a trestní, tak jak je tomu dnes. Původně se jednalo pouze o jednotné soudní řízení a všechny vedené spory vycházely ze soukromoprávní iniciativy.

Jednotlivá procesní pravidla týkající se otázky soudní příslušnosti, jak žalobce vznáší svůj nárok na soud a jak soudcové řídí, rozhodují a nalézají právo, vycházela z platného práva obyčejového, avšak rychle se vyvíjela. Došlo

[4] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 11-12
[5] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 13-14

K přechodu všeobecně příslušných soudů k soudům stavovsky rozlišeným a vycházelo se ze zásady, že každý bude souzen u soudu dle svého společenského stavu. O významnější právních sporech, zejména sporech politického charakteru rozhodoval panovník. Právo nalézalo tzv. shromáždění význačných osob a bylo tak považováno za soud (neboli dvorský soud), kterému panovník pouze předsedal. Dovolávat se u dvorského soudu mohl každý proti komukoli.

V polovině 13. století král Přemysl Otakar II. usiloval o to, aby byla funkce soudní vykonávána královským soudem a oddělila se od všech činností spojených s dvorským shromážděním. Na novém soudu byli dosazeni i přísedící, a došlo tak ke zřízení zemského soudu. Na konci třináctého století byli pověřeni soudní pravomocí tzv. popravcové, kteří na základě zásady veřejné žaloby stíhali z úřední povinnosti (ex officio) osoby, které se dopustili trestného činu, a to za účelem „veřejné pomsty".[6]

Pro další vývoj trestání z úřední moci se zasloužil zákon z období husitského hnutí tzv. Čtyři pražské artikule z roku 1419. Tento zákon prosazoval zásadu veřejné žaloby. Později roku 1437 byl zřízen císařem Zikmundem úřad královského prokurátora, který se stal významným představitelem veřejného trestního zájmu. Úlohy královského prokurátora se jako první ujal Vilém ze Žlutic, který v prvé řadě měl zastupovat krále v rámci soudního řízení. Rozsah působnosti královského prokurátora se velmi rychle rozšířil o zastupování majetkových zájmů, vymáhání pokut za trestné činy, podílení se na zákonodárných pracích a později královští prokurátoři začali stíhat i trestné činy soukromých žalobců. Především působili na zemském soudu, u soudů městských vykonávali tuto funkci královští rychtáři.

V období Habsburské vlády se považoval prokurátor za ochránce veřejného zájmu. S přibývajícími povinnostmi se připojují k prokurátorovi pomocníci a vzniká tak prokurátorský komorní úřad, též fiskální, ve kterém byl jako jediný zástupce panovníka prokurátor, jehož postavení bylo potvrzeno Obnoveným zřízením zemským jako veřejného žalobce s povinností stíhat všechny trestné činy.

V 17. století ztrácel orgán veřejné žaloby na významu. Začalo se u nás uplatňovat řízení inkviziční, kde plní roli žalobce, soudce i obhájce tzv. inkviziční soudce. Jedná se o zvláštní typ nesporného řízení, jelikož žalobce zde nevystupuje vůbec.[7]

---

[6] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. str. 12-14

[7] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. str. 17-18

Řízení inkviziční se u nás v 18. století dostalo do popředí. V té době nadále existovalo i řízení obžalovací, ale pouze ve velmi omezené míře. Dle Trestního zákoníku Marie Terezie Constitutio Criminalis Theresiana z roku 1768 bylo soudní řízení stavěno na zásadě inkviziční. Zákoník zachovává též zbytky procesu obžalovacího ve dvou případech: *„Kdyžby soud příslušný komornímu prokurátoru dal příkaz k tomu směřující, nebo pokud na některých místech určitým osobám udělena jsou toho způsobu privilegia.“* Řízení je zde tajné a písemné. Theresiana rozděluje řízení na fázi vyšetřovací a nalézací, z nichž každá fáze je přikázána jinému soudu. Soud, který vynáší rozsudek, tak činí na základě provedeného vyšetřování druhým soudem. Tato právní úprava postrádala jistou logičnost a už tehdy na svou dobu byla zastaralá. V roce 1788 byla nahrazena Obecním soudním řádem kriminálním Josefa II. Ten odstranil pozůstatky obžalovacího procesu a zdůraznil inkviziční řízení.[8]

1.2 Vývoj veřejné žaloby do roku 1918

Velký zvrat ve vývoji státního zastupitelství nastal v roce 1849. Došlo k oddělení soudnictví od správy a byla zavedena občanská kontrola nad výkonem soudnictví. Na základě § 103 Stadionovy ústavy z roku 1849, který uplatňoval zásadu obžalovací, byl odstraněn inkviziční proces, a tak byla funkce státních zástupců posílena. Císařská rozhodnutí zajišťovala existenci státních zastupitelství a jejich organizaci upravoval „organický zákon pro státní zastupitelství”, který vymezoval jejich pravomoci. Poprvé se zde objevuje v českém překladu termín státní nadvládní.[9]

Stadionova ústava stanovila jako oblast hlavního působení státních zástupců především trestní řízení. Organický zákon odkazoval na prozatímní trestní řád z roku 1850, dle kterého státní zástupci působili na všech sborových i zemských (krajinských) soudech s určitým počtem zástupců, kancelářských úředníků a sluhů. Dále na vrchních zemských soudech sídlících v hlavních městech zemí.
A na kasačním soudu ve Vídni byli ustanoveni vrchní zástupci či vrchní státní zástupci s potřebným počtem náměstků neboli generálních advokátů.[10]

[8] STORCH, F., Trestní řízení rakouské I, Tiskem a nákladem J. Otty v Praze 1887. s 78-82.
[9] KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. Historie a současnost státního zastupitelství. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4. str. 9-10
[10] TUREK, A.,: Státní zastupitelství v českých zemích v letech 1850-1959, Sborník archivních prací, IX., 1959, s. 109.

Trestní řád č. 25/1850 ř. z. ze dne 17. ledna 1850 pověřil státní zastupitelství stíhat ex officio všechny trestné činy, o nichž se dozví, s výjimkou trestných činů soukromožalobních na žádost postiženého. Důsledkem toho je hlavní úlohou zastupitelství hájit zájmy státu, podávat trestní obžalobu a zastupovat stát v trestním řízení. Důraz byl kladen na to, aby státní zástupci vyšetřovali trestné činy v souladu se zákonem a nedocházelo v trestním řízení k průtahům. Byli oprávněni nahlížet do spisů, podávat návrhy, při přípravném vyšetřování žádat o pomoc bezpečnostní či jiné úřady. Zároveň měli povinnost účastnit se na všech přípravných vyšetřování pro přečiny i zločiny a na hlavních přelíčeních u okresních sborových i zemských (krajinských) soudů.

V rámci přípravného řízení měl státní zástupce možnost zasahovat do předběžného vyšetřování, shromažďovat veškeré podklady a důkazy, avšak jeho přítomnost při řádném výslechu obžalovaných a svědků nebyla možná. Také mohl po dohodě se soudcem rozhodnout, že se v trestním řízení nebude pokračovat, a věc tak zastavit. V případě neshody o tom rozhodoval sborový okresní soud. V hlavním přelíčení státní zástupce kladl otázky svědkům, obžalovanému i znalcům. Disponoval také s právem podávat návrhy na vyloučení veřejnosti, ovšem pouze ze závažných důvodů, návrhy na zastavení či přerušení hlavního přelíčení, na zahájení stíhání pro jiný zločin než ten, který obžalovaný spáchal, či k zatčení svědka pro jeho křivou výpověď.[11]

Státní zástupci měli původně velmi širokou působnost i v občanském soudním řízení. Spolupůsobili například při zjišťování neplatnosti manželství, při jednání o pozbytí státního občanství, dále v záležitostech adopčních, legitimačních a opatrovnických nebo také ve sporech kompetenčních apod.

Oproti soudcům nebyli státní zástupci nezávislí, nesesaditelní a nepřesaditelní. Postavení členů státního zastupitelství u soudů okresních sborových a zemských (soudy nižšího stupně) bylo podřízeno vrchním zastupitelstvím u vrchních zemských soudů (soudy vyššího stupně). Na činnost konceptních úředníků generálních prokuratur, tj. vrchních státních zastupitelství u vrchních zemských soudů a Nejvyššího a kasačního soudu ve Vídni dohlíželo přímo ministerstvo spravedlnosti.[12]

[11] KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. Historie a současnost státního zastupitelství. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4. str. 12-13
[12] Tamtéž str. 14

Vydání tzv. silvestrovských patentů dne 31. prosince 1851 znamenalo otevřený přechod k absolutismu. Nejprve kabinetní list císaře adresovaný Schwarzenbergrovi s názvem „Pravidla základní v příčině zákonodárství organického v korunních zemích císařství rakouského" odstranil některé znaky nového procesního řízení, konkrétně odstranil veřejnost soudního řízení, zrušil poroty, omezil zásadu ústnosti a obžalovací a zavedl písemný proces u vyšších soudů. Novým trestním řádem č. 151/1853 ř. z. obnovil zásady inkvizičního procesu, ovšem kladl důraz na zásadu, že nikdo nesmí být trestán bez soudu. Úloha a postavení státního zástupce zůstaly téměř nedotčené, pouze v organizaci státního zastupitelství nastaly některé změny. Výnosem ministerstva spravedlnosti pod č. 54/1855 ř. z. se zrušila státní zastupitelství v sídlech okresních sborových soudů, takže řízení o veškerých přečinech a zločinech přešla před sborové soudy první instance, u nichž byla státní zastupitelství.[13]

Definitivní obrat v trestním řízení přinesla prosincová ústava z roku 1867. Zákonem č. 144/1867 ř. z. ze dne 21. prosince 1867 bylo zakotveno konkrétně v čl. 10 a 11 několik základních zásad trestního procesu, z nichž některé přetrvávají až dodnes. Jedná se o zásadu ústnosti a veřejnosti, zásadu obžalovací a zavedení instituce porotních soudů pro závažnější trestný činy, zejména politické.[14]

Nový trestní řád č. 75/1873 ze dne 23. května 1873, platný od 1. ledna 1874 rozšířil pravomoc porot z tiskových věcí i na zločiny, u nichž byl stanoven trest odnětí svobody vyšší než 5 let. Ustanovení tohoto zákona též pojednávala o úřadech veřejné žaloby, dle něhož u každého sborového soudu první instance byl ustanoven státní zástupce, u druhé instance vrchní státní zástupce a u Nejvyššího soudu generální prokurátor. Státní zástupci byli ve vztahu k soudu nezávislí a jejich hlavním úkolem bylo hájit veřejné zájmy. Zůstala jim pravomoc účastnit se na předběžném vyšetřování trestných činů, na hlavním přelíčení a na všech odvolacích řízeních. Základy veřejné žaloby byly zákony z roku 1873 téměř dobudovány. Poté došlo pouze k menším změnám. Působnost státních zástupců v oblasti občanskoprávních věcí výrazně zesílila. Byli pověřováni některými úkony jakožto zástupci chudých, také byli oprávněni podávat návrh na zbavení právní způsobilosti z důvodů veřejného zájmu apod.

[13] MALÝ, Karel a kol.: Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4. str. 214-217, 273

[14] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 15-16

V tomto období nastaly změny také v užívání úředního jazyka. Od počátku vzniku úřadů veřejné žaloby se používala němčina jako vnitřní úřední jazyk. Nařízení z roku 1880 týkající se pravidel užívání jazyků na státních zastupitelství a u soudů upravovala jen dosavadní praxi. Tato nařízení zdůrazňovala jazykovou rovnost, zejména při podávání žalob, při přijímání podání, vydávání rozsudků apod., avšak pro úřady veřejné žaloby platila nadále němčina jako vnitřní úřední řeč. Tento stav se změnil teprve nařízením Badeniho z roku 1897 a čeština byla zavedena jako vnitřní úřední jazyk i u soudů a státních zastupitelství při jednání v záležitostech stran. Po pádu Thunova ministerstva byl nařízením z roku 1899 obnoven dřívější stav, vnitřní úřední řečí zůstala němčina s některými pouze malými výjimkami.[15]

1.3 Organizace veřejné žaloby za první republiky (1918-1938)

Národní výbor dne 28. října 1918 schválil zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného československého státu, označovaný též jako recepční norma. Dle tohoto zákona *"veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti"* a v souvislosti s tím *"veškeré úřady samosprávné, státní a obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení"*. Recepční norma zajistila plynulou návaznost na rakousko-uherskou právní úpravu, čímž došlo k převzetí celé soudní soustavy společně s orgány veřejné žaloby.[16]

Trestní řád z roku 1873 zůstal nadále v platnosti i v prvorepublikovém Československu. Tento trestní předpis byl uplatňován pouze na území Čech, v Uhrách platil trestní řád vydaný v roce 1896, jenž platil zároveň i pro Slovensko, které si jej převzalo po rozpadu Rakouska-Uherska. V Československu tak vedle sebe platily dva odlišné trestní řády. K odstranění tohoto právního dualismu došlo až v roce 1950.[17]

Organizace státního zastupitelství kopírovala organizaci soudů. U okresních soudů obžalobu zastupovali funkcionáři státního zastupitelství, jelikož zde nebyla státní zastupitelství zřízena. U krajských soudů působila krajská státní zastupitelství

[15] KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. Historie a současnost státního zastupitelství. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4. str. 25-29
[16] Tamtéž str. 31
[17] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 16

a u vrchních soudů státní zastupitelství vrchní. Nově byl také v listopadu 1918 zřízen Nejvyšší soud, který stál nad soustavou řádných soudů civilních i trestních, u něhož byla ustanovena Generální prokuratura.[18]

Nařízením vlády byla státní zastupitelství od 1. ledna 1923 pověřena vedením rejstříku trestů, který se dělil na 3 oddíly. Do prvního oddílu spadaly trestní listy o nepodmíněných odsouzeních a zatykačích. Druhý oddíl zahrnoval trestní listy o podmíněných odsouzeních a propuštěných, poslední o vyřazených podmíněných odsouzeních. Dále byl státní zástupce zákonem z roku 1928 oprávněn navrhovat odsouzení do 1 roku, nejvýše do 5 let, ale též na žádost strany zrušit odsouzení. Zákon z roku 1932 specifikoval působnost úřadů veřejné žaloby a generálního prokurátora při rozsudcích ukládajících trest smrti. V roce 1934 byla úloha státního zástupce rozšířena v oblasti soudnictví nad mládeží. Státnímu zástupci v tomto postavení jako „žalobce mládeže" náležela povinnost zastupovat veřejnou žalobu u „soudů mládeže", společných pro krajský i okresní soud. Náleželo mu podávat opravné prostředky ve prospěch i neprospěch obžalovaného a měl možnost upustit od potrestání.[19]

Dále byl státní zástupce oprávněn, ale i povinen stíhat veškeré trestné činy, které nebyly vyhrazeny soukromému žalobci. K uplatnění žalobního práva v některých případech potřeboval buď zmocnění oprávněné osoby či její návrh. Procesní práva veřejného žalobce zahrnovala právo činit soudu návrhy, nahlížet do spisů, mohl být přítomen při vyhledávacích úkonech prováděných bezpečnostními úřady, či při některých soudních vyšetřování. Též měl státní zástupce určité procesní povinnosti. Přihlížel k tomu, aby bylo využito všech prostředků nalézajících pravdu, měl přihlížet ke všem skutečnostem usvědčujících obviněného i k těm, které byly v jeho prospěch a upozorňoval obviněného na jeho práva. V případě průtahů či nepravidelnosti řízení měl zákonným způsobem zakročit k jejich odstranění.[20]

[18] MALÝ, Karel a kol.: Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4. str. 392-393
[19] TUREK, A.,: Státní zastupitelství v českých zemích v letech 1850-1959, Sborník archivních prací, IX., 1959, s. 126 a násl.
[20] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 17-22

1.4 Organizace veřejné žaloby za 2. světové války (1939-1945)

Nastolením mnichovského diktátu v roce 1938 vedlo ke konci demokratického Československa.[21] V letech 1939 až 1945 vznikl Protektorát Čechy a Morava, kde platilo dvojí právo, a sudetoněmecké pohraničí s čistě německým systémem. Nastaly tak změny v působnosti i organizaci veřejné žaloby.[22]

Soudnictví se v této době rozlišovalo na tzv. autonomní, které vycházelo z organizace soudů v předválečném Československu a soudnictví říšskoněmecké, převzaté z Říše.

Sídla soudů a státních zastupitelství na zabraném území nebyly ihned rušeny, ale pouze přeloženy těsně před záborem do vnitrozemí a nějaký čas dále fungovaly. Avšak nakonec byly zrušeny a jejich území byla přidělena k obvodům sousedních krajských soudů a státních zastupitelství. Území Protektorátu nejprve tvořilo 12, poté 14 německých úředních soudů s věcnou působností našich okresních soudů, avšak s územní působností krajských soudů. Také byly zřízeny dva německé Zemské soudy v Praze a Brně, jejichž věcná působnost kopírovala působnost našich krajských soudů a území našich soudů vrchních. U každého německého soudu bylo též zřízeno státní zastupitelství. Zvláštností bylo zřízení tzv. pěti zvláštních soudů u vrchních zemských soudů, jejichž hlavním úkolem bylo stíhat činnost zaměřenou přímo nebo nepřímo proti okupační moci, jejímu vojenskému zařízení nebo politickým organizacím.

Orgány veřejné žaloby v době okupace disponovaly pouze s omezenou trestní pravomocí ve prospěch říšskoněmeckých soudů a úřadů veřejné žaloby. Protektorátní soudy a úřady veřejné žaloby měly odstoupit od všech projednávání, která dle úsudků německých státních zastupitelství patřila do říšské jurisdikce.[23]

Soudní proces se nadále řídil dle ustanovení trestního řádu č. 119/1873 Sb.. Jediné ustanovení, které se neužívalo, bylo to, dle kterého měl poškozený možnost připojit se k trestnímu řízení a vznést subsidiární žalobu, ovšem pouze pokud byl poškozený německým státním příslušníkem. Důvodem byla snaha zabránit tomu,

[21] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. str. 48
[22] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 22.
[23] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. str. 48-56

aby o nároku poškozeného nerozhodoval soud v Protektorátu dříve než německý civilní soud.[24]

Nařízením vlády z roku 1942 se protektorátní trestní právo přizpůsobilo právu říšskému, což vedlo ke zpřísnění trestů. Události, které se odehrály v období války měly velký vliv na omezení agendy protektorátních státních zastupitelství.

Před samosoudcem se žalovaly přestupky a přečiny žalované soukromě, ostatní přečiny a všechny zločiny žaloval před sborovými soudy státní zástupce. Období v protektorátu se pro vývoj státního zastupitelství řadí mezi ty nejtragičtější.[25]

Na základě ústavního dekretu prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věst. čs., o obnovení právního pořádku, došlo k odstranění všech právních předpisů vydaných po mnichovském diktátu a byla obnovena soudní organizace z období první republiky. Současně byl vydán dekret prezidenta republiky č. 79/1945 Sb., o zatímní úpravě soudnictví v České a Moravskoslezské zemi, který zrušil německé soudnictví v občanskoprávních i trestních věcech. Z doby nesvobody zůstaly dva Nejvyšší soudy a dva Nejvyšší správní soudy, které se měly na základě tzv. první pražské dohody společně stát nejvyššími soudními tribunály pro celé území státu. Později ovšem bylo domluveno, že Nejvyšší soudy v Brně a Bratislavě se považují při zachování jejich dosavadní organizace a působnosti za součást jednotného Nejvyššího soudu se sídlem v Brně. Rovněž byla zachována dvojí organizace u národních soudů a mimořádných lidových soudů.

Dekretem č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů, přibyla úřadům veřejné žaloby celá řada povinností v souvislosti se stíháním a potrestáním kolaborantů a zrádců v době okupace. Na základě dekretu vydaného 19. června č. 17/1945 Sb. byl zřízen Národní soud, podřízený ministerstvu spravedlnosti a jmenovaný vládou, před nímž vystupoval národní prokurátor jako ochránce veřejného zájmu. U mimořádných lidových soudů působili veřejní žalobci z řad úřednictva státního zastupitelství, jež byli jmenováni ministerstvem nebo vládou na určité období nebo činnost.

Došlo také k formálním změnám, a to přejmenování úředníků veřejné žaloby. Titul generální státní zástupci získali náměstkové generálního prokurátora,

[24] Miřička, A., Solnař, V., Nová úprava trestního soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava, Melantrich Praha, 1939, str. 22.
[25] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. str. 48-56

pro přednostu zemského státního zastupitelství byl zaveden název zemský prokurátor, pro jeho náměstka pak víceprokurátor a pro ostatní úředníky u tohoto úřadu zemští státní zástupci. Titul prokurátor nesl konceptní úředník na místě přednosty u státního zastupitelství a jeho náměstek se nazýval víceprokurátor.[26]

1.5 Organizace veřejné žaloby v poválečném období (1948-1989)

Po válečných událostech Československo získalo zpět svobodu a demokracii, ovšem pouze na krátkou dobu. S nástupem komunistické strany v únoru v roce 1948 se vývoj státního zastupitelství nesl jiným směrem.[27]

Změny přinesl zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, který mimo soudnictví upravoval ve svých ustanovení též úřady veřejné žaloby. Soustava státního zastupitelství platná v té době byla zrušena a postupně se zřizovala prokuratura. Vznikly tak samostatné články této soustavy v podobě okresních prokuratur působících u okresních soudů, u krajských soudů zastupovaly veřejnou žalobu krajské prokuratury. Vrchní prokuratury neexistovaly, jelikož byly zrušeny vrchní soudy. V rámci této soustavy působil též generální prokurátor ustanoven u Nejvyššího soudu. Generální prokurátor byl podřízen ministru spravedlnosti spolu s prokurátory krajskými, těm zároveň podléhali prokurátoři okresní. Struktura orgánů veřejné žaloby byla rozšířena o státní prokuraturu působící na Státním soudu v Praze, v jejímž čele stál státní prokurátor. Státní prokuratura se zabývala výlučně stíháním trestných činů dle zákona na ochranu lidově demokratické republiky.

Novým trestním řádem z roku 1950 se oprávnění generálního prokurátora rozšířila o možnost podat stížnost proti pravomocnému rozhodnutí soudu, návrh na uznání rozhodnutí vydaného cizím soudem nebo podat návrh na zrušení rozhodnutí arbitrážní komise.[28]

Vydáním ústavního zákona č. 64/1952 Sb., o soudech a prokuratuře a zákona č. 65/1952 Sb., o prokuratuře vznikla prokuratura podle sovětského vzoru. Považovala se za samostatný, jednotný, centralizovaný a na moci místních orgánů a státní správy nezávislý orgán. Do kompetence prokuratury náležel soudní dozor nad trestním soudnictvím, ale i nad činností soudů občanskoprávních. Také

[26] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. str. 56-60
[27] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 22
[28] https://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html

prováděla dozor nad orgány přípravného řízení trestního a orgány provádějící vykonávací řízení trestní. Hlavním účelem prokurátorského dozoru bylo dohlédnout zejména na zachovávání zákonnosti zejména v oblasti výkonu státní správy.[29]

Rozsah pravomocí generálního prokurátora značně přesahoval oprávnění veřejného žalobce. Lze tedy říct, že v čele stála generální prokuratura s generálním prokurátorem a vše ostatní byli jeho orgány. Těmi byli jeho náměstci, krajští a okresní prokurátoři, včetně jejich náměstků, vyšší a nižší prokurátoři, též polní, vojenští a další prokurátoři. Významným oprávněním byla možnost vyšších prokurátorů přenést na sebe pravomoci nižších prokurátorů. Generální prokurátor byl oprávněn přenést na sebe působnost jakéhokoliv prokurátora.

Zákon z roku 1952 přestal být dostačujícím a byl nahrazen novým zákonem č. 65/1956 Sb., o prokuratuře, kterým se výrazně rozšířily pravomoce generálního prokurátora. Mohl se například účastnit zasedání pléna Nejvyššího soudu, kde měl právo podávat návrhy na vydávání směrnic pro správný výklad právních předpisů nižším soudům. Zákonem nastaly změny také v organizaci, a vedle krajských a okresních prokurátorů vznikly prokurátoři městští a obvodní. Dále byla zakotvena nová funkce vyšetřovatelů, kteří byli ustanovováni a odvoláváni generálním prokurátorem a podléhali dozoru prokurátorů.

V roce 1960 byla přijata tzv. socialistická ústava, v níž byla zakotvena prokuratura v hlavě osmé pod názvem „Soudy a prokuratura". Hlavní účel činnosti soudů a prokuratury spočíval v ochraně socialistického státu i práv a oprávněných zájmů občanů. Ustanovení čl. 106 upravovalo vztahy nadřízenosti a podřízenosti, které znělo: „Orgány prokuratury jsou podřízeny jedině generálnímu prokurátorovi a vykonávají své funkce nezávisle na místních orgánech. Při veškeré své činnosti se opírají o iniciativu pracujícího lidu a jeho organizaci.".

Účinnost zákona o prokuratuře netrvala dlouho a v roce 1960 byl nahrazen novým zákonem č. 60/1965 Sb., o prokuratuře. Zákon sjednotil dosavadní právní úpravu prokuratury a posílil její mocenské postavení.

Vliv na dosavadní organizační složení prokuratury měl vznik československé federace ke dni 1. ledna 1969. Nově se členila na:

- Generální prokuraturu Československé socialistické republiky

[29] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 23

- Generální prokuraturu České socialistické republiky
- Generální prokuraturu Slovenské socialistické republiky
- krajské prokuratury
- vojenské obvodové prokuratury

Na území hlavního města federace a ČSR Prahy se pak členila na Městské prokuratury v Praze a obvodní prokuratury. Hlavní město SSR Bratislavy vykonávala prokuraturu okresní a Městská prokuratura. V branné povinnosti státu by působily i vyšší a nižší polní prokuratury.[30]

1.6 Prokuratura v letech 1989-1993

Po událostech roku 1989 byl rozsah činnosti prokuratury na území našeho státu postupně omezován.[31] Novela zákona č. 168/1990 Sb., o prokuratuře, omezila dozor prokuratury nad zákonností postupu a rozhodování soudů a státních notářství. Řada pravomocí náležící do oblasti prokuratury byla přenesena na soud. Na základě zákona č. 558/1991 Sb., kterým se mění a doplňují trestní řád a zákon o ochraně státního tajemství, příslušelo nově soudům rozhodovat o vzetí do vazby, vydání příkazu k zatčení, prodloužení vazby a nařízení domovní prohlídky.

V souvislosti společenských změn vyvolaných listopadovou revolucí, následnými přípravami na rozdělení Československa a nutností nové ústavy nastaly diskuse a snahy o novou koncepci prokuratury. Témata diskuse se týkala zejména terminologického označení orgánu, jeho působnosti a postavení v rámci systému veřejné moci a vnitřní organizace instituce. V prvé řadě bylo navrhováno zachování prokuratury s případným přejmenováním na státní zastupitelství a s omezením dozoru všeobecného a občansko-soudního. Druhá možnost nabízela přeměnu prokuratury na státní zastupitelství, jehož hlavním účelem má být zastupování veřejné žaloby v trestních věcech a působnost by státnímu zastupitelství náležela v omezeném rozsahu. Celá soustava státního zastupitelství by byla plně podřízena vládě a na rozdíl od prokuratury by neměla být organizace hierarchická a monokratická. Nakonec se vycházelo z koncepce druhé. Další otázka nastala ohledně zařazení státního zastupitelství do moci soudní jako tomu bylo v předchozí

[30] https://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html
[31] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 24

právní úpravě či moci výkonné. Nakonec se přesunulo do hlavy třetí upravující moc výkonnou[32] a v návaznosti na znění v Ústavě České republiky byl vydán zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.[33]

[32] LATA, Jan. Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 978-80-87284-58-2. s 29-32.
[33] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. str. 24

2. Státní zastupitelství

Státní zastupitelství představuje soustavu úřadů státu, určených k uskutečňování trestního stíhání v rámci trestního řízení. Před soudem vystupuje jako orgán veřejné žaloby. V konkrétním řízení hájí tzv. veřejný zájem, za který lze považovat "*určitou řízenou aplikaci úvah o ochraně jednotlivých lidských zájmů lidské společnosti, které v trestním řízení představují nutnost trestat určité typy jednání."* Co je a není chráněno ve veřejném zájmu pak stanoví konkrétní právní norma.

2.1 Právní předpisy vztahující se k činnosti státního zastupitelství

Státní zastupitelství má svůj základ v **Ústavě**, která představuje základní zákon státu a zároveň jeho nejvyšší právní normu. Zakotvuje jej konkrétně v čl. 80 jako součást moci výkonné, který zní: *„Státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení; vykonává i další úkoly, stanoví-li tak zákon. Postavení a působnost státního zastupitelství stanoví zákon."*[34] Dle tohoto ustanovení lze chápat státní zastupitelství jako orgán zastupující veřejnou žalobu v trestním řízení, z čehož plyne, že nikdo jiný než státní zastupitelství není oprávněn takovou činnost vykonávat. Druhý odstavec svěřuje úpravu postavení a působnost státního zástupce zákonu.[35]

Zařazení státního zastupitelství do kapitoly o moci výkonné představuje jeho podřízení v oblasti personálního, organizačního a materiálního zabezpečení jeho činnosti. Samotný výkon státního zastupitelství je na moci výkonné zcela nezávislý a jakékoli přímé zasahování do pravomoci není v ústavě ani v jiném právním předpise zakotveno, a proto není umožněno. Závislost státního zastupitelství na ministerstvu spravedlnosti je pouze v oblasti výkonu správy.[36]

Se zařazením státního zastupitelství pod moc výkonnou vznikla celá řada pochybností. Především státní zastupitelství není správním úřadem, ale státním orgánem se zákonem svěřenou působností k plnění svých úkolů. Jako orgán veřejné moci se odlišuje od správních úřadů a celkově orgánů výkonné moci druhem

[34] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky.
[35] TOMEŠ, M., Ústavní postavení státního zastupitelství – zamyšlení nad základními principy jeho činnosti, Státní zastupitelství 11–12/2008, Praha: LexisNexis CZ s. r. o., s. 86-88
[36] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. s. 78-79.

činnosti, který vykonává. Od soudů se pak veřejná žaloba odlišuje primárně svou organizací. Ovšem existuje určitá souvislost činnosti státního zastupitelství s činností soudů zejména v oblasti zastupování veřejné žaloby, která je činností justiční povahy. Státní zastupitelství tak zpravidla nevykonává moc soudní, avšak má povahu justičního orgánu.[37] Ve vztahu k moci zákonodárné jde o nepřímou závislost, která spočívá v povinnosti státních zástupců respektovat zákony přijaté parlamentem, na druhé straně parlament zasahuje do jejich činnosti pouze prostřednictvím odpovědnosti ministra spravedlnosti.

V současné době není zcela jednoznačné postavení státního zastupitelství, avšak řadí se do hlavy třetí mezi orgány moci výkonné. Nespadá konkrétně pod ministerstva či jiné výkonné orgány státní moci, ale staví se vedle těchto orgánů.

Existuje několik názorů na ústavní začlenění státního zastupitelství. Jeden názor se přiklání k zařazení orgánu veřejné žaloby pod moc výkonnou, který jako takový respektuje ve sféře své působnosti politiku vlády. Další názor říká, že státní zastupitelství je orgánem sui generis s prvky moci výkonné a soudní.[38]

Na základě uvedených skutečností se přikláním k názoru J. Fenyka, že existuje celá řada důvodů pro to, aby státní zastupitelství jako orgán sui generis, neboli orgán výkonu trestní spravedlnosti nebylo řazeno pod moc soudní ani moc výkonnou. Naopak, aby mělo své samostatné a specifické ústavní zakotvení, jako např. Nejvyšší kontrolní úřad nebo Česká národní banka.[39]

Jedna z nejdůležitějších právních norem upravující státní zastupitelství je **zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZoSZ“)**. Zákon upravuje postavení, působnost, organizaci a správu státního zastupitelství, postavení státních zástupců a právních čekatelů, dále zakotvuje působnost Ministerstva spravedlnosti. S účinností tohoto zákona k 1. lednu 1994 došlo současně ke zrušení všeobecného prokurátorského dozoru.[40]

K provedení zákona o státním zastupitelství vydalo Ministerstvo spravedlnosti ČR dne 7. ledna 1994 **vyhlášku č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství**

[37] FENYK, Jaroslav. Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-80-4 s. 14-16

[38] ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J., a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-0. s. 158-159.

[39] FENYK, Jaroslav. Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-80-4 s. 14-16

[40] ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J. a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN: 978-80-7400-496-4. s. 163.

a podrobnostech a úkonech prováděných čekateli. Tato vyhláška byla následně několikrát novelizována. Právně vymezuje mj. postup státních zástupců v trestním řízení a občanském soudním řízení, postup při prošetřování podnětů ke stížnostem pro porušení zákona, postup při přezkoumávání pravomocných usnesení o zastavení trestního stíhání a postoupení věci jinému orgánu v řízení podle § 174a TŘ a oprávnění v řízení o dovolání.[41]

Jak je stanoveno v § 4 odst. 1 písm. a) ZoSZ, působnost státního zastupitelství v trestním řízení upravuje **zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním** (dále TŘ), který specifikuje konkrétní práva a povinnosti státních zástupců v rámci trestního procesu. Trestní řád stanovuje základní zásady trestního řízení, jakož i postupy státního zástupce napříč celým trestním řízením.[42]

Postavení státního zástupce v civilním řízení upravuje zákon č. **č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád.**

Mezi **další právní normy** zasahující do působnosti státních zástupců řadíme například **zákon č. 7/2002 Sb**., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců, Ve znění pozdějších předpisů, dle kterého se posuzuje kárná odpovědnost státních zástupců za kárná provinění, **zákon č. 218/2003** Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), **zákon č. 106/1999 Sb**., o svobodném přístupu k informací, ve znění pozdějších předpisů, kde např. dle § 11 odst. 4 písm. a) jsou povinné subjekty, mezi něž patří i státní zastupitelství, neposkytovat informace o probíhajícím trestním řízení, dále **zákon č. 85/1990 Sb**., o právu petičním, **zákon č. 97/1963 Sb**., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, aj.

Za nutné považuji zmínit i **pokyny obecné povahy**, jež je oprávněn vydávat Nejvyšší státní zástupce. Slouží ke sjednocení a usměrnění postupu státních zástupců při výkonu jejich činnosti. A k zajištění jednotné vnitřní organizace uvnitř státního zastupitelství. Jde o interní předpis zaměřený především na procesní otázky, nikoli hmotněprávní. Zavazuje nejen státní zástupce, ale i zaměstnance, stanoví-li tak nejvyšší státní zástupce. Mezi nejdůležitější patří např. Pokyn obecné povahy č. 9/2019, o postupu státních zástupců v trestním řízení, novela POP

[41] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.
[42] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

č. 2/2020, o postupu státních zástupců v trestním řízení, Pokyn obecné povahy č. 1/2017, o výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství, Pokyn obecné povahy č. 10/2012, o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda, Pokyn obecné povahy č. 1/2017, o výkonu dohledu v soustavě státního zastupitelství.[43]

Dne 16. dubna 2019 s účinností od 1. května 2019 vytvořili Nejvyšší státní zástupce, vrchní státní zástupci, krajští státní zástupci a městský státní zástupce v Praze **Etický kodex státního zástupce.** Tento etický kodex vymezuje morální pravidla, jimiž by se měli státní zástupci při své činnosti řídit, hovoří konkrétně o nezávislosti, nestrannosti, objektivitě, odbornosti, iniciativě, důstojnosti vystupování a spolupráci. Zavazuje všechny státní zástupce.[44]

Jak jsem zmiňovala výše, primárně by mělo dojít k vyřešení otázky ústavního zakotvení veřejné žaloby. Co se současné právní úpravy týká, vytkla bych její roztříštěnost do mnoha různých právních předpisů. Negativní aspekty shledávám v jednotlivých oprávnění státního zástupce, např. z dozorových oprávnění uvedených v ustanovení § 157 odst. 2 TŘ a 174 odst. 2 TŘ není přehledné, která lze využít před zahájením trestního stíhání, a která až po zahájení.

2.2 Působnost státního zastupitelství

Základní vymezení působnosti státního zastupitelství upravuje čl. 80 Ústavy, podle něhož státní zastupitelství primárně působí v trestním řízení, ve kterém zastupuje veřejnou žalobu. Dále se úpravě působnosti věnuje především zákon o státním zastupitelství (dále jen „ZoSZ“) v § 4 odst. 1 písmene a) - d) a odst. 2.

ZoSZ uvádí v § 4 odst. 1 písmene a), že státní zastupitelství je orgánem v trestním řízení a plní další úkoly vyplývající z trestního řádu. Státní zástupce zastává několik funkcí v rámci celého trestního řízení. V přípravném řízení vykonává dozor nad zachováním zákonnosti a poté podává obžalobu. Následně podanou obžalobu zastupuje před soudem, kde mu přísluší celá řada významných úkolů, jako je dokazování či podávání řádných i mimořádných opravných prostředků apod.

Dle písmene b) ZoSZ, státní zastupitelství vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody,

[43] https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/pokyny-obecne-povahy/
[44] https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/eticky-kodex-statniho-zastupce/

ochranné léčení, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda. Státní zástupce v rámci dozoru důsledně dbá na respektování obecně závazných předpisů při výkonu trestu odnětí svobody a vazby, ovšem nepřísluší mu dozor nad účelností a vhodností postupu vězeňské služby. Hlavním účelem je zjištění, zda nikdo nebyl nezákonně držen ve vazbě, či při výkonu trestu odnětí svobody. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, definuje působnost státního zástupce při provádění dozoru nad dodržováním právních předpisů při výkonu ochranné a ústavní výchovy. Například má oprávnění vstupovat v libovolnou dobu do příslušeného zařízení a nahlížet do povinné dokumentace vedené zařízením, podávat soudu návrhy na zrušení ústavní nebo ochranné výchovy, dále vydávat příkazy k dodržování právních předpisů a řadu dalších.

Písmeno c) uvádí, že státní zástupce působí i v jiném než trestním řízení.[45] Činnost státního zastupitelství v tzv. netrestním řízení upravuje zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, dále zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní a zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.[46] Státní zastupitelství je oprávněno v případech stanovených zvláštními zákony iniciovat zahájení řízení nebo do již zahájeného řízení vstoupit.[47] Není vyloučena možnost budoucí zákonné úpravy, která založí účast státního zastupitelství i v jiném než trestním řízení.

V písmenu d) je uvedeno, že státní zastupitelství vykonává další úkoly, stanoví-li tak zvláštní zákon. V dnešní době takový platný zákon neexistuje.

Ustanovení § 4 odst. 2 uvádí úlohu státního zástupce též v oblasti prevence kriminality a poskytování pomoci obětem trestných činů. Jako jeden z hlavních úkolů státního zástupce v prevenci trestné činnosti je snižování rozdílu mezi spáchanou a stíhanou činností, a to pomocí důrazného uplatňování pravomocí, jimiž státní zástupce disponuje v trestním řízení. Dále například trestní řád vymezuje povinnosti státního zástupce v oblasti prevence kriminality. Konkrétně dle § 89

[45] V jiném než trestním řízení se rozumí řízení upravené zvláštním zákonem, pokud připouští účast státního zastupitelství v takovém řízení. Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F.: Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou Praha: Nakladatelsví Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-25-7. s. 23.

[46] Pravomoc státního zastupitelství iniciovat řízení dle zákona o zvláštních řízeních jsou např. řízení o svéprávnosti nebo prohlášení za mrtvého.

[47] Státní zastupitelství může podat návrh na uložení opatření dítěti mladšímu 15 let, které se dopustilo činu jinak trestného podle ustanovení § 90 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

odst. 1 písm. f) trestního řádu je státní zástupce povinen zjišťovat okolnosti, které vedly ke spáchání trestného činu. Odhalením těchto okolností lze do určité míry zjistit příčiny trestné činnosti, jejichž následné předcházení má preventivní význam. Činnost státního zástupce v oblasti poskytování pomoci obětem trestných činů vyplývá z ustanovení zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů. Právní úprava umožňuje též státnímu zástupci podat návrh na zahájení občanského soudního řízení nebo do takového již zahájeného řízení vstoupit, a to jen v některých případech. Postavení a povinnosti státního zástupce v rámci jeho působení v občanském soudním řízení upravuje občanský soudní řád a zákon o zvláštních řízeních soudních. [48]

2.3 Organizace státního zastupitelství

Úpravu soustavy státního zastupitelství nalezneme ve třetí části § 6 ZoSZ. V ČR máme čtyřstupňovou soustavu státního zastupitelství, která kopíruje soustavu obecných soudů. Soustava je tvořena Nejvyšším státním zastupitelstvím se sídlem v Brně, vrchními státními zastupitelstvími, která mají sídlo v Praze a Olomouci, krajskými státními zastupitelstvími a okresními státními zastupitelstvími. V případě branné pohotovosti státu soustavu dále tvoří vyšší a nižší polní státní zastupitelství. Odlišnosti nalezneme v obvodu hlavního města Prahy, kde působnost krajského státního zastupitelství vykonává Městské státní zastupitelství v Praze a působnost okresních státních zastupitelství vykonávají obvodní státní zastupitelství. Odlišné pojmenování je i v obvodu města Brna, kdy Městské státní zastupitelství v Brně má působnost okresního státního zastupitelství.[49]

Sídla státních zastupitelství a územní obvody jejich působnosti se shodují s územními obvody soudů, jelikož jednotlivá státní zastupitelství vykonávají svoji činnost u soudů. Příslušnost jednotlivých státních zastupitelství k zastupování státu u soudu se určí dle toho, u kterého soudu státní zastupitelství působí, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.[50]

Na základě ustanovení v § 40 odst. 2 ZoSZ může Ministerstvo spravedlnosti stanovit určité výjimky, co se týká sídla a územních obvodů jednotlivých státních zastupitelství, dále v obvodu státního zastupitelství může zřídit jeho pobočky

[48] FENYK, Jaroslav. Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-80-4. s. 21-24.
[49] Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.
[50] Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

nebo zřídit státní zastupitelství s výlučnou působností, anebo stanovit, že věci určitého druhu z obvodu několika státních zastupitelství jsou sloučeny do vyřizování jednoho státního zastupitelství.[51] Na základě tohoto zmocnění vydalo Ministerstvo spravedlnosti vyhlášku č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství. V tomto jednacím řádu nalezneme v ustanovení § 15 další výjimku v oblasti výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení, a to ve věcech závažných úmyslných trestných činů jako je např. podílnictví dle § 214 trestního zákoníku nebo legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 215 TZ, kde je příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství, v jehož obvodu působí nižší státní zastupitelství, které by v této věci bylo jinak příslušné.[52]

V čele státního zastupitelství stojí vedoucí státní zástupce, jehož pojmenování se liší v závislosti na stupni státního zastupitelství. Jmenuje ho a odvolává ministr spravedlnosti, s výjimkou nejvyššího státního zástupce, jehož jmenování a odvolání činí vláda po předchozím návrhu ministra spravedlnosti. Všichni státní zástupci i zaměstnanci úřadu jsou podřízeni vedoucímu státnímu zástupci. Zákon také stanoví, že každý vedoucí státní zástupce musí mít svého náměstka či náměstky, kteří ho zastupují v pořadí a rozsahu, v jakém si určí vedoucí státní zástupce.

V rámci každého státního zastupitelství je uplatňován princip monokracie, na jehož základě přísluší vedoucím státním zástupcům několik oprávnění, jako je stanovení vnitřní organizace státního zastupitelství, rozdělení agendy mezi státní zástupce včetně zajištění specializace státních zástupců podle zvláštních předpisů. Interní normou, kterou se musí státní zástupci řídit je organizační řád, který vydává vedoucí státní zástupce.[53]

Ustanovení § 11a odst. 1 ZoSZ vyjadřuje hierarchický vztah, ovšem vždy pouze mezi dvěma nejbližšími stupni, kdy nejvyšší státní zástupce je nadřízen vrchním státním zástupcům, vrchní státní zástupce krajským státním zástupcům v obvodu vrchního státního zastupitelství a krajský státní zástupce okresním státním zástupcům v obvodu krajského státního zastupitelství, a to vše v mezích daných zákonem.[54]

---

[51] Tamtéž

[52] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

[53] FENYK, Jaroslav. Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-80-4. s. 30-32.

[54] Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F.: Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou Praha: Nakladatelství Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-25-7. s. 53.

Na vrcholu soustavy je nejvyšší státní zástupce, kterému náleží několik oprávnění plynoucích z ustanovení § 12 ZoSZ. Přísluší mu vydávat pokyny obecné povahy ke sjednocení a usměrnění postupu státních zástupců, jež jsou pro ně závazná, také jsou závazná pro další zaměstnance, pokud tak nejvyšší státní zástupce stanoví. K jeho oprávnění náleží vydávání stanovisek ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisu při výkonu působnosti státního zastupitelství a může nařídit kontrolu skončených věcí. Mezi jeho povinnosti patří například předkládat vládě prostřednictvím ministra spravedlnosti zprávu o činnosti státního zastupitelství za uplynulý kalendářní rok.[55]

Na základě výše uvedeného bych se zde pozastavila nad otázkou oprávnění náležejících vedoucím státním zástupcům. Obecně v rámci postavení státních zástupců hovoříme o jakési nezávislosti, a která může být v některých ohledech narušena právě tím, že vedoucí státní zástupce dle platné právní úpravy může jednotlivé trestní kauzy přidělovat konkrétnímu jedinci dle vlastní vůle. Touto formou je možno státního zástupce pověřit náročnými či složitými případy, přičemž druhý se dočká jednodušších úkonů v podobě přijímání trestních oznámení apod. Zde si můžeme povšimnout určitého znevýhodnění. Osobně postrádám v současné právní úpravě rozvrh práce, tak aby nedocházelo k nerovnému přidělování jednotlivých trestních případů.

2.4 Vnitřní vztahy soustavy státního zastupitelství

Uvnitř soustavy může také dojít ke sporům o příslušnost mezi jednotlivými státními zastupitelstvími. Spor může být o věcnou či místní příslušnost. Buď bude příslušnost vyjadřovat více státních zastupitelství (tzv. pozitivní spor), anebo se nebude žádné cítit příslušné (negativní spor).[56] Kompetenční spory dle §12a ZoSZ rozhoduje nejbližší vyšší státní zastupitelství, které je společné těm státním zastupitelstvím, jež jsou ve sporu. To rozhoduje taktéž o odnětí a přikázání věci jinému nižšímu státnímu zastupitelství, je-li vedoucí státní zástupce dotčeného zastupitelství vyloučen z projednávání věci, nebo o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutí nejblíže nižšího státního zastupitelství v jeho obvodu, nestanoví-li zákon jinak.[57]

[55] Tamtéž s. 56-68.
[56] Koudelka, Z., Růžička, M., Vondruška, F.: Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou Praha: Nakladatelství Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-25-7. s. 72.
[57] Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství

2.5 Dohled

Základní funkcí dohledu je funkce pozorovací spočívající v pozorování činnosti subjektu, který vykonává dohled nad dozíraným. Dále plní funkci nápravnou, která vede k ovlivnění činnosti tohoto subjektu, v tom smyslu, aby postupoval v souladu s právními předpisy.

Z časového hlediska lze dělit dohled na *předběžný* neboli *preventivní* na jehož základě dochází k předběžnému pozorování a hodnocení zamýšleného postupu. Dále na dohled *průběžný* uskutečňovaný v průběhu určité činnosti a na *následný*, který se provádí až po vykonání příslušné činnosti.

Ustanovení § 12c ZoSZ vymezuje institut dohledu jako tzv. nástroj k zajištění kontrolních a řídících vztahů nejen mezi jednotlivými stupni státních zastupitelství, ale i uvnitř každého státního zastupitelství, a to ze strany vedoucího státního zástupce vůči jednotlivým státním zástupcům konkrétního státního zastupitelství.[58] Právní úprava dohledu je zakotvena nejen v ustanovení § 12c-e zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ale také ve vyhlášce Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu SZ v § 1 a § 2, kde výkon dohledu v soustavě státního zastupitelství je zaměřen především na dodržování a aplikaci právních předpisů v oblasti činnosti státních zástupců a působení státních zastupitelství. Dohled se dále specializuje na dodržování pokynů vyššího státního zastupitelství a vedoucích státních zástupců, na organizaci a řízení práce. Řadíme sem také dohled nad realizací pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce.[59]

Dohled rozdělujeme na **vnější** a **vnitřní**. Na obecnou právní úpravu dohledu v § 12c ZoSZ navazují ustanovení v § 12d a 12e. V prvním ustanovení tohoto zákona nalezneme *dohled vnější* jako tzv. kontrolní činnost vyššího státního zastupitelství vůči nižšímu státnímu zastupitelství ve svém obvodu. Mezi prostředky výkonu dohledu se řadí vyžadování zvláštních zpráv o postupu státních zástupců a o informacích ve věcech vyřizovaných nižším státním zastupitelstvím. Vyšší státní zastupitelství má též právo vykonávat prověrky či požadovat informace o dílčích věcech. Důležitým předmětem dohledu je zde tzv. pokyn či oprávnění nejbližšího vyššího státního zastupitelství odejmout věc nižšímu státnímu zastupitelství a vyřídit ji samo, a to za podmínek stanovených zákonem, jedná se

[58] KOUDELKA, Z., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F.: Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou Praha: Nakladatelství Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-25-7. s. 86-88.
[59] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

o tzv. atrakci, resp. devoluci.

Předmětem ustanovení § 12e je *vnitřní dohled*, neboli dohled vedoucího státního zástupce nad postupem státních zástupců, kteří působí v oblasti státních zastupitelství, v jejichž čele stojí, též nad činností vyšších úředníků, asistentů, právních čekatelů a ostatních zaměstnanců. V rámci vnitřního dohledu je oprávněn vydávat pokyny k postupu při vyřizování věcí v příslušnosti tohoto státního zastupitelství a pokyny, které se vztahují na více věcí určitého druhu. Vedoucí státní zástupce může také opatřením odejmout věc státnímu zástupci a přidělit ji jinému, rovněž je oprávněn vyhradit si předložení věci k nahlédnutí. Výkonem některých těchto oprávnění může vedoucí státní zástupce pověřit svého náměstka. Pokyny vedoucího státního zástupce nebo jim pověřeného jsou pro státní zástupce závazné a jsou povinni se jimi řídit. Výjimkou je možnost odmítnutí plnění pokynu z důvodu rozporu se zákonem. V takovém případě pokyn vedoucí státní zástupce zruší, nebo nezruší-li pokyn, věc vyřídí ten, kdo ho vydal. Je také nutno uvést, že pokud v průběhu jednání před soudem dojde ke změně důkazní situace, státní zástupce není vázán pokynem vedoucího státního zástupce či jím pověřeného státního zástupce.[60]

2.6 Právní prostředky zajišťující činnost státního zastupitelství

Ministerstva a jiné státní orgány, orgány územní samosprávy, ale i orgány zájmové a profesní samosprávy jsou povinni poskytovat součinnost státnímu zastupitelství v podobě zapůjčování spisů a dokladů při výkonu jeho působnosti v konkrétní věci, a to bez zbytečných průtahů. Státním zástupcům náleží oprávnění v mezích jejich působnosti nahlížet do těchto spisů a dokladů či pořizovat z nich opisy a výpisy. Tyto orgány mají zároveň povinnost bez průtahů vyhovět dožádáním státního zastupitelství uskutečněných v mezích jeho působnosti a podávat potřebná vysvětlení.

Povinnost součinnosti se vztahuje též na fyzické a právnické osoby. Fyzické osoby pouze takové, na které byla převedena státní správa.

Soudy mají povinnost zajistit právo státního zastupitelství nahlížet při výkonu jeho působnosti do soudních spisů a pořizovat si z nich opisy a výpisy. V případě požádání o zapůjčení soudních spisů, soud může žádost ze závažných důvodů

[60] KOUDELKA, Z., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F.: Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou Praha: Nakladatelství Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-25-7. s. 86-108.

odmítnout.[61] Zda se jedná o závažný důvod je ponecháno na úvaze soudu. Může jím být například skutečnost, že v dané věci je nařízení jednání nebo v trestním řízení hlavní líčení nebo byl spis předložen k řízení o odvolání. V těchto případech pak státní zástupce pouze nahlíží do jeho obsahu či pořizuje kopie a výpisy.[62]

Podle ustanovení § 15 ZoSZ je každý povinen dostavit se na výzvu ke státnímu zastupitelství a podat potřebné vysvětlení, pokud jiný právní předpis nestanoví něco jiného. Vždy je nutné o obsahu vysvětlení a jeho průběhu sepsat záznam. Nelze požadovat vysvětlení o okolnostech týkajících se utajovaných skutečností chráněných zvláštním zákonem, ani od toho, kdo je povinen zachovat je v tajnosti či má povinnost mlčenlivosti, ledaže by byl takové povinnosti zproštěn. Osoba, která by sebe či osobu blízkou vystavila nebezpečí trestního stíhání může odepřít vysvětlení, přičemž státní zástupce může přezkoumat, zda důvody odepření podání vysvětlení jsou na místě.

Mezi další právní prostředky patří pořádková pokuta, kterou může státní zástupce uložit tomu, kdo bez náležité omluvy nevyhoví výzvě státního zastupitelství. Pokutu lze uložit opakovaně, a to až do výše 50 000 Kč. Alternativním způsobem ve vztahu k pokutě je pak předvedení osoby. Proti rozhodnutí o uložení pořádkové pokuty lze podat stížnost, jež má odkladný účinek. Lhůta jejího podání je 3 dny od doručení písemného rozhodnutí o uložení pokuty. Podává se u toho státního zastupitelství, které ji uložilo, a pokud stížnosti samo nevyhoví, předá ji k rozhodnutí nejblíže vyššímu státnímu zastupitelství či nejvyššímu státnímu zástupci, uložilo-li pořádkovou pokutu Nejvyšší státní zastupitelství. Jakmile uplyne lhůta k plnění, stane se pravomocné rozhodnutí vykonatelným.[63]

2.7 Zásady pro činnost státního zástupce

2.7.1 Zásady trestního řízení charakteristické pro práci státního zástupce

Na základě zásad trestního řízení stojí organizace trestního řízení a činnost jeho orgánů. Zásady dávají určitý základ všem stádiím trestního řízení a trestněprávním institucím, ovšem v každém stádiu se uplatňují různou měrou.

[61] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. s 107.
[62] FENYK, Jaroslav. Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-80-4 s. 56.
[63] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. s 107-108.

Při působení státního zástupce v přípravném řízení, kde vykonává dozor a dbá nad zachováním zákonnosti se uplatňují následující zásady, jejichž výčet nalezneme v trestním řádu.[64]

Zásada stíhání jen ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví trestní řád

Úpravu této zásady nalezneme v ustanovení § 2 odst. 1 trestního řádu (dále TŘ). Představuje záruku, že nebude zasahováno do práv občanů nad nezbytnou míru, a že nebudou stíháni bez zákonného důvodu. Jedna z podmínek trestního stíhání je dostatečně odůvodněný závěr, že pachatel trestný čin spáchal. Státní zástupce zajišťuje uplatňování této zásady pomocí prověrek při jeho dozorové činnosti i při dozoru nad činností policejního orgánu.

Zásada presumpce neviny

Zásada presumpce neviny je upravena v § 2 odst. 2 TŘ. Platí, že dokud nebude vyslovena vina na základě pravomocného rozsudku, bude na každého, proti němuž je vedeno trestní stíhání nahlíženo jako na nevinného. Orgány činné v trestním řízení jsou při provádění důkazů v trestním řízení omezeny zásadou in dubio pro reo tzn., že jsou povinny provést veškeré důkazy prokazující vinu i nevinu obviněného. Vždy musí postupovat v souladu s trestním řádem a zachovávat vůči obviněnému nestrannost a nezaujatost.

Zásada oficiality, zásada rychlosti, zásada přiměřenosti

Úpravu těchto zásad nalezneme v § 2 odst. 4 TŘ. Na základě zásady oficiality je založena povinnost orgánů činných v trestním řízení (dále OČTŘ) postupovat z úřední povinnost (ex officio). Jsou povinny činit své procesní úkony za daných podmínek stanovených zákonem k jejich provedení. Tato zásada je prolomena ve smyslu ustanovení § 163 TŘ, kde jsou upraveny trestné činy jako jsou ublížení na zdraví z nedbalosti, neposkytnutí pomoci a další u nichž je možné trestní stíhání zahájit a v již zahájeném řízení těchto trestných činů pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. V následující větě § 2 odst. 4 TŘ se setkáme se zásadou rychlosti spočívající v co nejrychlejším projednání trestní věci OČTŘ,

[64] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. s. 111.

a to bez zbytečných průtahů. Též musí na základě zásady přiměřenosti postupovat tak, aby bylo co nejméně zasahováno do základních práv a svobody občana. Nejedná se pouze o práva obviněného, ale i svědků, znalců, poškozených a dalších.

Zásada legality, zásada oportunity

Ze zásady legality vyplývá povinnost státního zástupce stíhat veškeré trestné činy, o nichž se dozví. Opakem vůči této zásadě je zásada oportunity, která představuje právo státního zástupce nezahajovat trestní stíhání, které se jeví jako neúčelné.

Zásada vyhledávací, zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností

Z povinnosti OČTŘ zjistit v trestní věci materiální pravdu odpovídá zásada vyhledávací, která se zaměřuje na zjištění všech okolností, které svědčí ve prospěch, ale i v neprospěch osoby, proti níž se vede trestní řízení (obviněný, obžalovaný). Pro rozhodnutí OČTŘ je nezbytné zjistit skutkový stav bez důvodných pochybností.

Zásada volného hodnocení důkazů

Zákonná pravidla pro hodnocení jednotlivých důkazů a určení důkazů, kterých je zapotřebí k prokázání dokazované skutečnosti neexistují. OČTŘ hodnotí důkazy dle vlastního přesvědčení na základě pečlivého uvážení všech okolností.

Zásada obžalovací

Trestní stíhání před soudy není možné bez obžaloby nebo bez návrhu na potrestání podaných státním zástupcem. Rozhodnutí soudu závisí na skutku obsaženém v žalobním návrhu či návrhu na potrestání, ovšem soud není vázán právním hodnocením skutku. Státní zástupce je oprávněn vzít obžalobu zpět a to až do doby než se soud 1. stupně odebere k závěrečné poradě, ovšem jakmile bude zahájeno hlavní líčení, tak pouze se souhlasem obžalovaného.

Zásada spolupráce orgánů trestního řízení se zájmovými sdruženími občanů

Z této zásady vyplývá možnost zapojení zájmových sdružení občanů do trestního procesu, a to ve velkém rozsahu. Obecně právo sdružovat se je zakotveno jednak Listinou základních práv a svobod (dále LZPS) v článku 20, též zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Mezi zájmová sdružení občanů

řadíme například organizace zaměstnavatelů, odborové organizace, občanské sdružení a další. Trestní řád v ustanoveních § 3 a § 6 se blíže zabývá součinností těchto sdružení s OČTŘ. Spolupůsobí při uskutečňování nápravy pachatele, u podmíněných upuštění od potrestání či podmíněně odsouzených k trestu odnětí svobod s dohledem a při řadě dalších případů.

Zásada používání mateřského jazyka

Tato zásada umožňuje osobě, která nehovoří českým jazykem užívat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka, případně jazyka osobě znalého. Na základě toho je nutné přeložit a písemně vyhotovit některé právní akty, které vymezuje § 28 odst. 1 TŘ. Mezi ně řadíme například usnesení o zahájení trestního stíhání, usnesení o vazbě, rozsudek, trestní příkaz a rozhodnutí o odvolání.

Zásada zajištění práva na obhajobu

Právo na obhajobu je zakotveno v čl. 40 LZPS a v ustanovení § 2 odst. 13 TŘ. Osobě, proti níž je vedeno trestní řízení se zajišťuje poučení o jeho právech na uplatnění obhajoby a o zvolení svého obhájce. Vyjadřuje právo osobní obhajoby neboli možnost hájit se sám, též zvolit si svého obhájce. V případech nutné obhajoby je obviněnému přidělen obhájce soudem, aniž by obhájce sám požadoval. Právo na obhajobu chápeme i jako právo obviněného a obžalovaného požadovat objasnění všech skutečností, které svědčí v jeho prospěch, a to od všech OČTŘ.[65]

2.7.2 Základní zásady při působení státního zástupce

Dle Standardu Mezinárodní asociace veřejných žalobců má státní zástupce činit své povinnosti vždy spravedlivě a zásadově s nutným urychlením, zároveň musí být nestranný, objektivní a profesionální v rámci kontroly práce policie při vyšetřování. Dalšími požadavky jsou povinnost chránit lidská práva a poskytování právních rad, a to vždy nestranně a objektivně. V této kapitole shrnu základní zásady při působení státního zástupce vyjádřené v zákoně č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství (dále jen ZoSZ).

[65] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. s. 111-119.

Zásada ochrany veřejného zájmu

Ustanovení § 1 odst. 1 ZoSZ zakotvuje státní zastupitelství jako soustavu úřadů, určených zastupovat stát, nikoliv v jeho privátních věcech, ale veřejný zájem, jehož je stát nositelem. Státní zástupce v rámci trestního řízení naplňuje jakožto veřejný žalobce odpovědnost za spravedlivé odsouzení, a ne za odsouzení.[66]

Zásada zákonnosti

Zásada zákonnosti je promítnuta v § 2 odst. 1 ZoSZ a vyjadřuje povinnost státního zastupitelství jednat z úřední povinnosti (tzv.ex officio) v rámci výkonu své zákonné působnosti. Jakmile nastanou určité právní či skutkové okolnosti odůvodňující podezření, že byl spáchán trestný čin, je státní zastupitelství povinno zahájit a následně vést trestní stíhání.[67]

Zásada nezávislosti a zásada hierarchie

Obě zásady jsou upraveny v § 3 odst. 1 ZoSZ.

Zásada nezávislosti představuje jeden ze základních předpokladů veřejné žaloby. Nezávislost státního zastupitelství na jiných orgánech nebo jakýchkoli vnějších vlivech je nezbytností pro výkon jeho působnosti. Ve vztahu k jiným státním orgánům je jeho působnost nezastupitelná a nenahraditelná.

Zásada hierarchie se týká ustanovení ohledně organizace státního zastupitelství a dohledu. V rámci čtyřstupňové soustavy se jedná o hierarchii vždy dvou nejbližších stupňů, tedy nejblíže vyšší stupeň vykonává hierarchická oprávnění vůči nejblíže nižšímu ve formě dohledu či výkonu správy ve vymezených věcech.[68]

Zásada jednotnosti (nedílnosti)

Zásada jednotnosti, respektive nedílnosti je uplatňována již od vzniku veřejné žaloby. Každý státní zástupce činí úkony v rámci své působnosti, které jsou považovány za úkony konkrétního státního zastupitelství. Vyjadřuje tedy, že orgány státního zastupitelství vystupují navenek jako jeden celek.

[66] FENYK, Jaroslav. Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-80-4 s.18-19.
[67] Tamtéž s. 19.
[68] FENYK, Jaroslav. Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-80-4 s. 20-21.

Zásada nestrannosti

Tato zásada je úzce spjata se zásadou nezávislosti. Státní zástupce má povinnost vyvarovat se jakékoli diskriminace, ať už je v podobě náboženské, politické, kulturní, sociální, rasové či jiné formy. Zásadu nestrannosti musí zachovávat též vůči soudům. Úpravu nalezneme v § 2 odst. 2 ZoSZ, také § 24 odst. 2 téhož zákona.

Zásada objektivity

Z této zásady vyplývá, že státní zástupce by měl být při výkonu své funkce objektivní, tedy věnovat veškerou svou pozornost ke všem relevantním okolnostem případu i k těm, které by mohly být pro jeho postup v řízení nevýhodné.

Zásada účinnosti

Dle zásady účinnosti si státní zástupce počíná tak, aby jeho úkony byly prováděny co možná nejrychleji, důsledně a nejvhodnějším způsobem společně s respektováním lidských práv a základních svobod obviněného. Z toho vyplývá, že o vině a trestu obviněného má být rozhodnuto co nejdříve, aby došlo k řádnému odškodnění oběti činu.[69]

2.8 Postavení státního zástupce

Otázkou postavení orgánů veřejné žaloby se zabývali delegáti na kongresu OSN o prevenci a zločinnosti a zacházení s pachateli trestných činů v roce 1990. Výsledkem tohoto jednání byl několikastránkový dokument upravující kvalifikaci, přípravu a výběr veřejného žalobce, řešil otázky postavení žalobců, disciplinárního řízení, a především úlohu veřejného žalobce v trestním řízení. Na základě toho byly vyzváni členské státy k tomu, aby přijaly tato pravidla v rámci své národní legislativy s jejich následnou realizací a povinností respektovat je. Od roku 1993 nesl generální tajemník povinnost vznášet dotazy členským státům k zavedeným pravidlům a podle získaných informací zhodnotit a vyhotovit přípravu zprávy o aplikaci těchto pravidel.

Na členské státy byl kladen požadavek většího soustředění na výběr, kvalifikaci a přípravu osob zastupující orgány veřejné žaloby. Jednotlivá kritéria

[69] FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba*. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. s. 158-159.

měla zahrnovat ochranu proti ustanovování předpojatosti a zaujatosti, vyloučení jakékoli diskriminace osob z důvodů rasových, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství a dalších. Dalšími předpoklady veřejného žalobce jsou náležité vzdělání a přesvědčení o mravních povinnostech svého úřadu, o ústavní a zákonné ochraně práv podezřelých osob a o lidských právech a základních svobodách garantovaných národní i mezinárodní legislativou.

Pravidla označují veřejné žalobce jako činitele výkonu spravedlnosti. Povinností států je zajistit jejich výkon funkce bez jakýchkoli překážek, nevhodného či neoprávněného zasahování.[70]

Veřejní žalobci musí postupovat v rámci své činnosti vždy nestranně mají povinnost chránit práva a věnovat pečlivou pozornost stíhání závažných trestných činů, jichž se dopustili veřejní úředníci. Svou činnost provádí nejen v souladu se zákonem, ale také se řídí kodexem profesionálního chování a jinými uznávanými Standardy a etikou, v případě nerespektování těchto pravidel je proti nim vedeno disciplinární řízení.

Stát klade na státní zástupce přísnější podmínky než na jiné osoby zastávající funkce ve státní správě, avšak poskytuje jim ochranu a potřebné podmínky v rámci jejich činnosti.

Státní zástupce může být jmenován pouze za splnění několika základních předpokladů, které jsou následující:

- státní občanství ČR
- způsobilost k právním úkonům
- bezúhonnost
- dosažení minimálně 25 let
- vysokoškolské magisterské vzdělání v oboru právo na vysoké škole v ČR
- úspěšné složení závěrečné zkoušky

Dále jeho morální vlastnosti musí vykazovat, že bude svou funkci řádně vykonávat. Zároveň musí dát souhlas se jmenováním do funkce s následným přidělením k určitému státnímu zastupitelství.[71]

[70] KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. Historie a současnost státního zastupitelství. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4. s. 90-91.
[71] KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. Historie a současnost státního zastupitelství. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4. s. 91.

Při výkonu své funkce je státní zástupce povinen respektovat zásady a odpovědně plnit své úkoly stanovené zákonem pro činnost státního zastupitelství. Nese povinnost postupovat vždy spravedlivě, svědomitě, nestranně a bez zbytečných průtahů. Nesmí podlehnout vlivům politických stran, veřejného mínění či sdělovacím prostředkům. Je vázán též povinností vystupovat v rámci výkonu své funkce nezaujatě a bez předsudků ekonomické, rasové, náboženské, sexuální či sociální povahy. Vůči osobám, se kterými přijde do styku, se musí zdržet negativních postojů, ale také náklonnosti a osobních sympatií. Nesmí působit jako zástupce účastníků soudního řízení či jako zmocněnec poškozeného nebo zúčastněné osoby v soudním a správním řízení, s výjimkou zákonného zastoupení, anebo případů, ve kterých to umožňuje zvláštní právní předpis.

Zákon o státním zastupitelství ukládá dále povinnost státnímu zástupci prohlubovat své znalosti a soustavně se vzdělávat pro řádný výkon své funkce, a to v podobě jeho účasti na odborném vzdělávání v Justiční akademii a odborné přípravě organizované státním zastupitelstvím. Neslučitelnost jeho funkce spočívá ve výkonu jiné výdělečné činnosti s výjimkou správy vlastního majetku a činnosti vědecké, literární, publicistické, pedagogické, umělecké, překladatelské a činnosti v poradních orgánech vlády, ministerstva a v orgánech Parlamentu, pokud je to slučitelné s požadavky řádného výkonu funkce státního zástupce.

Státní zástupce je vázán mlčenlivostí o všech věcech, které se dozvěděl v rámci své činnosti, a to i po skončení jeho funkce. Za předpokladu, že zvláštní právní předpis nestanoví jinak, tak může být této mlčenlivosti zproštěn nejvyšším státním zástupcem (ministr spravedlnosti zprošťuje mlčenlivosti nejvyššího státního zástupce).[72]

Řádný výkon funkce státního zástupce zahrnují nejen vědomostní znalosti, ale též praktické zkušenosti. Zákon klade požadavek absolvování odborné praxe u orgánu veřejné žaloby s následným složením odborné zkoušky. Tzv. čekatelskou praxi vykonávají právní čekatelé po dobu 36 měsíců. Doba, po kterou právní čekatel nevykonává praxi z důvodu překážek v práci na jeho straně či jiné jeho omluvené nepřítomnosti, se započítává do čekatelské doby nejvýše v rozsahu 70 pracovních dnů v každém roce jejího trvání. Na žádost právního čekatele může ministerstvo spravedlnosti započítat do doby čekatelské praxe i dobu jiné právnické činnosti

[72] KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. Historie a současnost státního zastupitelství. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4. s. 93-94.

za podmínky, že právní čekatel získal za jejího trvání zkušenosti potřebné pro výkon funkce státního zástupce. Mezi tyto právnické činnosti se řadí výkon funkce soudce a justičního čekatele, asistenta soudce Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, soudce Ústavního soudu, advokáta či advokátního koncipienta. Započtená doba nesmí převyšovat 24 měsíců.[73]

Účelem této praxe je odborná příprava pro výkon funkce státního zástupce. Praxe se vykonává v pracovním poměru na základě pracovní smlouvy. Smlouvu uzavírá právní čekatel s příslušným krajským státním zastupitelstvím, který splňuje stejné předpoklady pro jmenování státním zástupcem, s výjimkou závěrečné zkoušky, věku a souhlasu s přidělením. Po dobu výkonu čekatelské praxe je oprávněn provádět jednoduché úkony, a to pod dozorem školitele (státního zástupce). Rozsah těchto úkonů vymezuje § 11 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č.23/1994 Sb., o jednacím řádu státních zastupitelství, kterými se rozumí sepsání protokolů o podaném vysvětlení či protokolů o trestním oznámení, provádění dožádání, doručení rozhodnutí státního zástupce osobám ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody. Po ukončení čekatelské praxe je povinen absolvovat závěrečnou zkoušku před komisí, která ověří, zda má potřebné znalosti a je náležitě odborně připraven vykonávat funkci státního zástupce. Jakmile se právní čekatel stane státním zástupcem, tak jeho pracovní poměr končí dnem jmenování do funkce.

Státní zástupce je jmenován na návrh nejvyššího státního zástupce ministrem spravedlnosti na dobu časově neomezenou. Poté musí složit slib do rukou ministra spravedlnosti. V případě odepření takového slibu či složení slibu s výhradou znamená zánik funkce státního zástupce. Následně ministr spravedlnosti přidělí státního zástupce po jeho předchozím souhlasu k určitému státnímu zastupitelství. Státní zástupce může být přeložen k jinému státnímu zastupitelství téhož nebo vyššího stupně pouze na základě jeho souhlasu či žádosti. Přidělení k nižšímu stupni státního zastupitelství lze učinit pouze na jeho žádost. Takovou to žádost předkládá ministru spravedlnosti prostřednictvím nejvyššího státního zástupce, který k žádosti připojí své stanovisko.

Dále lze státního zástupce dočasně přidělit k jinému státnímu zastupitelství za účelem řádného zajištění úkolů státního zastupitelství, a to pouze s jeho souhlasem, na dobu nejdéle tří let nebo k jinému orgánu či organizaci po dobu max.

[73] Tamtéž s. 94.

jednoho roku. Se svým souhlasem může být přidělen též k ministerstvu či Justiční akademii v zájmu prohloubení svých znalostí na dobu nejdéle jednoho roku. Rozhodnutí o dočasném přidělení k jinému státnímu zastupitelství přísluší vedoucímu státnímu zástupci, který stojí v čele státního zastupitelství nejblíže vyššího oběma příslušným státním zastupitelstvím.[74]

Zánik funkce státního zástupce nastává v několika případech. V prvé řadě zanikne dnem, kdy měl složit slib, ale neučinil tak či jej složil s výhradou. Dále dnem, ve kterém státní zástupce odvolal souhlas s prvým přidělením, pokud ho nelze s jeho souhlasem přidělit k jinému státnímu zastupitelství. Dalšími důvody jsou pozbytí státního občanství České republiky, jmenování státního zástupce soudcem či dnem, kdy byl zvolen poslancem, senátorem Parlamentu ČR anebo členem zastupitelstva územního samosprávného celku. Též vznikem funkce ve veřejné správě, dosažením věku 65 let, uložením kárného opatření odvolání z funkce, úmrtím či dnem právní moci rozhodnutí o jeho prohlášení za mrtvého nebo nabytím právní moci rozhodnutí o zbavení či omezení způsobilosti k právním úkonům, o odsouzení pro úmyslný trestný čin a o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody pro spáchaný trestný čin z nedbalosti. Jedna z dalších možností zániku funkce je fakultativní povahy, kdy sám státní zástupce učiní písemné oznámení o zániku jeho funkce ministru spravedlnosti.

Ministr spravedlnosti má možnost dočasně zprostit výkonu funkce státního zástupce, a to do pravomocného skončení trestního stíhání, kárného stíhání či skončení řízení, v němž došlo k rozhodnutí o nezpůsobilosti vykonávat funkci státního zástupce.[75]

Zákon o státním zastupitelství upravuje kárnou odpovědnost státních zástupců za spáchané kárné provinění, kterým se rozumí zaviněné porušení povinností, zaviněné chování státního zástupce či jednání ohrožující důvěru v činnost státního zastupitelství nebo takové jednání, jímž snižuje důstojnost a vážnost funkce státního zástupce.

Důsledkem kárných provinění jsou kárná opatření, kterými jsou důtka, odvolání z funkce a snížení platu až o 25 % na dobu nejdéle 6 měsíců a při opakovaném kárném provinění, jehož se státní zástupce dopustil před zahlazením kárného postihu, až na dobu 1 roku.

---

[74] KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. Historie a současnost státního zastupitelství. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4. s. 94-98.
[75] Tamtéž s. 98-100.

Je-li projednání kárného provinění postačující, tak lze upustit od uložení kárného opatření. Vedoucí státní zástupce v takovém případě pouze učiní písemné vytknutí drobných nedostatků.

Pokud nebyl návrh na zahájení kárného řízení podán do 2 let od spáchání kárného provinění, tak odpovědnost zaniká.

Kárné řízení upravuje zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců a státních zástupců.[76]

Příklad případu ve věcech kárné odpovědnosti státních zástupců

Jedním z hlavních atributů justiční profese státního zástupce představuje důvěra. Avšak ta může být nevhodným chováním státních zástupců porušena. Proto pro tyto případy zákon upravuje institut kárné odpovědnosti státních zástupců. Následně uvedu pro zajímavost tři případy kárných provinění státních zástupců, o nichž rozhodl kárný senát Nejvyššího správního soudu dne 27. dubna 2010.

Státní zástupce Okresního státního zastupitelství (OSZ) v Liberci porušil svou povinnost tím, že ztratil USB flash disk, na kterém byly uloženy trestní spisy. S ohledem k jeho výborným pracovním výsledkům, soud shledal za dostačující projednání provinění před kárným soudem a upustil tak od uložení kárného opatření.[77]

Další případy se týkají závažnějších porušení povinností, kdy dva státní zástupci v OSZ v Příbrami a OSZ v Šumperku v rámci jejich dozorové činnosti na přípravným řízením trestním nerozhodli dostatečně včas o ponechání obviněného ve vazbě. V takových to případech bylo kárným senátem s ohledem na rozdílné okolnosti případu uloženo jednomu ze státních zástupců kárné opatření v podobě důtky, a druhému snížení platu o 10 % po dobu 2 měsíců.[78]

Z mého pohledu kárný senát správně zhodnotil míru celkového ohrožení důvěryhodnosti státního zástupce a tomu uložil i odpovídající sankci.

[76] KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. Historie a současnost státního zastupitelství. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4. s. 100, 101.
[77] Judikatura NSS ve věci 12 Ksz 1/2009.
[78] Judikatura ve věci 12 ksz 5/2009 a 12 ksz 2/2010.

3. Přípravné řízení trestní

3.1 Pojem a právní úprava přípravného řízení

Trestní řízení v České republice představuje tzv. reformovaný kontinentální typ evropského procesu, pro nějž je typické předsoudní stadium trestního řízení. Jde o první fázi trestního řízení.[79] Definici přípravného řízení vymezuje § 12 odst. 10 TŘ jako *„úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování“.*[80]

Právní úpravu přípravného řízení nalezneme v trestním řádu v části druhé, nazvané “Přípravné řízení”, která se skládá ze dvou obecných ustanovení § 157 a § 158a a z hlavy IX. a X.[81]

Dle právní úpravy obsažené v trestním řádu můžeme přípravné řízení dělit na dva časové úseky.

a) Postup před zahájením trestního stíhání upravené v § 158 až § 159b TŘ, kde dochází k objasnění a prověřování všech skutečností nasvědčujících spáchaní trestného činu.

b) Vyšetřování, které nastává od okamžiku zahájení trestního stíhání až do podání obžaloby, sjednání dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání či podmíněného zastavení trestního stíhání ve věcech mladistvých nebo do schválení narovnání. Úpravu nalezneme v ustanovení § 160 až § 179 TŘ.

[79] FRYŠTÁK, Marek. Trestní právo procesní. 3., aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-160-3. s. 105.
[80] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
[81] MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8. s. 535-536.

Výše zmíněné členění se vztahuje pouze na formy standardního přípravného řízení a rozšířeného. Třetí a odlišná forma se nazývá tzv. zkrácené přípravné řízení (podrobněji k formám v následujících kapitolách).[82]

Pro přípravné řízení platí také společná ustanovení první části trestního řádu a některá ustanovení se užijí i z části třetí a čtvrté. Na přípravné řízení se uplatní dále zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ustanovení o řízení proti uprchlému, o řízení proti mladistvým, o narovnání či o právním styku s cizinou.[83]

V přípravném řízení se neuplatňují všechny základní zásady trestního řízení. Přípravné řízení je neveřejné, jelikož předčasně zveřejněné výsledky by mohly vést k jeho zmaření či ztěžování. Neuplatňuje se v něm zásada obžalovací. Naopak plně se zde uplatňuje zásada oficiality v rámci které orgán činný v trestním řízení sám postupuje z vlastní iniciativy, aby byly co nejrychleji a v potřebném rozsahu vyhledány důkazy objasňující skutečnosti významné pro rozhodnutí. Specifické zásady se uplatňují pro řízení ve věcech mladistvých. Pro orgány činné v trestním řízení platí obecná zásada definována v ustanovení § 164 TŘ, dle které mají postupovat v přípravném řízení rychle, iniciativně, objektivně a objasnit všechny skutečnosti významné pro daný případ.[84]

3.2 Účel a funkce přípravného řízení

Hlavním účelem přípravného řízení je v prvé řadě náležitě objasnit trestné činy a následně spravedlivě potrestat jejich pachatele. Smyslem je opatřit podklady pro rozhodnutí, zda má být podána obžaloba a věcí se nadále zabývat soud či má být upuštěno od dalšího trestního stíhání. V tomto stádiu řízení má být provedeno dokazování pouze v takovém rozsahu, který je nezbytný pro takové rozhodnutí.[85] *Přípravné řízení představuje jakýsi "motor" celého trestního řízení*, protože má za úkol připravit soudní řízení, kde má dojít k uplatnění všech progresivních principů trestního procesu. Především princip bezprostřednosti, veřejnosti, ústnosti, práva na obhajobu a zásada soudcovské nezávislosti. Vůči soudnímu řízení plní

[82] JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1. s. 497.
[83] MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8. s. 536.
[84] JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1. s. 498.
[85] JELÍNEK, J.-DRAŠTÍK, A.-HALTUFOVÁ, Š. et al. Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Linde Praha. 2007. ISBN 978-80-7201-630-3. s. 427.

pouze tzv. pomocnou roli, což spočívá v přípravě podkladů pro řízení před soudem, kde se následně odehrává dokazování a rozhoduje o vině a trestu. Přesto, že není přípravné řízení považováno za nejdůležitější fázi trestního řízení, je pro hlavní líčení velmi významné. Jednak předurčuje budoucí řízení před soudem, tím, že vymezuje předmět řízení a také ovlivňuje stupeň úspěšnosti v rámci dokazování, což představuje v určité míře závislost soudce na důkazech, které státní zástupce poskytne v podané obžalobě.[86]

V rámci přípravného řízení vymezujeme **čtyři základní funkce**.

První je **funkce vyhledávací**, která slouží k odhalování trestných činů a vyhledávání informací o trestných činech potřebných pro projednání věci před soudem. Prostředky k získávání těchto podkladů disponují specializované orgány stojící mimo rámec soudní soustavy, které stát vytvořil z důvodu nedostatku sil trestního soudce k obstarávání všech důkazů. Těmito orgány jsou Policie ČR a státní zastupitelství, jejichž činnost v přípravném řízení spočívá v zajišťování stop, důkazů a osob souvisejících s trestným činem.

Funkce fixační je především důležitá pro hlavní líčení z toho důvodu, že spočívá ve shromažďování a zajišťování důkazů, které by již nemohly být provedeny v řízení před soudem. Jedná se o důkazy, u nichž by mohlo dojít ke ztrátě či poškození, a již by je nebylo možné provést v hlavním líčení. V době mezi spácháním trestného činu a soudním řízením může uplynout delší doba, během které může dojít ke ztrátě důkazní informace (např. hrozí úmrtí důležitého svědka apod.) Smyslem je zachovat důkazní hodnotu těchto informací. Pro zachování důkazních prostředků se v přípravném řízení nejčastěji provádí zajišťovací úkony nebo neodkladné a neopakovatelné úkony.

Třetí je **funkce verifikační** též nazývána jako filtrační, která má zajistit, aby před soudy byly stavěny pouze osoby, u nichž je dostatečné podezření, že spáchaly trestný čin. Cílem je nezpůsobit újmu osobám, vůči kterým bylo zahájeno trestní stíhání a podána obžaloba, což představuje podstatný zásah do základních lidských práv a svobod. Lze tomu zabránit tím, že se řízení zastaví už v přípravném řízení. Funkce zajišťuje též, aby nedocházelo k přetěžování soudů a následného vzniku nákladů soudního řízení.

[86] RŮŽIČKA, Miroslav. Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem. Praha: LexisNexis, 2005. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-93-2. s. 121-123.

Do poslední funkce řadíme **funkci odklonnou**, která slouží k vyřešení méně závažných trestných činů neboli bagatelních, a to prostřednictvím tzv. odklonů, které představují rychlejší a jednodušší proceduru, než je tradiční vyřízení věci v hlavním líčení. Smyslem je zjednodušit a urychlit projednání věci a vyhnout se tak soudnímu řízení. Zároveň lze použitím jednotlivých odklonů dosáhnout pozitivního efektu jednak pro společnost a také mezi pachatelem a obětí či poškozeným trestného činu v podobě odškodnění oběti nebo uspokojení nároků poškozeného. Pro dosažení pozitivních výsledků, lze v některých případech rozhodnout o odklonech již v přípravném řízení. Lze to v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání upraveného v ustanovení § 307 TŘ a narovnání § 309 TŘ, o nichž rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce.[87]

3.3 Formy přípravného řízení

Právní úprava od velké novely trestního řádu z roku 2001 rozeznává tři formy přípravného řízení standardní, rozšířené a zkrácené. Odlišují se podmínkami, za kterých je lze konat, rozsahem opatřovaných a prováděných důkazů i způsobem, jakým se ukončují. Hlavní kritérium forem přípravného řízení je také závažnost trestných činů a jejich skutková složitost.[88]

Struktura přípravného řízení je následující:

1) Standardní přípravné řízení

Spadají sem zásadně všechny trestné činy, vyjma těch, které jsou uvedené u rozšířeného a zkráceného řízení. Ve standardním řízení může dojít k zahájení trestního stíhání, ovšem i nemusí z důvodu případu odložení nebo jiného vyřízení věci dle § 159a TŘ či dočasného odložení trestního stíhání dle § 159b-§159d TŘ. Jestliže dojde k takovému přípravnému řízení následují dvě fáze - "postup před zahájením trestního stíhání" a "postup po zahájení trestního řízení" neboli vyšetřování, o nichž se budu zmiňovat podrobněji v následujících kapitolách.

2) Rozšířené přípravné řízení

[87] MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, xlix, 1166 s. ISBN 9788071795728. s. 536-538.

[88] JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1. s. 501.

V rozšířeném přípravném řízení se zahajuje trestní stíhání u trestných činů, o nichž koná v řízení v prvním stupni krajský soud. Jedná se o typově závažnější a komplikovanější trestné činy. Nutno podotknout, že v rámci rozšířeného přípravného řízení dochází k zahájení trestního stíhání vždy, na rozdíl od standardního. Paradoxní je, že právní úprava této formy není příliš rozsáhlá a od standardního se nijak neliší. Postup po zahájení trestního stíhání nese název v trestním řádu jako „vyšetřování některých trestných činů", a je upraven v oblasti dokazování, jinak se užije subsidiárně ustanovení týkající se právní úpravy standardního přípravného řízení.[89]

3) Zkrácené přípravné řízení

Týká se trestných činů dle § 179a TŘ *„o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu, a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, jestliže podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté, nebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti, jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 postavit před soud."*[90]

Zkrácené řízení je jako jediná forma přípravného řízení, jehož pojmu užívá též trestní řád. Standardní a rozšířené přípravné řízení jsou termíny, které užívá pouze nauka a aplikační praxe.[91]

V jednotlivých formách přípravného řízení jsou odlišné lhůty pro skončení prověřování. U zkráceného přípravného řízení musí skončit do 2 týdnů ode dne sdělení policejním orgánem podezřelému o spáchaném trestném činu. Lhůta v rámci standardní formy přípravného řízení se liší dle toho, zda o věci rozhoduje samosoudce či věc spadá do příslušnosti okresního soudu. V prvém případě činí lhůta 2 měsíce od přijetí oznámení, a pokud rozhoduje o věci senát okresního soudu, pak je tato lhůta stanovena na 3 měsíce. U rozšířené formy přípravného řízení

[89] JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 496.
[90] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
[91] JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 496.

je lhůta k prověřování stanovena na 6 měsíců. Zmíněné lhůty počínají běžet vždy od přijetí trestního oznámení nebo jiného podnětu, na jejichž základě lze usoudit, že jde o podezření ze spáchání trestného činu.[92]

3.4 Fáze přípravného řízení

Trestní řád vymezuje dvě fáze přípravného řízení-v hlavě IX. postup před zahájením trestního stíhání a v hlavě X. vyšetřování.

3.4.1 Postup před zahájením trestního stíhání

Do trestního řádu byl postup před zahájením trestního stíhání zaveden novelou zákona z roku 2001. Hlavním úkolem postupu před zahájením trestního stíhání je shromáždit veškeré podklady pro rozhodnutí o konání trestního stíhání.

Jeho průběh lze rozčlenit na několik následujících kroků.

Primární povinností příslušných orgánů je přijímat trestní oznámení. Příslušnými orgány jsou policejní orgán a státní zástupce, kdy povinnost přijímat a zabývat se podněty k trestnímu stíhání a zahájit a objasnit trestní řízení nejen z vlastní iniciativy, rovněž na základě vnějších podnětů ze strany jiných osob či orgánů a trestních oznámení, vyplývá pro policejní orgán ze zásady oficiality, státní zástupce je vázán zásadou legality. Soud též přijímá trestní oznámení, které neprodleně zasílá státnímu zástupci. Trestní oznámení může pocházet od státních orgánů, právnických či fyzických osob, a to v elektronické podobě, písemné, telegraficky, telefaxem či dálnopisem. Jeli podáváno ústně do protokolu, k jeho sepsání je příslušný policejní orgán a okresní státní zastupitelství. Lze ho též podat u soudu, který je povinen jej neprodleně zaslat státnímu zástupci. Vždy je nutné poučit oznamovatele o odpovědnosti za nepravdivé údaje a o tomto poučení učinit záznam. Oznamovatel má právo být informován do jednoho měsíce od podání, jak bylo s jeho podnětem naloženo.

Dalším krokem je vyřešení otázky, jak v případě daného podnětu postupováno dále. Samotný podnět ještě neznamená povinnost zahájení trestního řízení. V případě, že policejní orgán není oprávněn danou věc projednat, předá

[92] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání, Praha: C.H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-043-0. s. 1263.

podnět věcně příslušnému policejnímu orgánu. Věc může odložit, pokud se nebude jednat o podezření z trestného činu ani z přestupku či jiného deliktu. Shledá-li, že se jedná o podezření z přestupku či jiného deliktu, nikoli o podezření z trestného činu, předá jej k projednání příslušnému správnímu orgánu. Hrozí-li nebezpečí z prodlení provede nejprve neodkladné a neopakovatelné úkony s následným sepsáním protokolu o zahájení úkonů trestního řízení. Jestliže policejní orgán dospěje k závěru, že z podnětu vyplývá podezření ze spáchání trestného činu, tak sepíše záznam o zahájení úkonů trestního řízení. Další možností vyřízení podnětu je rozhodnutí o konání zkráceného přípravného řízení. Ke všem rozhodnutím o tom, jak bude postupováno s podaným podnětem je oprávněn též státní zástupce, který k nim rovněž může dát závazný pokyn.

Postup před zahájením trestního stíhání zahrnuje objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, zda došlo ke spáchání trestného činu a na základě toho učinit závěr o tom, zda k takovému činu došlo či nikoli a zjistit jeho pachatele, který je v této fázi přípravného řízení zákonem označován jako podezřelý. Postupy prověřování by měly být prováděny tak, aby řízení bylo jednoduché, rychlé a poskytlo dostačující podklady pro rozhodnutí o eventuálním zahájení trestního stíhání. Nejprve dochází k sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, pokud policejní orgán dospěl k závěru, že podnět k trestnímu stíhání dostatečně odůvodňuje podezření o trestném činu a opírá se o skutečnosti nasvědčujících spáchání trestného činu. Přípravné řízení je formálně zahájeno, jakmile dojde k sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení. Též se zahájí provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů s následným sepsáním záznamu. Další možnost formálního zahájení trestního řízení je rozhodnutím o zahájení trestního stíhání.

Záznam o zahájení úkonů musí obsahovat skutkové okolnosti, které jsou důvodem pro zahájení trestního řízení a způsob, jak se policejní orgán dozvěděl o trestném činu. Jakmile policejní orgán sepíše tento záznam, musí informovat státního zástupce. Opis záznamu je povinen zaslat státnímu zástupci do 48 hodin od zahájení trestního řízení. Informovanost o zahájení přípravného řízení umožňuje státnímu zástupci ujmout se svého dominantního postavení v rámci celého předsoudního stádia trestního řízení. Jedná se o dozor nad zachováním zákonnosti, dohled nad včasným a důvodným zahájením trestního stíhání, včetně celé řady dalších oprávnění ve vztahu k policejnímu orgánu dle trestního řádu.

Provádění důkazů v této fázi je omezeno pouze na výslech svědka

a na rekognici za podmínky, že se jedná o neodkladný a neopakovatelný úkon, s garancí přítomnosti soudce. Vyloučeno není též obstarávání znaleckých posudků, odborných vyjádření či věcných a listinných důkazů. Stejně tak jako svědka lze vyslechnout před zahájením trestního stíhání osoby uvedené v § 164 odst. 1 TŘ[93]. Zaznamenaný protokol o takovém výslechu lze použít jako důkaz v řízení před soudem pouze za předpokladu, že policejní orgán po zahájení trestního stíhání na návrh obviněného opakoval výslech za současného umožnění přítomnosti obviněného nebo obhájce.[94]

Za účelem objasnění a prověřování skutečností, zda byl spáchán trestný čin, opatřuje policejní orgán potřebné podklady, spisy a jiné písemné materiály jako jsou obchodní smlouvy, auditorské zprávy apod., provádí ohledání věci a místa činu, též zajišťuje stopy trestného činu. Mezi nejčastěji užívaný úkon policejního orgánu patří podání vysvětlení. Rozumíme jím odpověď osob na dotazy policejním orgánem nejčastěji v podobě pohovoru. O vysvětlení se sepisuje úřední záznam, který mimo obsahu vysvětlení musí obsahovat údaje o osobě, která bude později schopná k výslechu jako svědek. Úřední záznam o podaném vysvětlení nelze použít v rámci soudního procesu jako důkaz, není-li zákonem stanoveno jinak. Trestní řád připouští dvě výjimky. V prvém případě lze úřední záznam o podaném vysvětlení užít jako důkaz u hlavního líčení ve zjednodušeném řízení pouze se souhlasem stran a druhou výjimkou je při vydání trestního příkazu ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení.

Veškeré materiály získané z výše zmíněných úkonů se zakládají do trestního spisu a stávají se jeho součástí.

Za účelem předcházení, odhalování a objasňování trestné činnosti a pátraní po pachatelích, hledaných osobách a věcných důkazech jsou policejní orgány oprávněni užívat tzv. operativně pátrací prostředky. Novela trestního řádu z roku 2001 převzala ze zákona o Policii ČR tyto prostředky, současně s rozšířením pravomoci státního zástupce provádět nad nimi dozor. Trestní řád vymezuje podmínky, za nichž je lze využít. Musí se jednat o řízení o úmyslném trestném činu a nelze-li dosáhnout sledovaného účelu jinak, dále jen pro získání skutečností důležitých pro dané trestní řízení. V rámci jejich užití lze omezit práva a svobody

[93] Mezi tyto osoby patří osoby mladší 15 ti let, osoby, u nichž nasvědčují okolnosti, že by na jejich výpověď byl vyvíjen nátlak nebo nejsou schopni plně vnímat v důsledku jejich nepříznivého psychického stavu.

[94] MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, xlix, 1166 s. ISBN 9788071795728. s. 555-585.

osob pouze v nezbytné míře. Výsledky z použití operativně pátracích prostředků, ať už v podobě zvukových, obrazových či jiných záznamů, jsou použitelné jako důkaz.

V trestním řádu nalezneme 3 operativně pátrací prostředky:

a) předstíraný převod

Za předstíraný převod se považuje např. předstíraná koupě, prodej, převod věci a další. Policejní orgán může provést předstíraný převod pouze na základě písemného povolení státního zástupce. V případě, že věc nesnese odkladu, může tak učinit bez tohoto povolení. O předstíraném převodu je nutné sepsat záznam, který musí doručit státnímu zástupci do 48 hodin.

b) sledování osob a věcí

Smyslem je získat poznatky o osobách a věcech prostřednictvím technických prostředků a zařízení k pozorování a pořizování obrazových, zvukových či jiných záznamů, případně i k osobním sledováním. Opět je nutné povolení státního zástupce, ovšem v případě zásahu do obydlí, listovního tajemství apod.
je vyžadováno povolení soudce. Bez povolení je sledování možné jen se souhlasem dotčené osoby, nebo nesnese-li věc odkladu s povinností dodatečného požádání o povolení do 48 hodin. Sledování je možné po dobu 6 měsíců s možností jeho prodloužení.

c) použití agenta

Tento operativně pátrací prostředek lze využít pouze u zvlášť závažných trestných činů spáchaných ve prospěch zločinného spolčení nebo jiných úmyslných trestných činů, k jejichž stíhání zavazuje mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána (§ 41 odst. 2 TZ). V tomto případě nejsou k použití agenta oprávněny všechny policejní orgány, ale pouze příslušníci Policie ČR. Na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství povoluje použití agenta soudce vrchního soudu. V povolení musí být uvedena identifikace agenta, jeho účel a doba použití. Policejní orgán je povinen o výsledku sepsat záznam a následně jej předložit státnímu zástupci.

Úpravu o operativně pátracích prostředcích lze nalézt také v interních policejních předpisech.[95]

Lhůty pro skončení postupu před zahájením trestního řízení a způsoby jeho vyřízení:

Policejní orgán je povinen ukončit prověřování v zákonem stanovených lhůtách. Trestní řád dělí lhůty v závislosti na závažnosti trestného činu, o němž bylo prověřování konáno. Pokud se jedná o věc, ve které je k projednávání příslušný samosoudce (trestné činy, kde horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje 5 let (§ 158a odst.1 TŘ), a pokud se v ní nekoná zkrácené přípravné jednání, činí lhůta 2 měsíce. Do tří měsíců musí policejní orgán ukončit prověřování v případě, že věc nespadá pod písmeno a) a zároveň patří do příslušnosti okresního soudu. V rámci závažnějších trestných činů, o nichž rozhoduje krajský soud je lhůta stanovena na 6 měsíců. Lhůty se počítají ode dne, kdy příslušný orgán obdržel podnět k zahájení trestního řízení. V případě, že nebude lhůta dodržena, musí policejní orgán sdělit písemně důvody státnímu zástupci a zároveň uvést potřebnou dobu pro pokračování v prověřování. Státní zástupce je oprávněn ve svém pokynu změnit úkony, které policejní orgán navrhne a určit jinou lhůtu pro další trvání prověřování. Trestní řád formuluje lhůty jako lhůty závazné, ovšem nevylučuje možnost jejich opakovaného prodloužení. Na základě této právní úpravy má možnost státní zástupce dle své vůle ovlivňovat rychlost řízení.

Existují 4 možnosti, jak může policejní orgán či státní zástupce vyřídit věc před zahájením trestního stíhání.

Zjistí-li policejní orgán či státní zástupce, že se jedná o přestupek či jiný správní delikt, nikoli trestný čin, tak ***věc odevzdá*** příslušnému orgánu. Odevzdání věci uskuteční formou přípisu adresovanému příslušnému orgánu, ve kterém musí být popis skutkového děje, právní kvalifikace a odůvodnění odevzdání věci. Tato možnost je upravena v § 159a odst. 1 písm. a), b) TŘ.

Druhým způsobem je ***odložení věci***, u něhož trestní řád uvádí čtyři důvody. V prvé řadě dojde k vydání usnesení o odložení, jestliže *nejde o podezření z trestného činu*. Nejprve se zde zkoumají důvody pro odevzdání věci dle § 159a odst.

[95] MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, xlix, 1166 s. ISBN 9788071795728. s. 555-585.

1 TŘ. Dále pro *nepřípustnost trestního stíhání* dle § 159a odst. 2 TŘ, kdy policejní orgán či státní zástupce zjistí, že sice došlo k trestnému činu, ale ze zákonných důvodů uvedených v § 11 odst. 1 TŘ[96] u něho nelze zahájit trestní stíhání. Další z důvodů pro odložení věci je *fakultativní odložení věci z důvodu neúčelnosti* upravené § 159a odst. 3 a 4 TŘ. Děje se tak v případě, že trest plynoucí z trestního stíhání by byl zcela bezvýznamný vedle již uloženého trestu obviněnému nebo bylo-li již rozhodnuto jiným orgánem, cizozemským soudem či úřadem a lze takové rozhodnutí považovat za dostačující. Dále dle § 159a odst. 5 TŘ státní zástupce či policejní orgán dospěje k vydání rozhodnutí o odložení věci ve formě usnesení, jestliže *se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestní stíhání.* Jde o situaci, kdy zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu, ale nepodařilo se odhalit pachatele trestného činu nebo dostatečně odůvodnit závěr, že jej spáchala určitá osoba. Jakmile by důvod pro odložení odpadl, tak se trestní stíhání ihned zahájí.

Policejní orgán či státní zástupce doručí usnesení o odložení věci poškozenému, je-li znám. Proti tomuto usnesení má poškozený právo podat stížnost, která má odkladný účinek. Usnesení o odložení vydané policejním orgánem musí být doručeno státnímu zástupci ve lhůtě 48 hodin. Státní zástupce disponuje s pravomocí zrušit usnesení policejních orgánů o odložení věci, a to do 30 dnů od jejich doručení, z důvodu nezákonného či nedostatečně odůvodněného takového usnesení.

Mezi další způsoby vyřízení prověřování trestní řád definuje institut ***dočasného odložení trestního stíhání*** upraveného v ustanovení § 159b TŘ. Znamená pouze časové oddálení trestního stíhání a zároveň představuje výjimku ze zásady oficiality a legality. Důvodem pro odložení trestního stíhání může být případ, kdy se jedná o utajované prověřování v zájmu zabránění zničení existujících důkazů, či zjištění utajovaných spolupachatelů, kompliců apod. Policejní orgán v rámci dočasného odložení trestního stíhání učiní pouhé opatření se souhlasem státního zástupce, jelikož zákon nepředepisuje formu rozhodnutí u tohoto institutu. Následně policejní orgán vyhotoví záznam o tomto opatření, který musí do 48 hodin zaslat státnímu zástupci, aby mohl vykonávat dozor. Trestní stíhání se dočasně odkládá na dobu nezbytně nutnou, avšak lhůta může být stanovena na dva měsíce

[96] Těmito zákonnými důvody jsou např. promlčení trestního stíhání, nedostatek trestní odpovědnosti z důvodu věku, smrt pachatele či jeho prohlášení za mrtvého a řada dalších.

s možností jejího opakovaného prodloužení nejvýše o další 2 měsíce. Trestní stíhání je nutné neprodleně zahájit, jakmile odpadnou důvody, pro které bylo stíhání dočasně odloženo.

Podle ustanovení v § 160 odst. 1 TŘ se neprodleně zahájí trestní stíhání, pokud nepřipadá v úvahu ani jeden z výše zmíněných způsobů vyřízení věci a skutečnosti zjištěné ve fázi prověřování nasvědčují tomu, že došlo ke spáchání trestného činu s dostatečně odůvodněným závěrem, že jej spáchala určitá osoba. Trestní stíhání zahajuje policejní orgán, kterému přísluší konat vyšetřování, a to vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání. Výjimečně může zahájit trestní stíhání i státní zástupce, který je dle § 161 odst. 4 příslušný k *vyšetřování o trestných činech spáchaných příslušníky Generální inspekce bezpečnostních sborů, příslušníky Bezpečnostní informační služby, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace, příslušníky Vojenského zpravodajství anebo příslušníky Vojenské policie a vyšetřování o trestných činech zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních.* Státní zástupce může též dle § 174 odst. 2 písm. c) vést vyšetřování, či provádět jednotlivého úkony v kterékoli věci. Vydáním usnesení nastává další fáze trestního řízení, a to vyšetřování.[97]

3.4.2 Vyšetřování

Vyšetřováním rozumíme dle § 161 odst. 1 TŘ *„úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby".* Lze ho definovat jako určitý časový úsek ve formě standardního či rozšířeného přípravného řízení, který počíná běžet od sdělení obvinění a je zakončeno podáním obžaloby, případně jinými způsoby v podobě meritorního rozhodnutí.[98] Vždy se koná proti konkrétní osobě, v této fázi trestního řízení označovaného jako obviněný. Formy vyšetřování se především liší typovou závažností a skutkovou složitostí trestných činů. V rámci standardního vyšetřování se vyšetřují všechny trestné činy, které projednává v 1. stupni okresní soud.

[97] MUSIL, Jan, KRATOCHVÍL, Vladimír, ŠÁMAL, Pavel. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, xlix, 1166 s. ISBN 9788071795728. s. 585-590.

[98] Mezi jiné způsoby zakončení přípravného řízení v podobě meritorního rozhodnutí patří např. zastavení řízení, postoupení věci k projednání o přestupku.

U rozšířeného vyšetřování zase ty, o nichž vede řízení v prvním stupni krajský soud, zároveň je v něm možnost provádět důkazy v širším rozsahu, z důvodu jejich složitosti, než je to možné ve standardním vyšetřování. Proto lhůta u rozšířeného vyšetřování je stanovena na 6 měsíců, a u standardního 2 resp. 3 měsíce.

Hlavní smysl vyšetřování spočívá v opatřování podkladů pro rozhodnutí státního zástupce, zda podá obžalobu či přijme jiné meritorní rozhodnutí. Veškeré potřebné informace nepodléhají náročné formě dokazování, ale postačí pouze vyhledání důkazů. Jejich provádění je ve vyšetřování spíše výjimkou, kterou pro určité případy stanoví přímo trestní řád.

Trestní stíhání se zahajuje formou písemného usnesení o zahájení trestního stíhání, které je nutné doručit obviněnému nejpozději na začátku prvního výslechu. Pokud nebylo doručeno při úkonu trestního řízení, tak účinky sdělení obvinění nastanou doručením zásilky do vlastních rukou obviněného. Poté musí být opis usnesení do 48 hodin doručen státnímu zástupci a obhájci. Proti takovému usnesení může obviněný podat stížnost, jež nemá odkladný účinek. O stížnosti proti usnesení policejního orgánu bude ve druhé instanci rozhodovat státní zástupce, a o stížnosti proti usnesení státního zástupce je oprávněn rozhodovat nadřízený státní zástupce. Na základě podnětu či z vlastní iniciativy může státní zástupce zrušit usnesení policejního orgánu v rámci dozoru, či jej nahradit vlastním rozhodnutím. Zruší-li státní zástupce usnesení o zahájení trestního stíhání na základě podané stížnosti a následně takové usnesení nahradí vlastním, pak se jedná o rozhodnutí ve druhém stupni, kde již nebude možno podat stížnost. Této problematice věnoval pozornost Ústavní soud v souvislosti s právem na spravedlivý proces, kde shledal, že tento postup státního zástupce není v rozporu se zmíněným ústavním principem. *„Zásada dvoustupňového přezkumného řízení zakotvená v čl. 2 odst. 1 dodatkového Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod a v čl. 14 odst. 5 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, se týká pouze výroku o vině a trestu obsaženého v odsuzujícím rozsudku, nikoli však usnesení o zahájení trestního stíhání.“*[99]

Orgány činné ve vyšetřování jsou především policejní orgán a státní zástupce. Novelou zákona č. 265/2001 Sb. bylo postavení státního zástupce posíleno, a to v celém přípravném řízení. Pravomoce, s kterými státní zástupce disponuje

[99] Usnesení ÚS ze dne 7. 12. 2006, sp. zn.: III. ÚS 693/06

v rámci vyšetřování jsou např. podání obžaloby, rozhodnutí o podmíněném zastavení či přerušení trestního stíhání, o postoupení věci jinému orgánu, o schválení narovnání nebo zastavení trestního stíhání. Má oprávnění též navrhnout vzetí obviněného do vazby, zároveň z ustanovení § 61 odst. 1 vyplývá, že bez návrh státního zástupce nemůže být soudem o vazbě rozhodnuto v přípravném řízení. S tím je spojeno jeho právo na rozhodnutí o prodloužení vazby či ponechání obviněného ve vazbě a o jeho propuštění, o propuštění z vazby za současného nahrazení vazby zárukou, slibem, dohledem probačního úředníka nebo peněžitou zárukou. Státnímu zástupci přísluší vést vyšetřování vůči policistům Policie ČR a příslušníkům Bezpečnostní informační služby a Úřadu pro zahraniční styky a informace, a při tom se řídí dle ustanovení o postupu policejního orgánu, zároveň může požádat o spolupráci policejní orgány.

Trestní řád před novelou upravoval institut tzv. vyšetřovatele jako samostatný orgán činný v trestním řízení, který byl novelou z roku 2001 zrušen, a nadále provádí vyšetřování policejní orgán. Ve vyšetřování nepůsobí všechny policejní orgány vymezené v § 12 odst. 2. Pokud zákon nestanoví jinak, vyšetřování dle § 161 odst. 2 TŘ provádí služba kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v útvarech stanovených zvláštním zákonem. Popřípadě může ministr vnitra pověřit vyšetřováním i jiné útvary Policie ČR. Policejní orgán při vyšetřování odpovídá za jeho včasnost a zákonnost. Postupuje samostatně s vyjmou případů, kdy je potřeba souhlasu státního zástupce.

Mezi orgány činné v trestním řízení řadíme i kapitána lodi, jemuž přísluší právo vyšetřovat ty trestné činy, k nimž došlo na lodi při dálkových plavbách. Řídí se ustanovením upravující postup policejních orgánů. Dále soud, který provádí především úkony stanovené trestním řádem. Jde zejména o rozhodování o vazbě.

Jakmile policejní orgán dospěje k závěru, že výsledky vyšetřování jsou dostatečně odůvodněny k podání obžaloby, dojde ke skončení vyšetřování. Obviněnému a jeho obhájci bude dána možnost tři dny předem prostudovat veškeré spisy a případně učinit návrhy na doplnění vyšetřování. Poté přistoupí policejní orgán k předložení spisů státnímu zástupci společně s návrhem na podání obžaloby či jiného rozhodnutí a seznamem navrhovaných důkazů. Státní zástupce může návrh vrátit zpět policejnímu orgánu, pokud věc není dostatečně objasněna nebo vyšetřování trpí procesními vadami. Policejní orgán je vázán takovým pokynem. Státní zástupce může vady odstranit sám.

V § 167 a § 170 TŘ jsou stanoveny lhůty pro skončení vyšetřování, které činí dva měsíce v případě věci patřící do příslušnosti samosoudce. Spadá-li věc do příslušnosti okresního soudu, pak tato lhůta činí tři měsíce. Šestiměsíční lhůta týkající se rozšířeného vyšetřování běží u věci, o niž jedná krajský soud. Počátek běhu lhůt je od zahájení trestního stíhání do předložení spisu státnímu zástupci. Policejní orgán je povinen písemně zdůvodnit případné nedodržení příslušné lhůty se žádostí o její prodloužení státnímu zástupci, který může lhůtu prodloužit, a to i opakovaně.[100]

3.5 Vztah přípravného řízení k řízení před soudem

Přípravné řízení jakožto první stadium trestního řízení má velmi výrazný vliv na následující řízení před soudem, zejména na hlavní líčení. Rozlišujeme dva základní modely vztahu mezi přípravným řízením a hlavním líčením:

I. Silný typ přípravného řízení
II. Slabý typ přípravného řízení[101]

V důsledku výsledku silného přípravného řízení je rozhodnutí v hlavním líčení přímo ovlivněno. Přípravné řízení je nezbytným stadiem celého trestního procesu, z něhož vychází následné řízení před soudem. Hlavním cílem silného předsoudního stadia je co nejobsáhlejší zjištění skutečností a objasnění věcí, proto zde dochází k širokému dokazovaní, v podstatě ve stejné míře jako v hlavním líčení, ve kterém se následně provedené důkazy pouze opakují.

Naopak slabý typ přípravného řízení je v oblasti dokazování zjednodušen. Dokazují se pouze okolnosti odůvodňující podezření z trestného činu proti určité osobě nebo zda existují důvody pro podání obžaloby či jiného rozhodnutí ve věci. Přípravné řízení má pouze pomocnou roli a hlavní těžiště dokazování nalezneme v hlavním líčení.[102]

[100] ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J., a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-0. s. 517-536.
[101] JELÍNEK, Jiří, a kol. Trestní právo procesní 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. ISBN 978-80-87212-92-9 s. 465.
[102] Tamtéž s. 475.

Dle výše zmíněného bych v prvé řadě chtěla vyzdvihnout důležitost přípravného řízení ve vztahu k soudnímu řízení. Samotné přípravné řízení poskytuje základ v podobě vymezení samotného předmětu soudního řízení, čímž je závislé na této předsoudní fázi.

Z právní úpravy týkající se přípravného řízení a hlavního líčení vyplývá spíše druhý model, tedy slabé přípravné řízení se silným hlavním líčením. Ovšem vzhledem k zákonným prostředkům pro opatřování, vyhledávání a zajišťování důkazů, které náleží orgánům činným v trestním řízení lze shledat určitou kombinaci obou typů přípravného řízení.

Ve staré právní úpravě jsme se setkali se silným typem přípravného řízení, v němž docházelo k rozsáhlému dokazování. Postupem přijatých novel trestního řádu se začalo upřednostňovat dokazování v hlavním líčení.[103]

Dle mého názoru došlo postupným odpoutáním se od silného typu přípravného řízení a navázání k formě slabého typu ke zrychlení celého trestního řízení. Tím, že veškeré dokazování bylo nutné provést v rámci přípravného řízení, aby mohlo dojít k rozhodnutí soudu, docházelo k jeho delšímu průběhu a tím i k prodloužení celého trestního řízení.

[103] CÍSAŘOVÁ, D. a kol.: Trestní právo procesní, 4. vydání. Praha: Linde, 2006. s. 469

4. Státní zástupce jako dominus litis v přípravném řízení trestním

Státní zástupce

Státní zástupce je orgánem veřejné žaloby v trestním řízení, který zastupuje veřejný zájem. Je nezávislý na soudu i na procesních stranách, z čehož vyplývá, že do jeho činnosti nemůže být jakkoli zasahováno. Považuje se za významný subjekt a orgán činný v trestním řízení, jemuž náleží řada procesních oprávnění. Především v předsoudním stádiu má dominantní postavení, což vychází z koncepce kontinentálního evropského procesu.[104]

V České republice stanoví legální definici trestného činu trestní zákon v podobě formálních znaků. Za účelem identifikace trestného činu je zapotřebí zvláštního orgánu, který by představoval zástupce lidské společnosti uplatňující její zájem vůči hrubě porušovaným soukromým zájmům tím, že narušitele trestně stíhá a případně jej postaví před soud. Takový orgán by měl být orgánem státním, jelikož stát jako korporace veřejných služeb má sloužit zájmům společnosti, a proto je považovaný za způsobilý pečovat o tyto zájmy. Takové právo, a s ním spojené povinnosti vykonává ***státní zástupce*** neboli ***veřejný žalobce***.

V některých státech vznikla instituce tzv. populárních žalob spočívajících v ponechání oprávnění stíhat zločince fyzickým osobám, ovšem českého trestního procesu se to netýká. Pouze některým kategoriím poškozených náleží nepřímý vliv na zahájení trestního stíhání či pokračování v něm dle § 163 a § 163a, avšak nemají žalobní oprávnění. Státní zástupce v rámci trestního řízení vystupuje ve veřejném zájmu neboli v zájmu většiny společnosti a zjišťuje, zda došlo k trestnému činu a zda je konkrétní fyzická osoba oprávněně označena za podezřelou. V rámci trestního řízení může nastat situace, kdy zájem veřejného žalobce se ztotožní se zájmem obviněného, a z jeho procesního odpůrce se tak stane ochráncem. K této změně může dojít kdykoliv v průběhu trestního procesu, avšak zpravidla nastane v hlavním líčení, kdy lze lépe zjistit pravdu díky aplikaci zásad veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti. Veřejný zájem je proto označován jako zájem proměnlivý. Nasvědčuje-li dokazování tomu, že si obviněný zaslouží ochranu proti nezákonnému odsouzení, tak je státní zástupce povinen mu ochranu poskytnout. Za tímto účelem zákon svěřuje státnímu zástupci řadu pravomocí, jako právo na podání opravného prostředku ve prospěch obviněného, právo vzít obžalobu zpět,

[104] JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 499.

ale také je vázán povinností opatřit důkazy jak v neprospěch, tak i ve prospěch obviněného.

Působnost státního zástupce se v jednotlivých stádiích trestního řízení mění. Podle toho se rozlišuje jeho postavení v přípravném řízení trestní a v řízení před soudem.[105]

Povinnost státního zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví

Povinností státního zástupce je stíhat všechny trestně činy, o nichž se dozví, ovšem pokud vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána nebo zákon nestanoví něco jiného. Jedná se o zásadu legality vyjádřenou v § 2 odst. 3 TŘ.

Systematickým výkladem lze dovodit, že tato povinnost náleží též policejnímu orgánu. Z výše zmíněného ustanovení je zřejmé, že ze zásady legality jsou možné výjimky buď na základě zákona či na základě mezinárodní smlouvy.

V prvé řadě nelze stíhat trestné činy, kde to zákon výslovně zakazuje. Státní zástupce tak nemůže stíhat osoby vyňaté z pravomoci orgánů činných v trestním řízení z důvodu požívání jejich výsad a imunit, pro nepřípustnost trestního stíhání, pokud poškozený neudělí souhlas k trestnímu stíhání, a to u trestných činů, jenž jsou trestním řádem taxativně vyjmenovány, anebo je-li jurisdikce státu zúžena mezinárodními smlouvami.

Další skupinou zákonných výjimek jsou případy, kdy se uplatní zásada oportunity, která spočívá v možnosti státního zástupce nestíhat trestné činy,
i když by k tomu byly splněny všechny zákonné předpoklady. Lze tak učinit pro neúčelnost trestního stíhání z důvodů uvedených v § 172 odst. 2 TŘ, a kdy lze věc odložit před zahájením trestního stíhání (§ 153a odst. 3) nebo zastavit. Státní zástupce taktéž nemusí, ale může stíhat trestné činy, jsou-li splněny podmínky pro uplatnění odklonů, tedy pro sjednání dohody o vině a trestu (§ 175a TŘ), pro podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 TŘ), pro narovnání (§ 309 TŘ) nebo pro odstoupení od trestního stíhání mladistvého (§ 70 ZSVM).

Za zvláštní samostatný případ výjimky ze zásady legality je považováno tzv. dočasné odložení trestního stíhání dle § 159b-159d TŘ.

[105] CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-807357-348-5. s. 154-155.

K nárůstu prvků oportunity lze pozorovat nejen u nás, ale i v jiných zemích evropského kontinentu. Snahou je urychlení a zjednodušení trestního řízení, zvýhodnění pozice oběti a výchovné působení na obviněného.[106]

Úloha státního zástupce v přípravném řízení trestním

Postavení státního zástupce je v přípravném řízení upraveno převážně v trestním řádu. Výjimkou jsou některé organizační skutečnosti, které nalezneme v zákoně o státním zastupitelství.[107] Ve srovnání v řízení před soudem je státní zástupce procesní stranou, zatímco v přípravném řízení není. Z procesní role v řízení před soudem vyplývá jeho slabší postavení oproti přípravnému řízení, kde se označuje též jako pán přípravného řízení.[108]

Toto označení dle Šámala plyne z činnosti státního zástupce, kdy v rámci přípravného řízení působí vůči osobě obviněného a dalším osobám na řízení zúčastněných a zároveň je oprávněn rozhodovat téměř o všech zásadních otázkách s výjimkou těch, které jsou svěřeny soudu či soudci.[109]

Jednotlivá práva a povinnosti státního zástupce v přípravném řízení jsou různorodá a lze je diferencovat do několika skupin.

a) ***kontrolní a dozorová*** *(řídící)* ***činnost*** jako jsou prověrky spisů, přítomnost při úkonech a další.
b) ***rozhodovací činnost****,* kam řadíme rozhodování o opravných prostředcích podaných vůči rozhodnutí policejního orgánu (např. proti zahájení trestního stíhání), rozhodnutí o přerušení, zastavení trestního stíhání, postoupení věci, o podmíněném zastavení trestního stíhání a schválení narovnání, rozhodování o návrzích policejního orgánu.
c) ***návrhové opatření*** v případech, v nichž rozhoduje soudce, např. návrh na vzetí obviněného do vazby, návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce, vydáni příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.
d) ***další oprávnění a povinnosti*** jako použití konzultanta, úkony v rámci řízení ve věcech mladistvých při provádění mezinárodní justiční spolupráce

[106] ŠÁMAL, Pavel, MUSIL, Jan, KUCHTA, Josef, FRYŠTÁK, Marek, KALVODOVÁ, Věra. Trestní právo procesní. 4. přeprac. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Academia iuris. ISBN 978-80-7400 - 496 - 4. s. 102-103.
[107] CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-807357-348-5. s. 156.
[108] JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student. ISBN 978-80-7502-278-3 s. 499.
[109] ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2223.

v trestních věcech, při výkonu rozhodnutí v trestních věcech.[110]

4.1 Dozorová oprávnění

Státní zástupce je příslušný k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení dle § 174 odst. 1 TŘ, přičemž předmětné oprávnění představuje soubor prostředků směřujících k naplnění jeho dominantní role.

K tomu, aby mohl zastupovat obžalobu před soudem a ovlivňovat tyto výsledky přípravného řízení je vybaven několika procesními prostředky k ovlivňování přípravného řízení a prosazování požadavků vůči policejnímu orgánu. Státní zástupce nese odpovědnost nejen za trestní stíhání osob, které spáchaly trestné činy, ale za celkové výsledky přípravného řízení.[111]

Dozor nad přípravným řízením nevykonává státní zástupce pouze z hlediska zákonnosti postupu policejního orgánu, ale také dle jeho věcné správnosti, úplnosti a odpovědnosti. Šámal formuluje pojem dozoru jako soustavnou, systematickou a cílevědomou kontrolní činnost, která je vykonávána v průběhu přípravného řízení zaměřující se na činnost policejního orgánu při jeho přijímání a prověřování podnětů, zjišťování stavu a průběhu prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že došlo ke spáchání trestného činu. Též se zaměřuje ve fázi vyšetřování na prověření postupu policejního orgánu, kde posuzuje kritérium zákonnosti, rychlosti, plynulosti, popřípadě odstraňuje tyto nedostatky.[112]

Výkon dozoru státního zástupce není považováno za porušení principu rovnosti procesních stran, jelikož ta se uplatňuje pouze v řízení před soudem. A proto, že státní zástupce není stranou ve smyslu § 12 odst. 6 TŘ, nelze jeho postavení považovat společně s osobou obviněného, popřípadě s jeho obhájcem za rovnoprávné.

Za součást dozoru lze považovat i funkci rozhodovací a návrhovou, která tvoří oprávnění státního zástupce jednak vydávat rozhodnutí v přípravném řízení a jednak předkládat soudci činnému v přípravném řízení návrhy na rozhodnutí o závažných zásazích do základních práv a svobod občanů.

---

[110] FENYK, Jaroslav. Veřejná žaloba. [Praha]: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky. s. ?

[111] JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student. ISBN 978-80-7502-278-3. s. 499.

[112] ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0. str. 2222.

Obecná úprava jednotlivých úkolů státního zástupce je upravena i v pokynu obecné povahy v poř. č. 9/1994. Konkrétně článek 9 vyjadřuje, že veškerá oprávnění náležící státnímu zástupci jsou uplatňována v průběhu přípravného řízení s přihlédnutím k závažnosti a povaze trestné činnosti tak, aby měl přehled o stavu řízení a možnost působit na jeho průběh, případně odstraňovat nedostatky.

Ve věcech vazebních či jiných závažných a důkazně náročných věcech státní zástupce důkladně prověřuje stav přípravného řízení a účastní se přímo některých procesních úkonů, případně si může vyžádat protokoly o těchto úkonech.

Právní úprava příslušnosti státního zástupce k dozoru v přípravném řízení není zakotvena přímo trestním řádem. Obecnou úpravu vymezuje zákon o státním zastupitelství ve smyslu § 7 odst. 2 tak, že státní zastupitelství je příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož působí, pokud zvláštní zákon nestanoví něco jiného. Podrobnější úpravu příslušnosti státního zástupce nalezneme konkrétně v § 12 až § 16 jednacího řádu státního zastupitelství (dále jen „JŘSZ“), dále je nutné vzít v potaz i ustanovení § 16 až § 25 TŘ, § 12a a 12d odst. 2, 3 ZoSZ, § 37-39 ZSVM, § 29 a 31 ZTOPO.

Dle první věty ustanovení § 12 odst. 1 je „*k výkonu dozoru nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení trestním je příslušný státní zástupce přidělený ke státnímu zastupitelství, které působí při soudu, jenž by byl příslušný konat ve věci po podání obžaloby řízení v prvním stupni, pokud tato vyhláška nestanoví jinak“.* Rozhodující je tedy věcná a místní příslušnost soudu vymezená v § 16-18 TŘ, a to pro případy následně podané obžaloby státním zástupcem, o které by soud konal řízení.

Z hlediska věcné příslušnosti, kde bude činný okresní soud, tak bude dána příslušnost okresnímu státnímu zastupitelství. Pokud by byl činný krajský soud, bude dána příslušnost státního zástupce krajského státního zastupitelství.
V případech vyjmenovaných v § 15 odst. 1 a 2 JŘSZ je příslušný státní zástupce vrchního státního zastupitelství a dle odstavce 3 téhož ustanovení, může rozhodovat o tom, že k výkonu dozoru nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení a při dalších úkonech je příslušné nižší státní zastupitelství, k čemuž je nutný předchozí písemný souhlas nejvyššího státního zástupce. Zcela výjimečně bude věcná příslušnost náležet státnímu zástupci nejvyššího státního zastupitelství s ohledem na § 12d odst. 2 nebo 3 ZoSZ a § 14 JŘSZ, kdy odejme bezprostředně věc nižšímu státnímu zastupitelství a působí v ní samo.

Místní příslušnost státního zástupce se řídí dle obvodu, kde byl spáchán trestný čin (neplatí pro Nejvyšší státní zastupitelství) nebo kde obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje, a to v tomto pořadí. Až následně, pokud nepřipadá v úvahu ani jedna možnost, se určí příslušnost podle obvodu, kde trestný čin vyšel najevo. Výjimku tvoří řízení proti mladistvému, kde je rozhodující obvod, v němž mladistvý bydlí.

Pokud je dána příslušnost k výkonu dozoru několika státním zástupcům, pak vykonává dozor ten, komu náleží příslušnost vykonávat dozor nad vyšetřováním proti pachateli trestného činu nebo nejzávažnějšího trestného činu. Popřípadě platí, že je příslušný ten, který začal vykonávat dozor nejdříve. Věcná a místní příslušnost jsou společná v rámci dozoru nad zachováním zákonnosti při prověřování skutečností nasvědčující spáchání trestného činu také ve vyšetřování.[113]

Počátek výkonu dozoru v přípravném řízení nastává v okamžiku doručení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení.[114] V trestním řádu jsou stanovena především dozorová oprávnění v § 157 odst. 2 TŘ, přičemž toto ustanovení představuje obecnou úpravu těchto oprávnění, která se může uplatnit vůči celému přípravnému řízení, a to i přes to, že toto ustanovení se vztahuje zejména na prověřování. Vedle dozorových oprávnění v § 157 odst. 2 TŘ jsou vykonávána oprávnění vyplývající v § 174 odst. 2 TŘ, která se vztahují na vyšetřování, avšak mohou být uplatněna již ve fázi prověřování, stejně tak může být naopak uplatněn postup podle § 157 odst. 2 TŘ ve fázi vyšetřování, jelikož se jednotlivé fáze přípravného řízení vzájemně prolínají.[115]

4.1.1 Podle § 157 odst. 2 TŘ

Oprávnění náležící státnímu zástupci v rámci jeho dozorové činnosti ve fázi přípravného řízení před zahájením trestního stíhání jsou upravena v § 157 odst. 2 TŘ. V první větě tohoto ustanovení je dána možnost státnímu zástupci uložit policejnímu orgánu provedení úkonů nezbytných k objasnění věci nebo ke zjištění

[113] ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ Jaroslava, NOVOTNÝ, František. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-741-3. s. 634-639.
[114] ŠÁMAL, P.; NOVOTNÝ, F.; RŮŽIČKA, M.; VONDRUŠKA, F.; NOVOTNÁ, J. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, 1471 s. ISBN 80-7179-741-3. s. 682.
[115] DRAŠTÍK, A.; FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2017, 1412 s. ISBN 879-80-7552-600-7. s. 1148-1149.

pachatele trestného činu. Nezbytnou podmínkou k jejich uložení je kromě dosažení uvedeného účelu také oprávnění na straně policejního orgánu daný úkon provést.[116] Jsou-li splněny tyto podmínky, pak může být konkrétní pokyn uložen.[117]

Pokyny státního zástupce směřují k tomu, aby policejní orgán zajistil důležité podklady jako jsou písemné odpovědi na dotazy policejního orgánu, účetní doklady, revizní zprávy, obchodní smlouvy, dále věci doličné, nezbytná vysvětlení, zajištění stop trestného činu povahy daktyloskopické, biologické, mechanoskopické, pachové aj. Dále se může jednat o úkony předvádění osob, především předvádění osob k provádění úkonů trestního řízení, např. obviněného k soudci s návrhem na vzetí do vazby, dle § 62 odst. 1 TŘ doručování písemností, umisťování osob zadržených do cel dle § 75 a § 76 TŘ, vyhlašování celostátního pátrání po osobách, snímání daktyloskopických otisků, pořizování zvukových, obrazových či jiných záznamů osob (§ 42e ZoPČR), úkony směřující k provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu včetně odběru potřebného biologickému materiálu (§114 odst. 2 TŘ), prohlídky dopravních prostředků (§ 42 ZoPČR) apod.

Po splnění podmínek uvedených v § 160 odst. 1 TŘ může dát státní zástupce pokyn policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání vůči určité osobě. Takto postupovat lze i podle § 174 odst. 2 písm. a) TŘ. Spíše bude dávat pokyn k zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 157 odst. 2 věty první TŘ a v souladu s § 174 odst. 2 písm. a) TŘ budou policejnímu orgánu ukládány další pokyny k vyšetřování.[118]

Dozorová oprávnění dle § 157 odst. 2 písm. a) TŘ

Tato dozorová oprávnění státního zástupce jej opravňují vyžadovat spisy od policejního orgánu, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení.[119]

[116] Úkony, které je policejní orgán oprávněn provést vychází nejen z ustanovení trestního řádu, ale také zákona č. 283/2001 Sb., o Polici České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZoPČR), též z různých interních předpisů Policejního prezidia a Ministerstva vnitra.
[117] ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. Trestní řád: komentář. 7. doplněné a přeprac. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1915.
[118] ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ Jaroslava, NOVOTNÝ, František. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-741-3. s. 685-686.
[119] ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ Jaroslava, NOVOTNÝ, František. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-741-3. s. 686.

Na dostatečné znalosti všech nezbytných skutečností vyplývajících ze zmíněných dokumentů stojí základ, na kterém státní zástupce ukládá policejnímu orgánu provedení dalších úkonů nutných k prověření trestního oznámení, které doposud nebyly provedeny.[120]

Podle tohoto ustanovení státní zástupce může vyžadovat i spisy ve věcech, v nichž ještě nebyl vydán záznam o zahájení úkonů trestního řízení na rozdíl od ustanovení v § 174 odst. 2 písm. b) TŘ. Státní zástupce má tedy oprávnění vyžadovat operativní spisy policie a policejní orgán je povinný tyto spisy předložit. Pokud by se jednalo o spisy podléhající utajení, pak se s nimi seznámí ten státní zástupce, který je určen pro styk s utajovanými skutečnostmi v příslušném stupni utajení.

Dokumenty, materiály a zprávami o postupu při prověřování oznámení se rozumí písemnosti shromážděné policejním orgánem v průběhu prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že došlo ke spáchání trestného činu. Řadí se sem i případy v rámci kterých policejní orgán konal prověřování na základě jiného podnětu k trestnímu stíhání než trestního oznámení, pokud z něj bude možné učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu.

Metody využívané státním zástupcem jsou stejné jako v případě výkonu jeho oprávnění podle § 174 odst. 2 písm. b) TŘ. Mezi něž řadíme prověrky, dotazy na stav prověřování, výhrady na předkládání opisů protokolů o procesních úkonech a úředních záznamů, nahlížení do plánu prověřování nebo vyžadování informací o jeho obsahu a konzultace o stavu prověřování s policejním orgánem.[121]

Dozorová oprávnění dle § 157 odst. 2 písm. b) TŘ

Tzv. delegaci neboli oprávnění odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu, může státní zástupce učinit v fázi prověřování i ve fázi vyšetřování, tedy v průběhu celého přípravného řízení.

Ustanovení § 157 odst. 2 písm. b) TŘ se aplikuje na různé případy. Státní zástupce může dle tohoto ustanovení řešit spor o příslušnost mezi policejními orgány, a v to v rámci Policie ČR nebo mezi policejními orgány různého druhu.

[120] ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. Trestní řád: komentář. 7. doplněné a přeprac. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1919.
[121] ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ Jaroslava, NOVOTNÝ, František. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-741-3. s. 686-687.

Může se jednat o policejní orgány s rozdílnou věcnou příslušností, kdy na jedné straně jsou policejní orgány Policie ČR a na straně druhé útvar Ministerstva vnitra pro inspekční činnost a dále ostatní orgány uvedené v § 12 odst. 2 TŘ.[122] Také může jít o spor ohledně funkční příslušnosti např. útvary Policie ČR s územní působností versus útvary Policie ČR s celorepublikovou působností. Ovšem není možné postupovat podle tohoto ustanovení v případě pochybností nebo sporu o příslušnost místní.

Dále tak může postupovat byl-li zjištěn důvod vyloučení policejního orgánu a policejní orgán nevydal odpovídající rozhodnutí dle § 31 odst. 1 TŘ, shledal-li nesprávný nebo nezákonný postup při prověřování pokynu státního zástupce či jeho neprovedení. Pokud to považuje vzhledem k okolnostem za potřebné, může tak postupovat kdykoliv.

Není možné ztotožňovat toto ustanovení s oprávněním dle § 174 odst. 2 písm. f) TŘ, podle něhož jde pouze o změnu osoby služebně činné v policejním orgánu konající vyšetřování.[123]

Dozorová oprávnění dle § 157 odst. 2 písm. c) TŘ

S tímto institutem je spojeno oprávnění státního zástupce dočasně odložit trestní stíhání. Využívá jej v případech, kdy je to potřeba pro objasnění trestné činnosti spáchané ve prospěch zločinného spolčení dle § 43, § 44 a § 89 odst. 17 TZ či jiného úmyslného trestného činu nebo ke zjištění jejich pachatelů. Tento institut představuje výjimku ze zásady legality.

Pokud po zahájení trestního stíhání byl příslušný konat vyšetřování dle § 161 odst. 4 a 5b TŘ státní zástupce, anebo v případech, ve kterých využil svého oprávnění provést celé vyšetřování podle ustanovení § 174 odst. 2 písm. c) TŘ, sám dočasně odloží trestní stíhání. Může tak učinit i tehdy, nepožádá-li policejní orgán o souhlas státního zástupce dle § 159b TŘ, zároveň sám dočasně neodloží trestní stíhání a hrozilo by, že vydání pokynu policejnímu orgánu k takovému postupu by vzhledem k nebezpečí z prodlení nesplnilo svůj účel, jelikož by v mezidobí mohlo dojít k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání.

Státní zástupce provádí dočasné odložení trestního stíhání formou opatření,

[122] Mezi ostatní orgány uvedené v § 12 odst. 2 TŘ patří Generální inspekce bezpečnostních sborů, orgány Vězeňské služby ČR, celní orgány, orgány Vojenské policie, pověřené orgány Bezpečnostní informační služby, orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace, orgány Vojenského zpravodajství, orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů.
[123] RŮŽIČKA, Miroslav. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. Praha: C.H. Beck, 2005. Právní instituty. ISBN 80-7179-929-7. s. 523-524.

a to nejdéle o 2 měsíce, kdy lze tuto lhůtu prodlužovat nejvýše o další dva měsíce i opakovaně z důvodu nadále trvajících důvodů pro dočasné odložení trestního stíhání. Nadále je možnost v průběhu dočasného odložení trestního stíhání provádět úkony dle § 158 odst. 2 TŘ stejně jako v kterékoli jiné trestní věci, v níž dosud nedošlo k zahájení trestního stíhání. Jakmile pominou důvody, pro které bylo trestní stíhání dočasně odloženo, musí státní zástupce, případně policejní orgán neprodleně trestní stíhání zahájit.[124]

4.1.2 Podle § 174 odst. 2 TŘ

Ustanovení § 174 odst. 2 TŘ taxativně vymezuje veškerá oprávnění, jimiž státní zástupce disponuje v průběhu přípravného řízení. Jsou využívaná státním zástupcem především v rámci vyšetřování. Zároveň dané ustanovení navazuje na oprávnění uvedená v § 157 odst. 2 TŘ, která jsou typická pro stadium před zahájením trestního stíhání, ale stejně tak mají místo i ve fázi vyšetřování.

Oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. a) TŘ

Státní zástupce je kompetentní k tomu dávat závazné pokyny k vyšetřování trestných činů. Bližší úpravu pokynů nalezneme v jednacím řádu státního zastupitelství. Konkrétně § 19 JŘSZ uvádí, že pokyny mají formu opatření, které může mít ústní či písemnou podobu. V písemné formě jsou pokyny státního zástupce, které vydává k zahájení trestního stíhání, ke kvalifikaci trestného činu, k rozsahu obvinění, k přibrání znalce, ke způsobu vyřízení věci v přípravném řízení, při vrácení věci k doplnění či u odnětí a přikázání věci a tam, kde to státní zástupce shledá za potřebné. Ústně dané pokyny státní zástupce následně stvrzuje písemně, pokud to považuje dle povahy věci za nutné.

Další případy pokynů při vyšetřování můžeme nalézt v § 157 odst. 2 TŘ, kdy státní zástupce může pokynem policejnímu orgánu změnit výčet úkonů, které mají být ještě provedeny a stanovit lhůtu pro další trvání vyšetřování. Státní zástupce o každém učiněném pokynu musí zaznamenat do tzv. dozorového spisu, a to především z důvodu jeho případného zpochybnění.

[124] ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ Jaroslava, NOVOTNÝ, František. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-741-3. s. 687-688.

Pokyny jsou závazné povahy, nikoli v případě jejich zcela zjevného rozporu se zákonem. Vždy se řadí do prvopisu vyšetřovacího spisu ty pokyny státního zástupce, které ukládá policejnímu orgánu k vydání usnesení, u nichž je přípustná stížnost. Ostatní se pouze zakládají, pokud tak stanoví státní zástupce. V případech, kdy policejní orgán neprovede úkon na základě pokynu státního zástupce, tak státní zástupce upozorní příslušeného nadřízeného státního zástupce nebo mu sám věc usnesením odejme. Odnětí věci se řídí dle § 174 odst. 2 písm. f) TŘ, nikoli podle § 157 odst. 2 písm. b) TŘ.[125]

Oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. b) TŘ

Dle tohoto oprávnění státní zástupce může vyžadovat od policejního orgánu spisy, dokumenty, materiály a zprávy o spáchaných trestných činech za účelem prověrky, zda policejní orgán včas zahajuje trestní stíhání a řádně v něm postupuje. I zde existuje blízká vazba na ustanovení § 157 odst. 2 TŘ, které se z části překrývá s tímto oprávněním, a však ustanovení § 174 odst. 2 písm. b) se zásadně vztahuje na vyšetřování a postup, který mu bezprostředně předchází.

Spisy v souladu s výše uvedeným se označují jako spisy vyšetřovací, materiály a dokumenty pak listiny, které dokládají tyto spisy, ale které do nich nebyly přímo založeny.

Prostřednictvím oprávnění má státní zástupce v rámci výkonu v přípravném řízení zajistit, aby bylo přistupováno k postupu řádně a včas dle výkladu v § 160 odst. 1 TŘ. Včasnost zahájení trestního stíhání policejním orgánem, a zda je v něm následně řádně postupováno má zejména význam v tom, že pokud by tak policejní orgán neučinil, došlo by jednak k porušení zákona, a především k porušení práva na obhajobu osoby, vůči níž mělo být zahájené trestní stíhání. Takovýmto postupem by byla založena podstatná vada přípravného řízení, proto je státní zástupce pověřen přezkoumávat i usnesení o zahájení trestního stíhání. Tato usnesení zkoumá z hlediska příslušnosti policejního orgánu, které jej vydal. V případě nedostatku věcné příslušnosti k vyšetřování by pak státní zástupce postupoval dle § 157 odst. 2 písm. b) TŘ. Dále státní zástupce ověří jeho výrokovou část, zda z popisu skutku jsou zřejmé všechny znaky skutkové podstaty trestného činu a jeho odůvodnění, kde musí být uvedeny konkrétní důkazy a skutečnosti atp. Pro nezákonnost

[125] RŮŽIČKA, Miroslav. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. Praha: C.H. Beck, 2005. Právní instituty. ISBN 80-7179-929-7. s. 506-507.

a nedostatečnou odůvodněnost usnesení bude státní zástupce neprodleně postupovat dle § 174 odst. 2 písm. f) TŘ.

Jednotlivé metody zjištění v rámci výkonu daného oprávnění jsou:

- prověrky spisových materiálů u policejního orgánu[126]
- dotazy na stav přípravného řízení[127]
- vyhrazení předkládání opisů protokolů o procesních úkonech za účelem získání přehledu o procesních úkonech, při nichž státní zástupce nemůže být přítomen
- nahlížení do plánu prověřování a vyšetřování nebo vyžadování informace policejního orgánu o jeho obsahu
- konzultace o stavu přípravného řízení s policejním orgánem, které jsou neformální a nelze jimi nahradit prověrky a dotazy na stav přípravného řízení[128]

Oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. c) TŘ

V rámci dozorového oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. c) TŘ náleží státnímu zástupce několik pravomocí. První z nich zahrnuje účast státního zástupce při provádění výslechů svědků a rekognici, mají-li povahu neodkladných a neopakovatelných úkonů dle § 158a TŘ. Dalšími případy, kde státní zástupce zváží svou účast jsou při ohledání místa činu, rekonstrukci, prověrce na místě či výslechu dalších důležitých svědků, případně znalce. Účelem přítomnosti státního zástupce při provádění těchto procesních úkonů je sledovat postup policejního orgánu a dbát na to, aby veškeré úkony byly prováděny v souladu se zákonem a následně byly správně zaprotokolovány. Zasahovat do úkonů může státní zástupce za předpokladu, je-li to nezbytné pro zajištění zákonného a správného provedení úkonu. Policejní orgán má povinnost umožnit státnímu zástupci osobní a soustavnou účast při sledování postupu trestního řízení a též ho vyrozumět o procesním úkonu, ke kterému si státní zástupce vyhradil svou účast,

[126] Ve věcech vazebních a ve věcech důkazně či právně náročných, zejména dle povahy konkrétní věci provede státní zástupce prověrky nejméně jedenkrát za dva měsíce, nestanoví-li zákon jinak. Lhůtu jednoho měsíce stanoví trestní řád v případě, kdy byla prodloužena lhůta ke skončení vyšetřování.

[127] Jde o formu ústních informací o stavu řízení, které si státní zástupce vyžádá od policejního orgánu a následně o nich pořídí záznam do dozorového spisu.

[128] ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. Trestní řád: komentář. 7. doplněné a přeprac. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2226-2228.

a to nejméně 24 hodin před provedením takového úkonu, jestliže tento úkon nesnese odkladu.

Další pravomocí náležející státnímu zástupci v rámci tohoto dozorového oprávnění, která představuje výjimečný zásah do procesní samostatnosti policejního orgánu je možnost vyhradit si provedení určitého vyšetřovacího úkonu, zejména v závažnějších trestních věcech či v jiných případech s přihlédnutím k povaze věci. Případně má též možnost provést procesní úkon sám. Pokud by provedení jednotlivého úkonu nevedlo k naplnění účelu, je státní zástupce oprávněn provést celé vyšetřování sám. Ovšem je nutné odlišit oprávnění vést vyšetřování dle tohoto ustanovení od situace, kdy státní zástupce je povinen postupovat jako vyšetřovací orgán ve smyslu § 161 odst. 4,5 písm. b) TŘ. Na rozdíl u vyšetřování dle § 174 odst. 2 písm. c) se jedná pouze o fakultativní možnost, která je závislá na vlastním posouzení ze strany státního zástupce

Poslední pravomocí z citovaného oprávnění je možnost vydat jakékoliv rozhodnutí náležející policejnímu orgánu. Lze tak učinit v případech, kde to považuje za nezbytné vzhledem k povaze dané věci.[129]

Oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. d) TŘ

Dozorové oprávnění státního zástupce dle § 174 odst. 2 písm. d) TŘ představuje vrátit věc zpět policejnímu orgánu společně s pokyny k doplnění. Činí tak písemným opatřením, ve kterém uvede konkrétní pokyny například jaké důkazy mají být doplněny apod. a stanoví přiměřenou lhůtu k těmto pokynům. Podle zmíněného ustanovení takto státní zástupce postupuje pouze ve stadiu vyšetřování, a to v případech závažných vad řízení a nedostatků objasnění věci. Rozsah těchto vad je širší, než tomu je v případě vrácení věci státnímu zástupci po předběžném projednání obžaloby ve smyslu § 188 odst. 1 písm. e) TŘ. Jedná se například o situaci, kdy nebylo řádně zahájeno trestní stíhání, nebyly provedeny neopakovatelné a neodkladné úkony nebo obviněný neměl obhájce jednalo-li se o případy nutné obhajoby či nebyl vyslechnut obviněný za přítomnosti obhájce, ačkoliv o jeho účast výslovně žádal a řada dalších.

Státní zástupce musí především zvážit, zda lze zjištěné vady odstranit či napravit, a zda bude vhodnější tak učinit již v přípravném řízení či v řízení před soudem. Ovšem v některých případech může mít přípravné řízení vady natolik

[129] ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. Trestní řád: komentář. 7. doplněné a přeprac. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2229-2230.

závažné, že jejich odstranění není možné, což vylučuje možnost využít zmíněné oprávnění. Musí zkoumat skutečnosti pro své rozhodnutí vždy pouze v závislosti na konkrétní věci. Následně je státní zástupce povinen vypracovat opatření, kterým věc vrátí k doplnění po obsahové stránce. Z opatření musí být jasná povaha závažných vad řízení a vymezení úkonů, které má policejní orgán v dané věci provést.[130]

Oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. e) TŘ

Dalším významným dozorovým oprávněním, se kterým státní zástupce disponuje je pravomoc zrušit kterékoli nezákonné a neodůvodněné rozhodnutí nebo opatření vydané policejním orgánem dle § 174 odst. 2 písm. e) TŘ.

Dle tohoto ustanovení se výjimečně může řídit i státní zástupce nejbližšího vyššího státního zastupitelství a zrušit tak nezákonné či neodůvodněné rozhodnutí nebo opatření, pokud vyšetřování koná obligatorně státní zástupce ve smyslu § 161 odst. 4, věta první za středníkem ve spojení s § 175 odst. 2, věta za středníkem TŘ. Pokud státní zástupce koná vyšetřování dle § 174 odst. 2 písm. c) TŘ, má státní zástupce nejbližšího vyššího státního zastupitelství možnost přistoupit v řízení o stížnosti, kdy buď zruší napadené usnesení a nahradí ho vlastním, nebo uloží nižšímu státnímu zástupci povinnost o věci znovu jednat a rozhodnout. Pouze nejvyšší státní zástupce je oprávněn zrušit usnesení o zastavení trestního stíhání a o poustoupení věci jinému orgánu ve smyslu § 174a odst. 1 TŘ.

Z důvodu zájmu právní jistoty je stanovena třicetidenní lhůta u zrušení usnesení o odložení věci. Lhůta se počítá od dne doručení opisu usnesení státnímu zástupci.

Opatření a usnesení policejního orgánu ruší státní zástupce svým vlastním opatřením či usnesením. Takové zrušovací opatření postačí, není-li potřeba vydat nové. Jinak státní zástupce postupuje tak, že vydá sám nové opatření či usnesení nebo dá závazný pokyn policejnímu orgánu k vydání nového opatření nebo usnesení. Pokud státní zástupce zruší usnesení policejního orgánu ke stížnosti oprávněné osoby a nahradí je vlastním, pak se bude jednat o rozhodnutí ve druhém stupni, proti kterému není přípustná stížnost. Shledá-li stížnost jako nedůvodnou dle § 148 odst. 2 písm. c) a zamítne ji, pak již nemůže užít svého oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. e) s výjimkou nastalé podstatné změny skutkové podstaty.

[130] ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. Trestní řád: komentář. 7. doplněné a přeprac. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2230-2231.

Jestliže státní zástupce nahradil rozhodnutí policejního orgánu vlastním rozhodnutím v rámci dozoru nad zachováním zákonnosti, tedy jinak než na podkladě stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu, je pak možné takové rozhodnutí napadnout stížností.[131]

Oprávnění dle § 174 odst. 2 písm. f) TŘ

Poslední dozorové oprávnění ve smyslu § 174 odst. 2 písm. f) TŘ je pravomoc státního zástupce přikázat, aby úkony ve věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu. Podle tohoto ustanovení státní zástupce postupuje zejména v situaci, kdy shledá vážné nedostatky v činnosti osoby, která v policejním orgánu věc projednává či nerespektuje jeho pokyn nebo neprovede doplnění dokazování v přípravném řízení, které po ní bylo žádáno. Též v případě, že zjistí důvody vyloučení a osoba, jíž se důvody týkají, nevydá odpovídající rozhodnutí dle § 31 odst. 1 TŘ.

Příkaz státního zástupce má formu usnesení, v jehož výroku přikáže, aby úkony v dané věci prováděla jiná osoba služebně činná v policejním orgánu, přičemž nemá právo označit konkrétní osobu. Státní zástupce doručí usnesení společně se spisem příslušnému vedoucímu policejnímu orgánu, který na základě jeho pokynu přidělí věc jiné osobě. Opis usnesení musí zaslat též osobě, jíž byla věc odňata.

Státní zástupce v rámci tohoto ustanovení nemůže na rozdíl od oprávnění vymezených v § 157 odst. 2 písm. b) TŘ zasahovat do funkční, věcné ani do místní příslušnosti policejního orgánu. V případech, kdy státní zástupce odejme věc policejnímu orgánu a učiní opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu, bude postupovat dle § 157 odst. 2 písm. b) TŘ.

Postupovat podle § 174 odst. 2 písm. f) může dozorový státní zástupce i v rámci vyšetřování trestných činů spáchaných příslušníky Policie ČR, příslušníky Úřadu pro zahraniční styky a informace a příslušníky Bezpečnostní informační služby, nikoliv v případě, koná-li vyšetřování podle § 174 odst. 2 písm. c).[132]

Myslím si, že všechna dozorová oprávnění jsou nezbytnou součástí pro činnost státního zástupce, jelikož je nutné, aby od samého počátku měl detailní

[131] ŠÁMAL, Pavel, GŘIVNA, Tomáš. Trestní řád: komentář. 7. doplněné a přeprac. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 2232-2234.
[132] Tamtéž s. 2234-2235.

představy a informace o konkrétní trestní věci. Pouze na základě těchto poznatků může stavět svá rozhodnutí, jak bude s danou věcí dále postupováno. Rozhodně spatřuji aktivní účast státního zástupce na vyšetřování a využívání prostředků k jeho usměrňování k napomáhání dosažení efektivity boje s kriminalitou.

4.2 Návrhová oprávnění

V případech, kdy jde o nejzávažnější zásahy do ústavně zaručených práv a svobod přísluší rozhodnutí vždy soudu, resp. soudci, a to na návrh státního zástupce. Návrhů, které předkládá v přípravném řízení státní zástupce soudu je celá řada. Jako příklad lze uvést návrh na vydání příkazu k zatčení, návrh na vzetí obviněného do vazby a jeho ponechání ve vazbě, návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce nebo k prohlídce jiných prostor a pozemků, návrh na vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a další.

Státní zástupce podanými návrhy k soudu přispívá k plynulému průběhu přípravného řízení a bez zbytečný průtahů též k tomu, aby si opatřil dostatečné podklady pro následné podání obžaloby či jiného rozhodnutí.[133] Konkrétních případů, kdy státní zástupce podává návrhy na rozhodnutí soudu v přípravném řízení, je mnoho.

4.2.1 Návrh na vzetí obviněného do vazby

Vazba představuje nejzávažnější zásah do osobní svobody obviněného, který lze učinit v souladu s čl. 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.[134] Vazební věci se musí vyřizovat přednostně s největším urychlením, a proto úprava obsažená v Pokynu obecné povahy č. 1/1994 se zabývá označením s vyřizováním vazebních věcí kanceláří i způsobem vedení evidence vazebních věcí ve zvláštní evidenční pomůcce[135] státního zastupitelství.[136] O vzetí obviněného do vazby v přípravném

[133] 7 ŠÁMAL, Pavel; NOVOTNÝ, František; RŮŽIČKA, Miroslav et al. Přípravné řízení trestní. 2. vyd. Praha: C.H.Beck, 2003, s. 635

[134] Rozhodnout o vzetí do vazby lze pouze na základě zákonných důvodu, na zákonem stanovenou dobu a pouze na základě rozhodnutí soudu.

[135] Evidenční pomůcka spočívá v tom, že veškeré dozorové spisy a trestní spisy se označují v horním pravém rohu nahoře červeně slovem "vazba".

[136] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. s. 180.

řízení na návrh státního zástupce rozhoduje výlučně soud.[137] Soudci přísluší též rozhodování o dalším trváním vazby na návrh státního zástupce[138], stejně tak v rámci rozhodování ohledně změn vazebních důvodů, ovšem pokud některý z důvodů pominul, má oprávnění rozhodnout v přípravném řízení též státní zástupce.[139] Zároveň má povinnost zkoumat v průběhu celého přípravného řízení, zda důvody vazby nadále trvají. Dále státnímu zástupce přísluší rozhodovat v rámci přípravného řízení o propuštění z vazby na svobodu.[140]

Obviněný smí být vzat do vazby pouze za předpokladu, existují-li u něho vazební důvody obsažené v § 67 písm. a), b), c) TŘ. Vyplývá-li z jeho jednání či dalších skutečností důvodná obava, že

- *uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest* ***(tzv. vazba útěková)****,*
- *bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání* ***(tzv. vazba koluzní)****,*
- *bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil* ***(tzv. vazba předstižná)***[141]

a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.[142]

Státní zástupce je povinen přezkoumat oprávněnost podání návrhu vzetí do vazby a zda jsou důvody vazby podloženy konkrétními skutečnostmi.

Návrh na vzetí do vazby musí především obsahovat údaje o osobě obviněného, stručně popsané skutečnosti, které odůvodňují zadržení, přesné

[137] § 73b odst. 1 TŘ
[138] § 73b odst. 3 TŘ
[139] § 73b odst. 4 TŘ
[140] § 73b odst. 6 TŘ
[141] § 67 písm. a), b), c) TŘ
[142] § 67 písm. a), b), c) TŘ

označení trestného činu, pro který je obviněný trestně stíhán, zda má obviněný obhájce, případně jeho jméno a sídlo a další.

O vazbě soud zpravidla rozhoduje v rámci vazebního zasedání dle § 73d a násl. TŘ. Účast státního zástupce při rozhodování o návrhu na vzetí do vazby není povinná, avšak je při nejmenším vhodná, pokud státní zástupce podal návrh na vzetí obviněného do vazby bez předchozího zadržení.[143]

4.2.2 Návrh na vydání příkazu k domovní prohlídce

Domovní prohlídku lze uskutečnit pouze na základě příkazu, který musí být náležitě odůvodněn a v písemné formě. Je nutné ho doručit osobě, u níž se prohlídka provádí. V přípravném řízení ho vydává soudce na návrh státního zástupce. Proti příkazu není možné podat stížnost, jelikož se jedná o rozhodnutí sui generis. Osoba, u které se koná domovní prohlídka musí být před jejím uskutečněním vyslechnuta. Výslech není nutný, pokud věc nesnese odkladu a není ho možné provést okamžitě. K uskutečnění domovní prohlídky se přistoupí tehdy, jestliže výslech nevede k vydání hledané věci či odstranění jiného důvodu, pro který je veden tento úkon. Státní zástupce v rámci provádění domovní prohlídky je povinen především dohlížet na to, aby bylo respektováno ustanovení o předchozím výslechu, a aby byla dodržena povinnost účasti osoby, jež není na věci zúčastněna. [144]

4.2.3 Další návrhová oprávnění

Soud rovněž rozhoduje o návrzích státního zástupce k zajištění osob. Zajišťovací opatření představují krátkodobé omezení osobní svobody podezřelého či obviněného. Jestliže se jedná o obviněného, u něhož existuje důvod vazby, tak soud vydává na návrh státního zástupce příkaz k zatčení. To je povinen provést policejní orgán a nejpozději do 24 hodin jej musí předat soudci, který následně rozhodne o vzetí obviněného do vazby. § 69 TŘ

Jsou-li dány důvody vazby u podezřelého, tak soudce vydává na návrh státního zástupce příkaz k zadržení. Pokud státní zástupce neshledá důvod

[143] NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3. s. 176-177.
[144] Tamtéž s. 189.

propuštění takové osoby na svobodu, tak ji musí ve lhůtě 48 hodin od zadržení předat soudu společně s návrhem na vzetí do vazby. § 76a odst. 1 TŘ

Soudce může na návrh státního zástupce v přípravném řízení uložit omezení představující zákaz vycestování do zahraničí, pokud to účel trestního řízení vyžaduje. Státnímu zástupci přísluší v přípravném řízení takové omezení zrušit, a to i bez návrhu, za podmínky odpadnutí důvodů jeho uložení. Též má oprávnění rozhodnout o jeho povolení na základě důležitých důvodů, např. za účelem pracovní cesty. § 77a TŘ

Potřeba souhlasu příslušného soudce je v případech otevření zásilky dle § 87 odst. 1 TŘ nebo záměny zásilky dle § 87a TŘ, nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dle § 88 odst. 2 TŘ. Rovněž je nutný souhlas o použití některých operativně pátracích prostředcích jako je povolení ke sledování osob a věcí, nebo má dojít k zásahu do nedotknutelnosti obydlí či listovního tajemství. § 158 odst. 2 TŘ. Použití agenta dle § 158e odst. 4 TŘ pak povoluje soudce vrchního soudu na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství.

4.3 Rozhodovací oprávnění

Státní zástupce je oprávněn k vydání těch nejdůležitějších rozhodnutí po skončení vyšetřování. Tato rozhodnutí můžeme členit na meritorní a zatímní povahy, na obžalobu a návrh na ochranné opatření či dohodu o vině a trestu.

4.3.1 Meritorní rozhodnutí

První skupinou jsou tzv. meritorní (konečná) rozhodnutí, pro něž je charakterizující jejich nezměnitelnost a závaznost po nabytí právní moci. Představují překážku rei iudicatae (věci již rozhodnuté) a ne bis in idem (nemožnost o téže věci jednat dvakrát). Možnost změnit tato rozhodnutí lze pouze cestou mimořádných opravných prostředků. Mezi tato rozhodnutí patří:

A) Postoupení věci jinému orgánu (§171 odst.1)

Státní zástupce rozhodne o postoupení věci jinému orgánu, jestliže výsledný skutek přípravného řízení vykazuje znaky *přestupku nebo kárného provinění*[145],

[145] Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin (z. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich). Kárným proviněním se rozumí čin, jehož základním

nikoli trestného činu. Rozhoduje formou usnesení, které je třeba oznámit obviněnému a poškozenému, je-li znám. Oba disponují s právem podat stížnost, jež má odkladný účinek.[146]

Na základě usnesení Nejvyššího soudu ČR „*je orgán činný v trestním řízení povinen po tomto zjištění ihned věc postoupit, nemůže dále pokračovat v trestním řízení a zjišťovat další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí o přestupku, např. odstraňovat pochybnosti o tom, zda se skutečně obviněný tohoto skutku dopustil.*"[147]

B) Zastavení trestního stíhání (§172 odst. 1,2)

Důvody pro zastavení trestního stíhání členíme na obligatorní a fakultativní.

Dle § 172 odst. 1 TŘ má státní zástupce povinnost zastavit trestní stíhání vždy, pokud by byly pochyby o skutku, o nějž v trestním stíhání jde, nebo pokud tento skutek není trestním činem a zároveň zde není důvod k postoupení věci. Dalšími obligatorními důvody jsou nepřípustnost trestního stíhání, nepříčetnost obviněného v době činu, zánik trestnosti z důvodů uvedených v trestním zákoně a není-li prokázáno, že skutek spáchal obviněný.

Fakultativně dle § 172 odst. 2 může státní zástupce o zastavení trestního stíhání rozhodnout, jestliže hrozí obviněnému trest, který by byl zcela bezvýznamný vedle již jiného uloženého trestu, nebo který ho teprve čeká. Státní zástupce může také zastavit trestní stíhání z důvodu, že o skutku již bylo rozhodnuto kárně, kázeňsky, cizozemským soudem či jiným orgánem a spatřuje takové

to rozhodnutí za dostačující. Trestní stíhání lze zastavit i pro snahu obviněného nahradit škodu po spáchání činu, odstranění jeho škodlivých následků, ovšem s přihlédnutím na podmínky jako jsou význam dotčeného chráněného zájmu, způsob 75rovedení činu či jeho následku a zároveň je zřejmé, že bylo dosaženo účelu trestního řízení.

Stejně jako u postoupení věci se usnesení o zastavení trestního stíhání doručuje obviněnému a poškozenému, kteří mají právo podat stížnost a v obou případech náleží nejvyššímu státnímu zástupci zvláštní přezkumné oprávnění.

---

znakem je porušená povinnost související s příslušností pachatele k určité organizaci, zpravidla s jeho zaměstnaneckým, služebním nebo členským poměrem.

[146] ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J., a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-0. s. 537.

[147] Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 10. 10. 1991, sp. zn. 4 Tz 41/91

Usnesení o zastavení trestního stíhání se musí doručit do 5 dnů Nejvyššímu státnímu zastupitelství a následně může takové to rozhodnutí nejvyšší státní zástupce zrušit, a to do 3 měsíců ode dne jeho doručení. Věc se poté vrátí prvoinstančnímu státnímu zástupci, který je vázán právním názorem nejvyššího státního zástupce a řídí se jeho pokyny. Z judikatury plyne, že *obviněný je oprávněn podat stížnost, jen pokud se stížností domáhá příznivějšího rozhodnutí. Příznivějšího rozhodnutí nemůže dosáhnout, bylo-li trestní stíhání zastaveno z důvodů § 172 odst. 1 písm. a) TŘ. Kdyby obviněný podal stížnost proti takovému rozhodnutí, musela by být zamítnuta jako stížnost podaná osobou neoprávněnou. Nebylo-li takové rozhodnutí doručeno obviněnému, resp. jeho obhájci podle § 137 odst. 2 TŘ, nebrání tato okolnost tomu, aby rozhodnutí nabylo právní moci, a to dnem, kdy bylo učiněno.*[148]

4.3.2 Rozhodnutí zatímní povahy

Druhou skupinou rozhodnutí jsou tzv. rozhodnutí zatímní povahy, jimiž se řízení přerušuje, nikoli definitivně ukončuje.

Přerušení trestního stíhání (§173)

Státní zástupce přeruší řízení ze 4 důvodů. První důvod představuje nepřítomnost obviněného z důvodu ukrývání v tuzemsku či uprchnutí do ciziny. Druhým důvodem je nemožnost postavení obviněného před soud pro jeho těžkou chorobu. Přerušit trestní stíhání lze i z důvodu choroby duševní, která nastala po spáchání trestného činu a obviněný není tak schopen vnímat smysl trestního stíhání. Judikatura Nejvyššího soudu uvádí, že *„trestní stíhání nelze z uvedeného důvodu přerušit jen proto, že obviněný není schopen výslechu. K prokázání důvodu přerušení trestního stíhání podle citovaného ustanovení nestačí vyjádření ošetřujícího lékaře. Okolnost, zda obviněný trpí duševní chorobou, zda tato choroba nastala až po spáchání činu a zda obviněný není schopen pro tuto chorobu chápat smysl trestního stíhání, je třeba objasnit vyšetřením duševního stavu obviněného, k němuž je nutno přibrat dva znalce psychiatry (§ 105 odst. 2 TŘ).”.*[149]

Posledním důvodem je případ, kdy je navrženo předání trestního stíhání do ciziny nebo byl-li obviněný vydán do ciziny či vyhoštěn.

[148] Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 18. 2. 1988 sp. zn. 11 Tz 1/88.
[149] Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 18. 12. 1989 sp. zn. 1 Tz 55/89.

U institutu přerušení trestního stíhání je nutné, aby policejní orgán učinil vše pro zachování důkazů pro úspěšné trestní stíhání v případě jeho pokračování. Jakmile odpadne důvod, pro který bylo trestní stíhání přerušeno (např. uzdravení obviněného z těžké choroby) dojde k jeho pokračování. Doba, která běží v rámci přerušeného trestního stíhání se nezapočítává do promlčecí doby.

Rozhodnutí má formu usnesení, proti kterému není přípustná stížnost. Jelikož trestní řád neobsahuje žádné ustanovení o jeho doručování obviněnému, lze z toho vyvodit, že se nedoručuje. Poškozený se vyrozumívá přípisem.[150]

4.3.3 Obžaloba a návrh na ochranné opatření

Další skupinou rozhodnutí jsou obžaloba a návrh na ochranné opatření. Končí se jimi přípravné řízení, nikoli trestní stíhání. Představují nezbytný předpoklad pro zahájení další fáze trestního řízení, kterým je řízení před soudem.

Obžaloba (§176 a násl.)

Obžaloba se řadí mezi rozhodnutí sui generis (svého druhu), která představuje nejvýznamnější rozhodnutí přijímané v přípravném řízení. Oprávnění podat obžalobu náleží výlučně státnímu zástupci. Podání obžaloby vychází ze zásady legality, což představuje povinnost státního zástupce podat obžalobu, jsou-li splněny zákonné podmínky. Stojí především na zásadě obžalovací, tzn., že bez podání obžaloby, či návrhu na potrestání, návrhu na schválení dohody o vině a trestu (viz následující) nemůže dojít k zahájení řízení před soudem ve věci samé a následně být rozhodnuto.

Podle ustanovení v § 176 odst. 1 TŘ se obžaloba podává v okamžiku, kdy jsou výsledky trestního stíhání dostatečně odůvodněny pro postavení obviněného před soud. Z čehož vyplývá především zájem na tom, aby před soud nebyla postavena osoba zjevně nevinná, ale zároveň musí být respektován požadavek, aby soudní řízení následovalo, co nejdříve po spáchání trestného činu a hlavní těžiště dokazování se realizovalo až v hlavním líčení. Otázkou pak je, v jaké míře musí být jistota o tom, že trestný čin spáchal skutečně obviněný v době podání obžaloby. Lze dovodit z § 188 odst. 1 písm. e), že stupeň jistoty o spáchání trestného činu obviněným může být nižší v okamžiku podání obžaloby, než je

[150] ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J., a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-0. s. 537-546.

kladen na odsuzující rozsudek. Pak také rozsah zjištění skutkového stavu lze rozlišovat dle jednotlivých druhů rozhodnutí. Ovšem to neznamená, že může být podána obžaloba bez náležitého objasnění skutkového stavu, naopak státní zástupce má povinnost zhodnotit výsledky přípravného řízení. V prvé řadě státní zástupce musí dospět k přesvědčení o spáchání trestného činu pachatelem označovaným jako obviněný a zároveň je vyžadován vysoký stupeň pravděpodobnosti. Dle judikatury lze tuto pravděpodobnost vyložit v tom smyslu, že „státní zástupce *musí být na podkladě opatřených důkazů důvodně přesvědčen o tom, že trestný čin (skutek), pro který má být podána obžaloba, spáchal právě obviněný, ale důkazy shromážděné v přípravném řízení nemusí poskytovat zcela nezpochybnitelnou jistotu o vině obviněného.”*[151]

V případě určitých nedostatků těchto výsledků, má možnost dle § 174 odst. 2 TŘ vrátit věc policejnímu orgánu s pokynem k doplnění vyšetřování, nebo sám provede chybějící úkon.[152]

Podmínkou, která je kladena na obžalobu, je její podání pouze na základě skutku, pro který bylo trestní stíhání zahájeno. Jakmile by se státní zástupce dozvěděl, po prostudování spisů, o dalším skutku obviněného, musí věc vrátit policejnímu orgánu k novému sdělení obvinění a následnému doplnění vyšetřování. Tyto úkony může provést též sám státní zástupce, aniž by věc vracel policejnímu orgánu.

V ustanovení § 177 jsou zakotveny náležitosti obžaloby. Žalobní návrh musí obsahovat v tzv. skutkové větě přesně popsaný žalovaný skutek tak, aby nebylo možné ho zaměnit. V žalobním návrhu nesmí chybět též právní kvalifikace skutku. Obsahem obžaloby by měly dále být odůvodněné návrhy na provedení důkazů, a to jak po stránce skutkové, tak i právní.

Státní zástupce má možnost navrhnout v obžalobě upuštění od potrestání a současně označit obviněného jako tzv. spolupracující obviněného. Pokud takovou kvalifikaci soud schválí, může to vést k upuštění od potrestání či k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody. Účelem tohoto procesního institutu je usnadnit postup orgánům činným v trestním řízení tím, že spolupracující obviněný usvědčí svou výpovědí další spolupachatele, kteří by s velkou pravděpodobností zůstali bez trestu.

[151] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2001, sp. zn.: 5 Tz 174/2001.
[152] Tamtéž.

Pro nové skutečnosti zpochybňující odůvodnění obžaloby nebo právní posouzení skutku může dojít ke zpětvzetí obžaloby. Státní zástupce může vzít obžalobu zpět do okamžiku, než se soud 1. stupně odebere k závěrečné poradě.
Před zahájením hlavního líčení může ke zpětvzetí obžaloby dojít kdykoliv. Následně se věc vrátí do přípravného řízení a sám státní zástupce či policejní orgán pokračuje ve vyšetřování, trestní stíhání zastaví, přeruší či vydá jiné meritorní rozhodnutí nebo podá novou obžalobu.[153]

Z výše uvedeného vyplývá, že v současné právní úpravě nalezneme pouze veřejnou žalobu. Často diskutovanou otázkou je, zda by se měla do trestního kodexu zavést i žaloba soukromá?

Na úvod je třeba zmínit, že tento institut se u nás již v historii objevil. Jeho úprava byla zakotvena v rakouském trestním řádu z roku 1873. Soukromou žalobu mohl podávat (soukromý) žalobce za delikty, jimiž bylo zasaženo do jeho práv. Delikty, které se stíhaly pouze na základě návrhu soukromé osoby, vymezil trestní řád z roku 1852. Institut soukromé žaloby nadále existoval na našem území i v době Československa až do rou 1950, kdy došlo k jeho zrušení v důsledku velké rekodifikace trestního práva.[154]

K problematice zavedení soukromé žaloby do českého trestní práva se vyjadřují v odborném článku K. Šabata a M. Růžička. Jako argument pro přijetí uvádí odlehčení práce pro státní zastupitelství. Na druhou stranu se autoři obávají toho, že by docházelo ke zneužívání tohoto institutu ve smyslu jeho používání jako prostředek pomsty. Negativum shledávají také v tom, že by mohlo dojít
ke znevýhodnění subjektů, které si nemohou dovolit kvalitní obhájce, oproti těm, co mají větší majetkové dispozice.[155]

Já osobně nejsem příznivcem soukromé žaloby, dle mého názoru má státní zástupce nadále hájit pouze veřejný zájem, nikoli zájem konkrétní osoby. A zda by státní zástupce či policie měli méně práce? Naopak by to možná vedlo k přetížení české justice žalobami. Ovšem pokud by mělo dojít k zavedení soukromé žaloby, tak pouze u deliktů např. pomluvy, urážky na cti, jako tomu je v zahraniční právní úpravě Německa, Rakouska či Polska.

[153] Tamtéž.
[154] https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/kritika-soukrome-zaloby-v-trestnim-rizeni
[155] ŠABATA, K., RŮŽIČKA, M. Soukromá žaloba - ano či ne? *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 3., s. 9-10.

Návrh na ochranné opatření[156]

Státní zástupce může navrhnout ochranné opatření buď přímo v obžalobě nebo podat jako samostatný návrh. Pokud tomu odpovídají zákonné podmínky, tak státní zástupce navrhne soudu ochranné opatření upravené v trestním zákoně v podobě ochranného léčení, zabezpečovací detence, zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty, zabrání náhradní hodnoty, zabrání spisů a zařízení nebo dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže ochrannou výchovu.

4.3.4 Návrh na potrestání

Obdobným institutem jako je obžaloba je tzv. návrh na potrestání, který se podává v rámci zkráceného přípravného řízení. Náležitosti návrhu jsou zcela shodné jako u obžaloby, ovšem s chybějícím odůvodněním.[157] Jakmile bude státnímu zástupci doručena zpráva o výsledcích zkráceného přípravného řízení, či vedl řízení sám a shledá, že dostatečně odůvodňuje postavení podezřelého před soud, tak podá návrh na potrestání. Zároveň je vázán dvoutýdenní lhůtou, která počíná od sdělení podezření[158], ve výjimečných případech lze lhůtu prodloužit o 10 dnů.[159]

4.3.5 Odklony

Hlavní myšlenkou institutů zvaných odklony je rychlost a efektivita vyřízení věcí, které z hlediska účelu trestního řízení nemusí být projednány v rámci hlavního líčení. Z toho vyplývá, že se jedná především o věci jednodušší, jak po právní, tak i skutkové stránce, tedy trestné činy méně závažné spáchané osobami, které do té doby žily řádným životem. Zpravidla bude probíhat vyřízení věci mírnějším a méně zatěžujícím způsobem, než je běžné vyřízení věci v rámci soudního procesu.[160]

---

[156] Rozdíl ochranného opatření oproti obžalobě spočívá v tom, že návrh na uložení ochranného opatření lze podat i v případech zastavení nebo přerušení trestního stíhání.
[157] § 179d odst. 1 TŘ
[158] § 179b odst. 4 TŘ
[159] Lhůtu státní zástupce prodlouží, je-li zjevné, že potřebné úkony jsou proveditelné v krátké době a lze důvodně očekávat, že povedou ke skončení zkráceného přípravného řízení.
[160] MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. Kurs trestního práva: trestní právo procesní. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8. s. 831-832.

Výslovná definice odklonu neexistuje. Zjednodušeně lze tento pojem vymezit jako alternativu standardního trestního řízení neboli odchylku od typického průběhu trestního procesu, kdy se řízení tzv. „odkloní" a nedospěje tak do svého klasického konce jako je vynesení odsuzujícího rozsudku, vyslovení viny, či k uložení trestní sankce. Jelikož dochází k užití odklonů ještě před pravomocným odsouzením obviněného, je nutné, s ohledem na zásadu presumpce neviny, aplikovat odklon
s jeho předchozím souhlasem.

Jelínek jako výhodu užití odklonu uvádí především rychlejší a pružnější uspokojení nároků poškozeného, naopak jeho mínus shledává v nedůvodném zvýhodnění obviněného, obejití systému trestního soudnictví a nebezpečí jeho nerovného použití.[161]

Mezi odklony dle českého trestního práva řadíme následující typy odklonů:

Podmíněné zastavení trestního stíhání *(§307, §308)*

Podmíněné zastavení trestního stíhání představuje tzv. odklon, který slouží k urovnání nastalých konfliktních vztahů mezi pachatelem trestného činu a jeho obětí neboli poškozeným. Touto formou odklonu lze dočasně ustoupit od trestního postihu obviněného, ovšem za předpokladu stanovení podmínek naplňujících účel trestního řízení výchovnějším způsobem. Státní zástupce může aplikovat tento institut za splnění ostatních podmínek kdykoli od zahájení trestního stíhání
do podání obžaloby.[162]

K odklonu podmíněného zastavení trestního stíhání se přistoupí tehdy, jedná-li se o přečin.[163] Podstatnou podmínkou je doznání obviněného k tomuto trestnému činu. Problematiku doznání řeší judikatura Nejvyššího soudu: *„Doznání obviněného k trestnému činu ve smyslu § 307 odst. 1 písm. a) trestního řádu přitom musí zahrnovat všechny skutkové okolnosti naplňující zákonné znaky stíhaného trestného činu, tedy i zavinění v zákonem předpokládané formě úmyslu
či nedbalosti, na čemž nemůže nic změnit skutečnost, že obviněný s podmíněným zastavením trestního stíhání souhlasí".*[164]

[161] JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1. s. 740-741.
[162] ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář 2. díl. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-473-2. s. 1570-1571.
[163] Dle § 14 odst. 2 TZ jsou přečiny všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.
[164] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 25/95

Nezbytnou podmínkou je dále povinnost nahradit škodu poškozenému nebo s ním uzavřít dohodu o její náhradě, popřípadě učinit potřebná opatření směřující k její náhradě. Z usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích vyplývá, že *„Pouhý slib obviněného daný orgánům přípravného řízení, že nahradí celou škodu způsobenou majetkovou trestnou činností, nelze považovat za jiné potřebné opatření k náhradě škody ve smyslu § 307 odst. 1 tr. ř.”*[165]

Dalším předpokladem je vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem, či uzavření dohody o jeho vydání, anebo učinění vhodných opatření k jeho vydání.[166]

V neposlední řadě musí obviněný vyjádřit svůj souhlas s takovým způsobem vyřízení dané věci. Na straně poškozeného není souhlasu potřeba.

Na závěr je třeba posoudit, zda vzhledem k osobě pachatele, jeho dosavadnímu životu a všem okolnostem případu je možné považovat tento institut za plně dostačující. Hodnotí se pozitivní i negativní stránky obviněného, zkoumá se jeho chování v rodině, v zaměstnání, na veřejnosti apod. Přihlíží se k jeho majetkovým, osobním, rodinným a sociálním poměrům a velký význam bude mít především skutečnost, že obviněný vedl dosud řádný život.[167]

O podmíněném zastavení trestního stíhání přísluší rozhodovat soudu a státnímu zástupci v rámci přípravného řízení, a to formou usnesení, proti němuž je možné podat stížnost, jež má odkladný účinek. Toto právo má obviněný i poškozený. V rozhodnutí se vždy stanoví zkušební doba v rozmezí šesti měsíců až dvou let, dále povinnost náhrady škody, byla-li uzavřena dohoda o její náhradě a mohou v něm být uložena i přiměřená omezení a povinnosti.

Státní zástupce poté činí rozhodnutí, zda se obviněný ve zkušební době osvědčil, anebo bude v trestním řízení pokračováno.

V případě zkráceného přípravného řízení může státní zástupce místo podání návrhu na potrestání využít odklonu tzv. ***podmíněného odložení návrhu na potrestání***, který se bude obdobně řídit dle úpravy vztahující se na podmíněné zastavení trestního stíhání.[168]

[165] Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 1996 sp. zn. 4 To 424/96
[166] § 307 odst. 1 písm. c) TŘ
[167] CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-807357-348-5. s 691.
[168] CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-807357-348-5. s 692.

Narovnání *(§309-314)*

Narovnání je jedním z dalších druhů odklonů. Představuje dohodu mezi obviněným a poškozeným podléhající následnému schválení. Státní zástupce přistoupí k rozhodnutí o schválení narovnání, pokud budou kumulativně splněny stanovené podmínky.

V prvé řadě lze hovořit o narovnání pouze v případech, že se jedná o trestný čin, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. Nutné je, aby obviněný učinil prohlášení o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán, zároveň musí takové prohlášení být svobodné, vážně míněné a určité. Povinností obviněného je dále uhradit škodu poškozenému, která mu byla způsobena trestným činem či učinit jiné potřebné úkony k její úhradě. Dále složit na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku, která je určena konkrétnímu adresátovu k obecně prospěšným účelům, přičemž tato částka nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti trestného činu. Nezbytným předpokladem je souhlas nejen obviněného, ale i poškozeného s rozhodnutím o schválení narovnání na rozdíl od institutu podmíněného zastavení trestního stíhání, kde postačí souhlas obviněného. Na závěr státní zástupce vyslechne obviněného a poškozeného před samotným rozhodnutím.

Tento institut lze využít tehdy, lze-li ho považovat za dostačující s ohledem na povahu a závažnost spáchaného trestného činu s přihlédnutím k osobě a osobním majetkovým poměrům, a také jak moc se dotkl veřejného zájmu.

Rozhodnutí může být napadeno stížností s odkladným účinkem. Právo podat stížnost má obviněný i poškozený. Jelikož narovnání v podstatě nahrazuje výrok o vině a trestu, je nutné rozhodnutí o jeho schválení evidovat v Rejstříku trestů. Zároveň, po nabytí právní moci, představuje překážku rei iudicatae.

V porovnání s výše zmíněným odklonem podmíněného zastavení trestního stíhání lze shledat shodné podmínky jako u institutu narovnání. Rozdílem je nutnost souhlasu poškozeného se schválením narovnání, který u podmíněného zastavení trestního stíhání není vyžadován a stačí pouze souhlas obviněného. Z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání nelze užít institut narovnání dle § 309 a násl. ani při splnění ostatních podmínek, pokud je obviněný stíhán pro trestný čin, jímž nebyla způsobena škoda či jiná újma,

kterou by bylo možné v procesu narovnání nahradit či jinak odškodnit podle § 309 odst. 1 písm. b).[169]

Další odlišnost spočívá v tom, že u institutu narovnání postačí pouze prohlášení obviněného o spáchaném skutku, pro který je stíhán, oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání, kde je potřeba doznání obviněného.
V případě schválení narovnání dochází k definitivnímu zastavení trestního stíhání a o skutku je tak meritorně rozhodnuto, což se též liší od rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, které má nejprve povahu mezitímního rozhodnutí.[170]

Odstoupení od trestního stíhání mladistvého *(§70 a násl. ZSM)*

Tento zvláštní způsob řízení může státní zástupce využít v trestních věcech mladistvých, jestliže chybí veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého a trestní stíhání není účelné. Při rozhodování o tomto odklonu musí státní zástupce přihlédnout k povaze a závažnosti spáchaného provinění, též k osobě mladistvého. Podmínkou je, že se musí jednat o provinění, u nichž trest odnětí svobody nepřevyšuje 3 roky. Rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání obsahuje též výrok o zastavení trestního stíhání.

Usnesení o odstoupení se oznamuje mladistvému a doručuje orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Vyrozumívá se též poškozený. Proti takovému usnesení lze podat stížnost. Pokračovat v trestním stíhání lze tehdy, pokud do 3 dnů od oznámení usnesení mladistvý prohlásí, že na projednání věci trvá.

Dohoda o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu byla do českého trestního řízení začleněna novelou, provedenou zákonem č.193/2012. Dle své povahy se tento institut řadí mezi odklony. Představuje druh alternativního způsobu vyřízení věci v rámci trestního řízení, jehož hlavním účelem je snaha řízení zrychlit a zjednodušit.

Trestní řád v ustanovení § 175a odst. 8 a zákon o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen ZSM) v ustanovení § 63 vymezují podmínky pro sjednání dohody o vině a trestu negativně, tzn. kdy vyřízení věci dohodou není možné. Dohodu nelze sjednat v řízení proti uprchlému a ve věci mladistvého.

[169] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003
[170] CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-807357-348-5. 694-697.

Novelou účinnou od 1. října 2020 je možné sjednat dohodu o vině a trestu též v řízení o zvlášť závažném zločinu. Rozšíření možnosti aplikace dohody o vině a trestu v těchto případech považuji za správný krok z toho důvodu, že nevidím rozdíl mezi užitím dohody na přečiny, zločiny či zvlášť závažné zločiny, za předpokladu dostatečně objasněných skutečností a prohlášení obviněného, že čin spáchal.

Novela přinesla změny též v oblasti obhajoby, kdy došlo ke zrušení advokátního přímusu při sjednávání dohody o vině a trestu, a to u případů skutkově jednodušších. V rámci závažnějších skutků, či tam, kde dochází k omezování svobody obviněného, je nadále zachována nutná obhajoba. Tato změna je dle mého názoru dalším pozitivem, kterou novela přinesla, jelikož nutnost ustanovit obhájce obviněnému vyvolávala neochotu státních zástupců aplikovat tento institut.[171]

Zcela nová ustanovení přinesou možnost sjednat dohodu o vině a trestu i ve fázi řízení před soudem. Předseda senátu bude mít možnost v rámci hlavního líčení navrhnout sjednání dohody. V důsledku jejího svolení státním zástupcem a obžalovaným se hlavní líčení přeruší na nezbytnou dobu.

Další správný krok v rámci novely shledávám v prohlášení obviněného. Hovoříme o tzv. prohlášení viny, kdy obviněný uzavírá se státním zástupcem pouze dohodu o vině, která postrádá výrok o trestu. Tato podoba prohlášení je považována za důvod mimořádného snížení trestu pod dolní hranici sazby trestu odnětí svobody. Druhým případem je prohlášení některých skutečnosti za nesporné, kdy dochází k alespoň částečné shodě ve skutku, ovšem nikoli na vině. Myslím si, že nově zařazená prohlášení pozitivně ovlivní zejména rychlost trestního procesu.

Považuji nově přijaté změny v rámci institutu dohody o vině a trestu za zásadní. V důsledku těchto novel, které přinesly řadu dalších možností, za kterých lze aplikovat doposud málo využívaný institut, dojde dle mého názoru k vysokému nárůstu řešení případů právě pomocí tohoto odklonu trestního řízení.[172]

Vyřízení věci dohodou o vině a trestu probíhá v řízení skládající se ze dvou fází:

1. **fáze**-sjednávání dohody o vině a trestu v přípravném řízení

Postup sjednávání dohody lze ve vyšetřování, či ve zkráceném přípravném řízení zahájit, pokud se skutek skutečně stal, je trestným činem a spáchal jej

[171] https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html

[172] https://advokatnidenik.cz/2020/12/12/velka-novela-trestnich-predpisu-aktualni-otazky-dohody-o-vine-a-trestu/

obviněný. Jednání státní zástupce zahájí z vlastní iniciativy, a to i na základě podnětu od policejního orgánu nebo na návrh obviněného. Pokud státní zástupce shledá návrh obviněného jako nedůvodný, tak má povinnost vyrozumět o svém stanovisku nejen obviněného, ale též jeho obhájce.

Samostatné jednání o dohodě se koná neformálně, cestou ústního projednávání za přítomnosti 4 účastníků, jimiž jsou státní zástupce, obviněný a jeho obhájce, pokud se jedná o případy nutné obhajoby, a poškozený. Státní zástupce celé jednání vede. Stejně jako obhájce, jehož hlavní úkol spočívá v poskytování právních rad obviněnému, se o jednání vyrozumívá též poškozený. Ten je považován za účastníka řízení, jestliže se nevzdal svých procesních práv a učinil nárok na náhradu škody či nemajetkové újmy v penězích nebo nárok na vydání bezdůvodného obohacení nejpozději při prvním jednání o dohodě o vině a trestu.

Hlavní podmínkou přípustnosti dohody je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, na jehož základě je trestně stíhán. Ovšem samotné prohlášení nezbavuje OČTŘ povinnosti přezkoumat veškeré okolnosti daného případu. Státní zástupce nejprve porovná prohlášení s již opatřenými důkazy z přípravného řízení a pokud shledá takovéto prohlášení za pravdivé, přistoupí ke sjednání dohody.

U dohody o vině a trestu se vyžaduje písemná forma. Ve sjednané dohodě je nutné uvést formální náležitosti jako je označení účastníků, datum a místo sepsání a podpisy. Dále musí dohoda obsahovat zejména popis skutku, právní kvalifikaci trestného činu, prohlášení obviněného, že skutek spáchal a druh, výměru a způsob výkonu trestu. Lze sjednat trest odnětí svobody se sníženou trestní sazbou či upustit od potrestání dle § 46, 47 TZ, nebo podmíněně upustit od potrestání s dohledem dle § 48 TZ. Dohoda obsahuje též případné uložení ochranného opatření a rozsah a způsob náhrady škody nebo nemajetkové újmy, či vydání bezdůvodného obohacení.

Nastane-li situace, kdy předmětem společného řízení je větší počet skutků spáchaných stejným obviněným, lze sjednat dohodu o vině a trestu i jen o některém z těchto skutků, přičemž by se ta část skutků nepodléhající dohodě vyloučila k samostatnému projednání.

Státní zástupce nařídí pokračování v přípravném řízení, pokud by ke sjednání dohody nedošlo a provede o tom záznam do protokolu. V okamžiku, kdy dojde ke sjednání dohody o vině a trestu, tak její opis státní zástupce doručí obviněnému, jeho obhájci a poškozenému. Nelze ji napadnout žádným opravným prostředkem,

jelikož se nejedná o formu rozhodnutí. Po sjednání dohody následuje její podání státním zástupcem k soudu společně s návrhem na její schválení.[173]

2. fáze-řízení o schválení dohody o vině a trestu soudem

Právní úprava je zakotvena v § 314o - §314a TŘ. Nejprve předseda senátu přezkoumává schvalovací návrh dle jeho obsahu a následně buď nařídí veřejné zasedání, kde se bude rozhodovat o návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo návrh odmítne z důvodu závažných procesních vad (např. obviněný nemá obhájce, kde ho dle zákona mít měl), případně může také nařídit předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.

V případě vydání usnesení o odmítnutí o návrhu může být podána stížnost, jež má odkladný účinek. Po nabytí právní moci tohoto usnesení se věc vrátí do přípravného řízení.

Předseda senátu předběžně projedná návrh, pokud se domnívá, že věc náleží do příslušnosti jiného soudu, či má být postoupena nebo nastaly skutečnosti vedoucí k zastavení trestního stíhání, jeho přerušení nebo podmíněného přerušení, popřípadě ke schválení narovnání. Po předběžném projednání předseda senátu vydá rozhodnutí, proti kterému může státní zástupce i obviněný podat stížnost, která má odkladný účinek, pokud se nejedná o přerušení trestního stíhání. Poškozený může podat stížnost pouze proti rozhodnutí o schválení narovnání či o podmíněném zastavení trestního stíhání.

V rámci nařízeného veřejného zasedání musí předseda senátu předvolat obviněného a vyrozumět o místě a době konání řízení též státního zástupce, obhájce a poškozeného nebo jeho zmocněnce. Jakmile bude řízení zahájeno, státní zástupce přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu a poté předseda senátu vyzve obviněného k vyjádření návrhu společně s dotazem, zda porozuměl sjednané dohodě a prohlášení o spáchaném skutku učinil bez nátlaku a dobrovolně, a zda je obeznámen s důsledky sjednání dohody o vině a trestu. Soud umožní též poškozenému, aby se vyjádřil. Předseda senátu je vždy vázán dohodou o vině a trestu a může rozhodovat o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření pouze v rozsahu uvedeném v této dohodě. Dohodu nemusí schválit, jeli nepřiměřená a nesprávná, co se týče např. skutkového stavu nebo druhu a výměry navrženého. V takovém případě má soud možnost věc usnesením vrátit

[173] ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J., a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-0. s. 537-546.

do přípravného řízení nebo sdělit výhrady státnímu zástupci a obviněnému, kteří mohou podat návrh nové dohody o vině a trestu.

V případě vrácení věci do přípravného řízení se k dohodě o vině a trestu nepřihlíží a zároveň je možnost sjednat dohodu novou.[174]

Institut dohody o vině a trestu se v praxi příliš často nevyužívá. Avšak čísla podaných návrhů na schválení dohody a počet soudem schválených dohod od roku 2012 stoupá, kdy podaných návrhů bylo 29 a schválené byly pouze 3, přičemž v roce 2019 vzrostl počet podaných návrhů na 161, z nichž bylo schválených soudem 34. Lze usoudit, že rozšíření aplikace dohody o vině a trestu nastane v důsledku novelizované podoby tohoto institutu. V rámci výše zmíněných novel přinášejících několik zásadních změn spatřuji za pozitivní především snížení přetížení soudů a ušetření státu na nákladech řízení.[175]

4.3.5.1 Odklony v praxi státních zastupitelství

Předchozí výše zmíněné kapitoly jsem věnovala jednotlivým institutům z hlediska jejich právní úpravy, charakteristiky a podmínek jejich užití. V této podkapitole se zaměřím na tuto problematiku z pohledu jejich praktického využití. Nejprve poskytnu statistický přehled v podobě konkrétních čísel, který poskytuje každoročně Nejvyšší státní zastupitelství ve zprávě o činnosti státního zastupitelství.

Mezi nejčastěji využívaný odklon se řadí jednoznačně podmíněné zastavení trestního stíhání, a to i přesto, že došlo k poklesu v roce 2019 ve srovnání s předchozím rokem, ovšem jedná se pouze o zcela mírný pokles. V roce 2019 byl tento institut použitý celkem u 3 245 osob, což představuje 8,7 % vyřešených případů u osob původně stíhaných ve vyšetřování, a v roce 2018 u 3 276 osob, kde byl tento podíl 8,52 %. Ve zkráceném přípravném řízení počet osob, u nichž bylo tohoto institutu využito, tedy podmíněně odloženo podání návrhu na potrestání[176], činil 2 243 a celkově tak došlo za pomoci tohoto nejčastěji využívaného odklonu k vyřešení 5 488 případů.

[174] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
[175] https://advokatnidenik.cz/2020/12/12/velka-novela-trestnich-predpisu-aktualni-otazky-dohody-o-vine-a-trestu/
[176] Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání představuje obdobou formu odklonu podmíněného zastavení trestního stíhání, které se užívá v rámci zkráceného přípravného řízení.

Odklonu narovnání se užívá velmi zřídka. Ekvivalent tohoto institutu činí pouhých 0,23 % z celkového počtu stíhaných osob, tedy pouze u 87 osob a ve zkráceném přípravném řízení u 21 osob. Dohromady bylo aplikováno narovnání u 108 osob, lze tedy hovořit o velmi zanedbatelném uplatňování této formy odklonu.

I přesto, že institut narovnání lze shledat jako nejvíce výhodný jak pro orgány činné v trestní řízení[177], tak i pro obviněného[178], je jeho využití v praxi s porovnáním podmíněného zastavení trestního stíhání zcela mizivé. Důvodem tak značného rozdílu mezi těmito dvěma instituty je pravděpodobně v jejich procesním postupu, jelikož pro orgány činné v trestním řízení je narovnání časově i z hlediska administrativy mnohem náročnější.

Dále ze statistických údajů uvedených ve Zprávě o činnosti státního zastupitelství vyplývá, že institut dohody o vině a trestu se stejně jako narovnání moc nevyužívá. Tento institut byl zaveden do trestního řádu novelou v roce 2012, kdy byl využit pouze ve 29 případech. Hned následující rok po jeho zřízení přesáhlo jeho aplikování v praxi sto případů, a v roce 2019 zaznamenává zpráva celkem 160 případů. Ačkoliv je nadále evidováno velmi nízké číslo počtu vyřízení trestních věcí tímto odklonem, myslím si, že v souvislosti s novelizací dohody o vině a trestu účinnou od 1.října 2020 (výše zmíněno) dojde k výraznému nárůstu.[179]

Na základě uvedených statistických údajů je nadále evidováno minimum trestních věcí řešených pomocí odklonů. Málo časté aplikování odklonů plyne také z indexu vězněných osob (počet vězňů na 100 000 obyvatel), který se pohybuje přes 200 osob, což je oproti západním zemím zhruba dvojnásobek. Příčiny nedostatečného užívání procesních alternativ v praxi shledávám v nedostatku legislativní úpravy, ale také špatné praxi soudů i státních zástupců. Prvním krokem k odstranění těchto nedostatků a zlepšení aplikace odklonů nastalo přijetím dokumentu tzv. „Memorandum o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou“. Účelem memoranda je podpořit vzájemnou komunikaci mezi státním zástupcem a obhájcem v oblasti využívání odklonů v trestním řízení a dále při uzavírání dohody o vině a trestu a nastavit zásady této komunikace.[180]

[177] Výhodou u OČTŘ je, že nemusí sledovat zkušební dobu, jak se obviněný chová apod.
[178] Obviněnému nevzniká záznam v rejstříku trestů, pouze se tam narovnání eviduje.
[179] https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf
[180] https://www.ceska-justice.cz/2018/12/statni-zastupci-obhajci-podepsali-dohodu-lepsi-komunikaci/

Za důležité považuji neustálé poučování obviněných a poškozených o možnosti využití těchto alternativ, zejména jejich výhod. Vhodné by bylo též informovat veřejnost za použití veřejných médií, internetu a "zpopularizovat" tyto instituty.

4.4 Další oprávnění

Mezi další oprávnění státního zástupce v přípravném řízení patří například možnost využít odborné pomoci konzultanta v závažných a skutkově složitějších věcech na základě § 157 odst. 3 TŘ. Tento institut byl zařazen do trestního řádu novelou z roku 2001.

Závažnými věcmi se rozumí zejména trestní věci, které je v prvním stupni příslušný projednávat krajský soud, též zvlášť závažné úmyslné trestné činy, pokud jsou projednávány okresními soudy. Za skutkově složité věci jsou považovány např. věci související s finanční kriminalitou, s hospodářskou trestnou činností či problematikou v oblasti trestné činnosti v bankovnictví či na kapitálovém trhu.

Konzultant je „odborným průvodcem" státního zástupce či policejního orgánu, jehož funkce spočívá ve spolupráci s těmito orgány a poskytování pomoci při orientaci v odborné oblasti konkrétní projednávané věci. Je nutné odlišovat funkci konzultanta od znalce.[181]

Konzultanta je nutno odlišovat od znalce, neboť konzultant nevytváří znalecký posudek. Státní zástupce nebo policejní orgán sepíše o přibrání konzultanta úřední záznam, jehož náležitostmi jsou jméno a příjmení konzultanta, pracovní zařazení, obor jeho speciálních znalostí, stručný důvod jeho přibrání společně s rozsahem a zaměřením konzultací.

Se souhlasem státního zástupce či policejního orgánu má konzultant oprávnění při výkonu jeho funkce nahlížet do spisů a být přítomen při provádění trestních úkonů. Ovšem do prováděných úkonů nemá právo zasahovat ve smyslu klást otázky obviněnému, svědkům a dalším. Smyslem jeho účasti je pomoc orgánu činnému v trestním řízení, se kterým následně konzultuje taktiku prováděných úkonů apod. Konzultant je vázán mlčenlivostí o všech skutečnostech, které se dozvěděl při výkonu své funkce.

[181] Znalec se přibírá v rámci trestního řízení za účelem objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení z hlediska odbornosti a složitosti posuzovaných otázek.

Státní zástupce a policejní orgán nesou odpovědnost za zákonný průběh trestního řízení, tedy i za účast konzultanta.[182]

Na základě mého zhodnocení tohoto institutu shledávám nedostatek zejména při sepisování úředního záznam o přibrání konzultanta státním zástupcem, kde postrádám následné založení do trestního spisu takového záznamu. Platná právní úprava v tomto ohledu nevyznívá zcela jednoznačně, a z hlediska nutného informování soudu pro dosažení účelu trestního řízení, u kterého byla podána obžaloba a který bude následně danou věc projednávat se jeví zakotvení úředního záznamu jako potřebné.

Institut přibrání konzultanta je součástí trestního řádu již od roku 2002, a dle důvodové zprávy k nově navrhovaným změnám, není v praxi hojně využíván. Od počátku zcela chyběla úprava nároků v rámci této funkce, což bylo jednou z hlavních příčin nedostatečného využívání tohoto institutu, neboť nelze očekávat, že konzultanti budou vykonávat funkci bezplatně. Absenci odměny konzultanta doplnila vyhláška zed ne 26. Listopadu 2020 o odměně a náhradě hotových výdajů konzultanta přibraného pro účely trestního řízení, s účinností od 1. ledna 2021, který stanoví výši a způsob určení odměny odborného konzultanta a náhrady účelně vynaložených nákladů. Tato změna dle mého názoru přispěje k častějšímu využívání tohoto isntitutu, což povede k rychlejšímu objasnění skutkově a právně složitých trestních věcí.

4.5 Je český státní zástupce skutečně pánem přípravného řízení?

Dne 20. června 2019 na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni ve spolupráci s Unií obhájců ČR se konala odborná konference s názvem „Přípravné řízení dnes a zítra“, z níž vzešlo celkem dvacet odborných příspěvků podaných zástupci z řad soudců, advokátů, legislativců, akademiků a dalších osobností z oblasti (nejen) trestního práva. Výsledkem této konference je několik myšlenek, jejichž účelem bylo poukázat na některé nenaplněné zákonodárcovy ambice proklamované při přijímání novely trestního řádu.

Přednáškou na téma, zda je český státní zástupce skutečně pánem přípravného řízení přispěl svými poznatky prof. JUDr. Jan Musil, CSc. dr. h. c. V úvodní části se nejprve zamýšlí nad otázkou spoluúčasti více státních orgánů v přípravném řízení. K tomu, aby bylo přípravné řízení efektivní a funkční je dle

[182] ŠÁMAL, Pavel et al. Trestní řád: komentář. 6. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 1185-1187.

prof. Musila zapotřebí spolupráce více různorodých orgánů jako jsou soud, státní zastupitelství, policie, orgány celní, finanční, vězeňské či jiné správní orgány, zpravodajské služby a vojenská policie. Tato spoluúčast má zajistit vyšší efektivitu činnosti v rámci přípravného řízení. A aby vztahy mezi těmito orgány byly funkční, je zapotřebí nadřazeného postavení jednoho z nich, jehož pokyny se ostatní orgány budou řídit. V české právní úpravě přípravného řízení má dominantní roli státní zástupce. Zde se dostáváme k otázce, zda je státní zástupce dostatečně vybaven pravomocemi k tomu, aby mohl nést označení tzv. pána přípravného řízení. Ztotožňuji se s tvrzením pana prof. Musila, dle kterého není postavení státního zástupce dostatečně upraveno na tolik, aby obstál tuto funkci. Jedním ze způsobů, jak posílit pozici státního zástupce uvádí pan prof. změnu ústavněprávního zakotvení, a to do moci soudní, jako je tomu např. v Portugalsku. Tím by došlo k větší nezávislosti v rámci jeho rozhodování. Já osobně se domnívám, že vhodným řešením z hlediska změny ústavního zakotvení státního zastupitelství by bylo jeho osamostatnění, tak jak tomu je ve slovenské ústavě, kde je prokuratura označena jako orgán sui generis.

Další předpoklad pro to, aby státní zástupce nesl oprávněně označení pána přípravného řízení je dekriminalizace a prosazení zásady subsidiarity trestní represe již v přípravném řízení, z toho důvodu, že orgány činné v trestním řízení jsou přetíženy v důsledku nadměrné kriminalizace. Jako návrhy de lege ferenda prof. Musil uvádí např. zeslabení zásady legality, a naopak posílení zásady oportunity. Dále navrhuje pozměnit ustanovení o trestním oznámení, tak aby oznamovatel navrhnul všechny jemu známé důkazy a spolupracoval při obstarávání důkazů. Zmiňuje i zavedení institutu soukromé žaloby s poplatkovou povinností žalobce, k čemuž se já osobně stavím velmi kriticky (viz výše), a to z toho důvodu, že by zde nastalo riziko přetížení orgánů činných v trestním řízení v podobě nadměrného počtu bezvýznamných žalob. Dále za potřebné považuje využívání odklonů v rámci přípravného řízení. Též zastávám tento názor, jelikož zvolením způsobu řešení určitého případu právě formou odklonu představuje mnohem rychlejší a jednodušší průběh trestního řízení jako celku.

K otázce, zda má státní zástupce provádět dokazování zastává názor aktivního provádění dokazování ve specifických případech některých trestných činů, avšak za předpokladu zřízení formy specializovaných státních zastupitelství, do jejichž agendy by takové případy spadaly. Typickým státem s tímto modelem je např. Rakousko.

Shora uvedené poznatky, se kterými přispěl pan prof. Musil do diskuse na odborné konferenci lze označit za velmi přínosné, zejména pro budoucí rekodifikační změny trestního řádu v oblasti předsoudní fáze trestního řízení označované jako přípravné řízení.[183]

Státní zástupce a právo na spravedlivý proces

Nelze opominout přednášku pana prof. JUDr. Jaroslava Fenyka, Ph. D., DSc., Univ., Priv., prof., která zazněla na konferenci, a to na téma „Státní zástupce a právo na spravedlivý proces“. Ve svém příspěvku poukazuje na spoluodpovědnost státního zástupce za zákonný a spravedlivý průběh přípravného řízení, v němž působí. Zmiňuje několik nezbytných předpokladů respektující zachování spravedlivého procesu, mezi předpoklady řadí především právo osoby, proti níž je vedené trestní stíhání, seznámit se s podstatou obvinění a s důkazy, dále zdůrazňuje respektování zásady rovnosti zbraní, dle které má každá strana v rámci trestního řízení stejné možnosti a žádná z nich nesmí být zvýhodněna. Též klade důraz na odůvodněnost rozhodnutí státního zástupce, které v průběhu přípravného řízení vydává. V rámci rozhodování platí zásada volného hodnocení důkazů, která ovšem neznamená libovůli či jakékoli nerespektování kogentních ustanovení, ale hodnocení jednotlivých důkazů zvlášť a všech dohromady dle vnitřního přesvědčení.

Dalším aspektem práva na spravedlivý proces je právo na obhajobu, za jehož poučení odpovídá státní zástupce v přípravném řízení. Obviněný musí být srozuměn o možnosti hájit se sám, zvolit si svého obhájce, případně být srozuměn o tom, kdy má právo na bezplatnou obhajobu. Za významné elementy práva na spravedlivý proces se řadí i právo na tlumočníka a zachování presumpce neviny. Důležitý je také přístup státního zástupce k osobnosti obviněného, kde musí být zachováno jeho právo nepřispívat ke svému obvinění, s čímž například souvisí právo nevypovídat.

Státní zástupce je odpovědný za dobu trvání řízení, která s ohledem na složitost a okolnosti případu musí být přiměřená. Zcela zásadní odpovědnost lze pak spatřit při jeho rozhodování, s tím souvisí povinnost státního zástupce podat obžalobu až tehdy, kdy o její nezbytnosti nebude mít žádné pochybnosti.

[183] GŘIVNA, T.: ŠIMÁNKOVÁ, H. (eds.). Přípravné řízení dnes a zítra. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 343 s. ISBN 978-80-7380-787-0. Str. 9-28.

„Není-li spravedlivé přípravné řízení, nemůže být spravedlivé ani na něj navazující hlavní líčení.“ Tato myšlenka zmíněná prof. Fenykem vystihuje důležitost a význam zachování a dodržování práva na spravedlivý proces již v přípravném řízení.[184]

[184] GŘIVNA, T.: ŠIMÁNKOVÁ, H. (eds.). Přípravné řízení dnes a zítra. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 343 s. ISBN 978-80-7380-787-0. Str. 29-46.

5. Komparace státního zastupitelství ČR se zahraničními státy

5.1 Slovensko

V důsledku rozdělení obou republik došlo k celkové rekodifikaci slovenského trestního zákonodárství účinného od 1. ledna 2006. Součástí slovenské trestněprávní legislativy se staly nové trestní kodexy, které zrušily a nahradily dosavadní trestní předpisy z roku 1961. Vznikl tak nový trestní zákon č. 300/2005 Z.z., platný ode dne 20. května 2005 a nový trestní řád č. 301/2005 Z.z., ze dne 24. května 2005.

Ve Slovenské republice je nazýváno státní zastupitelství prokuraturou. Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky představuje základ právního zakotvení prokuratury. Ústava věnuje prokuratuře na Slovensku samostatnou hlavu a neřadí jí pod moc výkonnou, tak jak je tomu v české právní úpravě, ale ani pod moc zákonodárnou či soudní. Z ústavního zakotvení tak plyne, že prokuratura je považována za orgán sui generis. Čl. 149 ústavy definuje prokuraturu jako orgán chránící práva a zákonem chráněné zájmy fyzických a právnických osob státu. V čele tohoto státního orgánu dle čl. 150 stojí generální prokurátor, který je jmenován a zároveň odvoláván prezidentem na návrh Národní rady Slovenské republiky. Poslední článek osmé hlavy ústavy vymezuje, že zákon stanoví veškeré podrobnosti o jmenování, odvolávání a dalších právech a povinnostech prokurátora, včetně organizace.[185]

Právní předpis zabývající se organizací, postavením a působností jak prokuratury a generálního prokurátora, tak i ostatních prokurátorů je zákon č. 153/2001 Z.z., o prokuratúre (dále jen ZP). Konkrétní práva a povinnosti, jakož i vznik, změnu a zánik služebního poměru, disciplinární jednání a samosprávu prokurátorů upravuje zákon č. 154/2001 Z.z., o prokurátoroch a právnych čekateľoch prokuratúry.

Struktura prokuratury se liší od státního zastupitelství v České republice. Hierarchicky uspořádanou jednotnou soustavu státních orgánů tvoří Generální prokuratura, jejíž součástí je Úřad speciální prokuratury s působností pro celé území Slovenska, dále krajské a okresní prokuratury. V rámci hierarchického systému prokuratury stojí na vrcholu generální prokurátor Slovenské republiky, který je

[185] Zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky

nadřazeným státním orgánem, jemuž jsou všichni prokurátoři podřízeni. Jednotliví prokurátoři jsou mezi sebou ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti. [186]

Z ústavního vymezení slovenské prokuratury plyne její nezávislost na jakékoli státní moci, též postavení generálního prokurátora dosahuje mnohem větší nezávislosti ve srovnání s nejvyšším státním zástupcem v ČR, který je naopak podřízen ministru spravedlnosti. Především z důvodů jako je nezávislost vrcholného představitele státního zastupitelství, a tedy i celé soustavy, se s touto právní úpravou ztotožňuji, jelikož zde dochází ke správnému a zejména řádnému výkonu jejich činnosti.

Působnost slovenské prokuratury nalezneme v zákoně č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon, konkrétně v ustanovení § 3 a § 4, kde je uvedeno, že prokurátoři uskutečňují v rámci jejich působnosti trestní stíhání osob podezřelých ze spáchání trestných činů a dozor nad zachováním zákonnosti, jak ve fázi před začátkem trestního stíhání, tak i v přípravném řízení, tedy shodně jako státní zástupci dle trestního řádu. Stejným znakem je dále členění trestního řízení, kdy slovenské trestní řízení se též dělí do dvou časových úseků, kterými jsou přípravné řízení a řízení před soudem, kdy přípravné řízení se dále rozděluje na fáze, a to zahájení trestního stíhání a vyšetřování nebo zkrácené přípravné řízení. Definice přípravného řízení je obsažena v § 10 odst. 15 trestného poriadku, kterým se rozumí úsek od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu nebo právní moci jiného rozhodnutí ve věci samé, orgánu činného v trestním řízení, tedy odlišně než přípravné řízení dle českého trestního řádu. Prokurátor zastupující stát v trestním řízení je dle § 2 odst. 5 trestného poriadku povinen stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví stejně jako státní zástupce v České republice. Dalším shodným znakem je, že prokurátor a státní zástupce jsou orgány činnými v trestním řízení, a jsou označováni za subjekty trestního řízení a za strany v řízení před soudem.[187]

Roli prokurátora v přípravném řízení můžeme taktéž označit za dominantní, což plyne z jeho několika významných oprávnění, které mu zákon přiznává. Konkrétně v § 230 trestného poriadku nalezneme podrobnou úpravu jednotlivých oprávnění při výkonu dozoru, mezi něž řadíme právo zúčastnit se provádění úkonů policisty či provést úkon sám, vyžadovat od policisty spisy, dokumenty, materiály, dávat závazné pokyny policistovi, účastnit se provádění úkonů, zrušit

[186] Zákon č. 153/2001 Z.z., o prokuratúre
[187] Zákon č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon

neodůvodněná a nezákonná rozhodnutí policisty a taková rozhodnutí nahradit vlastními, vrátit věc policistovi či mu ji odejmout a přikázat ji jinému, a to i místně nepříslušnému, anebo má právo nařídit konání standardního vyšetřování ve věcech, u nichž se má konat zkrácené přípravné řízení.

Zmíněná oprávnění jsou totožná s pravomocemi státního zástupce v České republice, uvedenými v § 174 odst. 2 TŘ.

V § 231 trestného poriadku jsou taxativně vymezena výlučná oprávnění prokurátora v přípravném řízení. Prokurátor je oprávněn skončit přípravné řízení, a to podáním obžaloby, podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci, zastavením trestního stíhání, podmíněným zastavením trestního stíhání a schválením smíru neboli narovnáním. Dále prokurátor může soudu podat návrh na vzetí obviněného do vazby nebo prodloužení doby trvání vazby a další. Odlišnost slovenské úpravy můžeme spatřit u rozhodnutí o přerušení trestního stíhání, o němž rozhoduje policista nikoli prokurátor, což je rozdílné oproti naší právní úpravě, která toto oprávnění státnímu zástupci přiznává.

V rámci otázek o nejzávažnějších zásazích do základních lidských práv a svobod jednotlivců přísluší rozhodovat soudci, resp. soudci pro přípravné řízení, stejně jako je tomu v české právní úpravě. Jedná se například o příkaz k domovní prohlídce, příkaz k zatčení a řadu dalších.

Shodu nalezneme ve slovenské i české právní úpravě ohledně rozhodnutí o stížnostech proti usnesení policejního orgánu, také o žádostech obviněného o propuštění z vazby a rozhodnutí o jeho propuštění, v případě uplynutí doby trvání vazby.[188]

Za nutné považuji zmínit institut dohody o vině a trestu, který se stal součástí slovenského trestního řádu již v roce 2005, naproti tomu v české republice došlo k jeho zřízení až v roce 2012, jehož jedním ze vzorů byla právě slovenská právní úprava. Stejně jako v české právní úpravě je základní podmínkou pro sjednání dohody o vině a trestu doznání obviněného ke spáchanému trestnému činu a zároveň uznání jeho viny. Ještě do minulého roku byla úprava dohody o vině a trestu na Slovensku daleko širší, než tomu bylo v českém trestním právu. Nicméně novelou s účinnosti od 1. října 2020 došlo k rozšíření možnosti aplikace dohody

[188] BABKA, T., KAVĚNA, M., MAZANCOVÁ DUPLÁKOVÁ, D., MYLKOVÁ, P., POHL, M., SYLLOVÁ, J., ŠAMOVÁ, M., TETOUROVÁ, E. Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích. Srovnávací studie č. 5.331. Vydavatel: Kancelář Poslanecké Sněmovny, Praha, říjen 2012 akt. únor 2017. s. 39-45.

o vině a trestu. Nově lze sjednat tuto dohodu i v řízení o zvlášť závažném zločinu. Jedinými případy, kdy zůstává nemožnost sjednání dohody o vině a trestu je v řízení proti uprchlému a řízení ve věcech mladistvých, což dle trestního práva na Slovensku je možné aplikovat. Další novelou inspirovanou z části slovenskou úpravou je zrušení nutné obhajoby při sjednávání dohody o vině a trestu. Mezeru shledávám v tom, že česká úprava postrádá motivaci pro obhájce, kdy podle slovenského právního předpisu upravující odměnu a náhrady advokáta za poskytování právních služeb přísluší obhájcům vedle odměny též částka ve výši čtyřnásobku základní sazby tarifní odměny za jeden právní úkon. Určitě by bylo vhodné se nechat inspirovat touto úpravou zejména k tomu, aby byl tento institut využíván častěji též v České republice.[189]

Z výše zmíněného lze usoudit, že postavení prokurátora vycházející ze slovenské právní úpravy a státního zástupce dle českého práva v přípravném řízení jsou velmi podobná. Diference shledávám pouze v některých oprávněních či povinnostech, přičemž jejich dominantní role vyplývá z obou právních úprav.

5.2 Německo

Úřady státního zastupitelství v Německu představují nezávislé orgány, hierarchicky uspořádané na úrovni soudů. S ohledem na federativní uspořádání Německa se organizace státního zastupitelství, tedy celá justice, dělí na úroveň spolkovou vztahující se na celé území federace, a na zemskou úroveň, která se uplatňuje v rámci jednotlivých spolkových zemích.

Na rozdíl od České republiky není státní zastupitelství v Německu ústavně zakotveno, výjimku tvoří pouze některé zmínky ve spolkových zemí.[190] Německá úprava státních zástupců nemá ani žádný zvláštní právní předpis, který by se zaobíral výlučně agendou státního zastupitelství. Právní zakotvení tak nalezneme v zákoně o soustavě soudů z roku 1877, neboli Gerichtsverfassungsgesetz (dále jen „GVG“), který pojednává o organizaci státního zastupitelství a v malé míře i o pravomocích státních zástupců. Obecnou úpravu představuje trestní řád, jehož ustanovení zakotvují činnost státního zastupitelství. Podrobnější úpravu jednotlivých otázek zabývající se místní příslušností, předpokladů pro výkon státní

[189] https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html

[190] např. čl. 89 ústavy Bavorska stanoví, že státní zástupci se řídí pokyny správních orgánů vykonavajících nad nimi dohled

služby a další obsahují zvláštní zemské zákony vydávané v jednotlivých spolkových zemí, jejichž úprava se z velké části liší.

Další odlišnost můžeme spatřit v rámci struktury státního zastupitelství, které je v Německu pouze třístupňové nikoli čtyřstupňové, tak jak je tomu u nás. Na zemské úrovni působí zemská státní zastupitelství při všech zemských soudech, které se staví na úroveň našich krajských soudů a zároveň i při všech obvodních soudech. V čele těchto státních zastupitelství stojí vedoucí generální státní zástupci, kteří v rámci výkonu své funkce odpovídají ministrům spravedlnosti jednotlivých spolkových zemí. Funkci odvolacích soudů, zde plní vrchní soudy, u nichž působí generální státní zastupitelství vykonávající dozor nad všemi státními zastupitelstvími patřícími do jejich obvodu. Jediný článek v rámci soustavy trestního soudnictví na federální úrovni tvoří Spolkový soudní dvůr, který lze přirovnat k Nejvyššímu soudu v ČR, při němž stojí Spolkové státní zastupitelství představující z pohledu české soustavy Nejvyšší státní zastupitelství ČR. Zabývá se nejzávažnější kriminalitou proti státu a v čele tohoto úřadu stojí generální spolkový zástupce, kterého jmenuje prezident na návrh ministra spravedlnosti. Spolkové a zemské úřady státního zastupitelství nejsou vůči sobě ve vztahu podřízenosti a nadřízenosti, ale vystupují jako na sobě nezávislé subjekty.[191]

Funkce státního zastupitelství lze obecně shrnout do čtyř základních okruhů. V prvé řadě má pravomoc řídit vyšetřování trestných činů během přípravného řízení, následně podává obžalobu na základě dostatečně zjištěného skutkového stavu, dále zastupuje stát v řízení před soudem a odpovídá za výkon rozhodnutí trestního soudu. Dokonce mohou nastat i případy, kdy se státní zastupitelství zabývá i některými správními delikty, ovšem pouze za předpokladu, že není pověřen jiný orgán. Státní zástupce je oprávněn požadovat informace či jinou formu pomoci od jiných osob a orgánů[192] podílejících se na vyšetřování. V řízení před soudem přednáší obžalobu, disponuje s právem klást otázky obžalovanému a svědkům, případně žádat provedení dalšího důkazu. Na závěr přednese svou závěrečnou řeč. Zde si můžeme povšimnout, že výše zmíněné pravomoci německého státního zastupitelství se nijak podstatně neliší od pravomocí státního zástupce v ČR, a lze je tedy považovat za téměř stejná.

[191] Schmidt, H.: Státní zastupitelství v Německu. Státní zastupitelství č. 4/2012, s. 25-26
[192] Zejména se to týká policejních orgánů

5.3 Polsko

Značným rozdílem od České republiky a ostatních zemí vůbec je ten, že v Ústavě nenalezneme žádné ustanovení upravující systém polské prokuratury. Ústava zmiňuje pouze to, že polští prokurátoři nemohou vykonávat senátorský či poslanecký mandát.

Právní úpravou veřejné žaloby v Polsku se zabývá nový zákon o prokuratuře z roku 2016, přičemž některé oblasti lze nalézt též v zákonu o trestním řízení. Na základě nového zákona došlo ještě k větší podřízenosti prokuratury vůči vládě, a to v tom ohledu, že generální prokurátor je zároveň ministrem spravedlnosti.

Generální prokurátor má rovněž široký okruh pravomocí v oblasti kontrolování činnosti prokurátorů. Jeho prvním zástupcem je zemský prokurátor, který řídí obecnou veřejnou prokuraturu. Obecně lze prokurátory členit do 3 skupin, a to na prokurátory všeobecných prokuratur, dále prokurátory vojenských prokuratur a prokurátoři Institutu paměti národa.

Prokurátoři jsou jmenováni generálním prokurátorem, tedy ministrem spravedlnosti, který je též odvolává. Mezi jejich oprávnění náleží vést přípravné řízení a zastupovat stát před soudem, tedy tak jak tomu je v České republice v případě postavení státních zástupců.[193]

V rámci působnosti polské prokuratury v netrestní oblasti můžeme vidět výrazné odlišnosti od působnosti státního zastupitelství v ČR. Polští prokurátoři mají širší pravomoci v civilním a ve správním řízení. V souvislosti s civilním řízení je prokurátor kompetentní vstoupit například do řízení ve věcech ochrany životního prostředí. Možnost vstoupit do správního řízení má prokurátor kdykoli.[194]

Shrnuli hlavní rozdíly mezi polskou a českou úpravou, tak je shledáme především v absenci ústavního zakotvení polské prokuratury a postavení generálního prokurátora, který je též v postavení ministra spravedlnosti.

5.4 Rakousko

Právní základ rakouského státního zastupitelství tvoří jeho zakotvení

[193] BABKA, T., KAVĚNA, M., MAZANCOVÁ DUPLÁKOVÁ, D., MYLKOVÁ, P., POHL, M., SYLLOVÁ, J., ŠAMOVÁ, M., TETOUROVÁ, E. Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích. Srovnávací studie č. 5.331. Vydavatel: Kancelář Poslanecké Sněmovny, Praha, říjen 2012 akt. únor 2017. s. 30-33.
[194] PALOVSKÝ, T. Prokuratura v Polsku. Státní zastupitelství, 2012, č. 4, s. 18-19.

v Ústavě v čl. 90a, dle kterého jsou státní zástupci považováni za orgány soudnictví. V trestním řízení zastávají funkci vyšetřovací a obžalovací. Mezi další právní předpisy pro fungování státního zastupitelství patří zákon o státním zastupitelství společně se zákonem o služebním poměru soudců a státních zástupců. Důležitou roli má též rakouský trestní řád vymezující činnost a pravomoci státních zástupců.

U zemských soudů působí státní zastupitelství *(Staatsanwaltschaft),* u vrchních zemských soudů vrchní státní zastupitelství *(Oberstaatsanwaltschaft)* a v rámci nejvyššího soudu tzv. generální prokuratura *(General Prokuratur),* která ovšem stojí mimo tuto strukturu. Státní zastupitelství jsou podřízena vrchním státním zastupitelstvím, ovšem vrchní státní zastupitelství společně s generální prokuraturou podléhají ministerstvu spravedlnosti. V čele jednotlivých státních zastupitelství stojí vždy vedoucí opravňující je dohlížet na činnost orgánů, které jim podléhají a udělovat jim pokyny.

Zvláštností struktury veřejné žaloby v Rakousku je postavení Centrálního státního zastupitelství pro stíhání hospodářské kriminality a korupce, které bylo zavedeno novelou z roku 2009 a působí tak v rámci vrchního státního zastupitelství ve Vídni.[195]

Působnost v trestní oblasti rakouské veřejné žaloby je obdobná české právní úpravě. Naopak v civilněprávní oblasti je velice úzká. Dá se říct, že se jedná pouze o oblast rodinného práva. Např. ve věcech popření otcovství, neplatnosti manželství apod.

5.5 Závěrečné shrnutí

Tato část práce představuje porovnávání českého státního zastupitelství se zahraniční právní úpravou. Především mě zajímalo, jak tato instituce funguje v jiných zemích a následně jsem chtěla poukázat na rozdíly oproti české právní úpravě. Vybrala jsem si Slovensko, Německo, Polsko a Rakousko z toho důvodu, že se jedná o naše sousední státy. Překvapilo mě, kolik odlišností a specifik jsem v jednotlivých zemích spatřila v porovnání s Českou republikou.

[195] BABKA, T., KAVĚNA, M., MAZANCOVÁ DUPLÁKOVÁ, D., MYLKOVÁ, P., POHL, M., SYLLOVÁ, J., ŠAMOVÁ, M., TETOUROVÁ, E. Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích. Srovnávací studie č. 5.331. Vydavatel: Kancelář Poslanecké Sněmovny, Praha, říjen 2012 akt. únor 2017. s. 33-38.

V úvodu této kapitoly v prvé řadě zkoumám veřejnou žalobu v zemi, s níž máme společné historické právní kořeny, kterou je Slovensko. Dle mého názoru by měla být slovenská právní prokuratura velkou inspirací pro Českou republiku. Už jen samotné ústavní zakotvení na Slovensku, kde prokuratura není řazena pod moc výkonnou, tak jak je tomu u nás a není řazena ani pod moc zákonodárnou či soudní, ale je považována za orgán sui generis považuji za vhodnější. Též institut dohody o vině a trestu shledávám již od samého počátku za velmi pokrokový, což značí jeho hojné využívání na Slovensku. U nás došlo k zakotvení tohoto institutu mnohem déle a novely jsme se dočkaly až na podzim roku 2020, čímž se o něco přiblížil slovenské právní úpravě a doufám, že v důsledku novely porostou čísla dle statistik v rámci využívání tohoto odklonu.

V německé právní úpravě nalezneme zcela odlišnou organizaci státního zastupitelství, a to z důvodu, že se jedná o federativní republiku. Ovšem pravomoci státního zástupce se od sebe výrazně neliší. Nedostatek oproti České republice shledávám v roztříštěné právní úpravě německého státního zastupitelství, které na mě působí neuspořádaně. Jednak není ústavně zakotveno, a dále postrádá zvláštní zákony zabývající se samotnou veřejnou žalobou.

Absence ústavní právní úpravy je též v Polsku. Obecně lze říct, že model prokuratury v Polsku není vhodným příkladem, zejména v důsledku změn v organizaci a postavení, které přinesla novela zákona, jsou dle mého názoru nežádoucí, jelikož by se neměla mísit politická vůle do záležitostí prokuratury a ovlivňovat tak činnost veřejné žaloby.

Rakouská právní úprava se podobá české, co se soustavy státního zastupitelství týká, ovšem s odlišností postavení Centrálního státního zastupitelství pro stíhání hospodářské kriminality a korupce. Na rozdíl od německé a polské ústavy je státní zastupitelství právně upraveno v Ústavě Rakouska. Avšak spolková rakouská ústava vymezuje rakouské státní zastupitelství jako orgány soudnictví, což také nepovažuji za vhodnou inspiraci.

6. Závěr s návrhy de lege ferenda

Svou práci jsem věnovala prostudování problematiky státního zastupitelství jako celku, včetně postavení státního zástupce.

Problematickou otázku shledávám již v samotném zakotvení státního zastupitelství v Ústavě ČR. Státní zastupitelství je řazeno pod hlavu o moci výkonné, a to je dle mého názoru jaksi protichůdné. Jelikož jak v práci uvádím, tak státní zastupitelství není typickým orgánem moci výkonné, ale je specifickým orgánem tzv. sui generis. Pouze státní zástupce odpovídá za zákonnost a spravedlnost celého přípravného řízení, za jeho výsledky, zároveň i za ochranu základních lidských práv a svobod. Také disponuje řadou kompetencí v trestní oblasti. Právě z těchto zmíněných důvodů by měla být nezávislost orgánů státního zastupitelství zakotvena přímo v Ústavě ČR, kde by ji měla být věnována samostatná část, tak jak tomu je například u institutu České národní banky či Nejvyššího kontrolního úřadu. Dle mého uvážení by se mělo do budoucna usilovat o oddělení státního zastupitelství od moci výkonné a zároveň o jeho samostatné zakotvení, čímž by došlo k posílení jeho úlohy v celém trestním řízení. Samozřejmě by zde muselo dojít ke specifičtějšímu vytyčení nezávislosti státních zástupců. Příkladem této právní úpravy nám může posloužit slovenská prokuratura.

Prostřednictvím mých úvah de lege ferenda chci zmínit také pravomoc státního zástupce v oblasti podání obžaloby, konkrétně, co se týká jejího zpětvzetí. Státní zástupce má oprávnění vzít obžalobu zpět do okamžiku, než se soud 1. stupně odebere k poradě. Podle mého názoru by měl zákonodárce upravit tento procesní úkon, a to vzetí obžaloby zpět až po nabytí právní moci rozsudku. Mým argumentem, proč se přikláním k této změně je, že pokud by nastal případ, kdy hlavní líčení skončí odsuzujícím rozsudkem a státní zástupce ihned poté zjistí skutečnosti odůvodňující zpětvzetí obžaloby, nemá pak jinou možnost než podání odvolání ve prospěch obžalovaného, a to následně vyvolává zbytečně zdlouhavé odvolací řízení.

Závěrem bych chtěla zmínit, že shledávám právní úpravu jako funkční a odpovídající požadavkům současné doby. Ovšem vnášení nových prvků do trestního práva jako je např. trestní odpovědnost právnických osob a další, činí trestní řád jakožto stěžejní normu státního zastupitelství, velmi nepřehledný. Z toho důvodu by změna kodexu trestního práva procesního mohla přinést rekodifikaci s jednotnou koncepcí.

7. Resumé

This rigorous work on "The position of the public prosecutor in pre-trial criminal proceedings" aims to give a comprehensive view of the activities of the public prosecutor at this pre-trial stage of criminal proceedings.

The competence of the public prosecutor throughout the criminal proceedings constitutes key areas such as the detection of crimes, the prosecution of people for their commission and the supervision of the maintenance of legality in pre-trial proceedings. The public prosecutor referred to as dominus litis, or "pre-trial master", is responsible for the results of the pre-trial proceedings and it is he who is filing the case in court or deciding to end the prosecution prematurely in the pre-trial proceedings.

The submitted rigorous work is divided into 7 basic chapters.

The introductory part deals with the historical development of the public action from the beginning of its creation to the present day in the territory of the Czech state. In individual periods, I mention important legislation that gradually shaped the form of the public prosecutor's office.

The third chapter represents the institution of the public prosecutor's office and the person of the public prosecutor. First, it introduces readers to some basic regulations regarding the activities of the public prosecutor. It also defines the organisation and scope of the public prosecutor's office. It mentions marginally the basic principles of criminal proceedings characteristic of the work of the public prosecutor and the principles in his work. At the end of this chapter, the person of the public prosecutor and the conditions for the performance of this function are defined. Disciplinary liability is described here in more detail, together with examples from case law.

The fourth chapter deals with the pre-trial procedure itself, which is the first, pre-trial, stage of criminal proceedings. Its main purpose is to examine reports and suggestions relating to criminal offences, to identify persons suspected of having committed a crime, and to examine, using evidence, whether a suspected crime against a person is sufficiently justified for an indictment or a request for punishment to be brought before a court. This chapter deals mainly with its purpose and functions. It briefly discusses its very forms, known by our legal order. It focuses in more detail on the stages of the pre-trial procedure, first of all on the pre-prosecution procedure, which describes the various steps from the adoption of the

criminal complaint to the description of all possibilities of handling the case before the start of the prosecution itself, which constitutes the second stage of the pre-trial procedure. The final subsea of this part of the thesis depicts the relationship of the pre-trial procedure to the proceedings before the court.

The main part of the thesis consists of its fifth chapter, which deals with the authority and duties of the public prosecutor. In the pre-trial proceedings, the public prosecutor has a completely dominant and irreplaceable role, which is manifested primarily in the exercise of supervision of the observance of the lawfulness of the pre-trial procedure. The public prosecutor bears full responsibility for the proper conduct of the pre-trial procedure, and it is the supervisory authorisations that are absolutely a key tool available to the public prosecutor and exerts his influence on the overall development of this stage. These permissions are therefore a major part of this chapter. A large part is also the design and, above all, decision-making powers, where the prosecution specifically includes consideration of the introduction of a private prosecution institute. Attention is also paid to diversions focusing on their use in practice, with the indication of statistical data.

Chapter 6 compares czech legislation on the status of public prosecutor in pre-trial criminal proceedings with the legislation of foreign states such as Slovakia, Poland, Germany and Austria. This comparative is primarily intended to give an overview of the differences between foreign legislation and Czech legislation and is intended to evaluate individual public prosecution systems.

The last chapter summarizes and evaluates the lessons learned and presents the views of de lege ferenda. It focuses on the area of constitutional anchoring of the public prosecutor's office, amendments to the Criminal Procedure Code and the Institute of Indictment.

8. Seznam použitých zdrojů

Odborné publikace:

- CÍSAŘOVÁ, D. a kol.: Trestní právo procesní, 4. vydání. Praha: Linde, 2006. ISBN 807201594X.

- CÍSAŘOVÁ, Dagmar, Jaroslav FENYK a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-807357-348-5.

- FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba*. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. ISBN 978 -80-210-8075-1.

- FENYK, J. Veřejná žaloba. [Praha]: Institut vzdělávání Ministerstva spravedlnosti České republiky, 2002. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky

- FENYK, Jaroslav. Vademecum státního zástupce. Praha: ASPI, 2003. ISBN 80-86395-80-4.

- FRYŠTÁK, Marek. *Trestní právo procesní*. 3., aktual. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-160-3.

- JELÍNEK, Jiří, a kol. *Trestní právo procesní* 2. vyd. Praha: Leges, 2011, 816 s. ISBN 978-80-87212-92-9.

- JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 3. vydání. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-44-1.

- JELÍNEK, J., DRAŠTÍK, A., HALTUFOVÁ, Š. et al. Trestní právo procesní. 5. aktualizované vydání. Linde Praha. 2007. ISBN 978-80-7201-630-3.

- JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student. ISBN 978-80-7502-278-3.

- KUCHTA, Josef a Karel SCHELLE. *Historie a současnost státního zastupitelství*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. ISBN 80-210-1044-4.

- LATA, Jan. Státní zastupitelství ve světle proměn: drama o čtyřech dějstvích. Praha: Auditorium, 2016. ISBN 978-80-87284-58-2.

- MALÝ, Karel a kol.: Dějiny českého a československého práva do r. 1945. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4.

- MIŘIČKA, A., SOLNAŘ, V., Nová úprava trestního soudnictví v Protektorátu Čechy a Morava, Melantrich Praha, 1939.

- MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007, c1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.

- NEDOROST, Libor. Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. ISBN 80-86432-34-3.

- RŮŽIČKA, Miroslav. Přípravné řízení a stadium projednání trestní věci v řízení před soudem. Praha: LexisNexis, 2005. Knihovnička Orac. ISBN 80-86199-93-2.

- RŮŽIČKA, Miroslav. Veřejná žaloba a orgány konající přípravné řízení v ČR. Praha: C.H. Beck, 2005. Právní instituty. ISBN 80-7179-929-7.

- STORCH, F., Trestní řízení rakouské I, Tiskem a nákladem J. Otty v Praze 1887.

- ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J., a kol. Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-0.

- ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav, VONDRUŠKA, František, NOVOTNÁ Jaroslava, NOVOTNÝ, František. Přípravné řízení trestní. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-741-3.

• TOMEŠ, M., Ústavní postavení státního zastupitelství – zamyšlení nad základními principy jeho činnosti, Státní zastupitelství 11–12/2008, Praha: LexisNexis CZ s.r.o.

• TUREK, A: Státní zastupitelství v českých zemích v letech 1850-1959, Sborník archivních prací, IX., 1959.

Odborné komentáře zákona:

• DRAŠTÍK, A.; FENYK, J. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2017, 1412 s. ISBN 879-80-7552-600-7.

• KOUDELKA, Z., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F.: Zákon o státním zastupitelství s komentářem a judikaturou Praha: Nakladatelsví Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-25-7.

• ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář 2. díl. Praha: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-473-2.

• ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání, Praha: C.H. Beck, 2008,

• ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-465-0.

Právní předpisy:

• Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
• Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
• Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky.
• Zákon č. 154/2001 Z.z., o prokurátoroch a právnych čekateľoch prokuratúry.
• Zákon č. 153/2001 Z.z., o prokuratúre
• Zákon č. 300/2005 Z. z., Trestný zákon
• Zákon č. 301/2005 Z. z., Trestný poriadok

• Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

Judikatura:

• Judikatura NSS ve věci 12 Ksz 1/2009.
• Judikatura ve věci 12 ksz 5/2009 a 12 ksz 2/2010.
• Usnesení ÚS ze dne 7. 12. 2006, sp. zn.: III. ÚS 693/06
• Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 10. 10. 1991, sp. zn. 4 Tz 41/91
• Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 9. 2001, sp. zn.: 5 Tz 174/2001.
• Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 25/95
• Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 25. 6. 1996 sp. zn. 4 To 424/96
• Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003

Časopisecká literatura:

• PALOVSKÝ, T. Prokuratura v Polsku. Státní zastupitelství, 2012, č. 4.
• Schmidt, H.: *Státní zastupitelství v Německu*. Státní zastupitelství č. 4/2012.
• ŠABATA, K., RŮŽIČKA, M. Soukromá žaloba - ano či ne? *Státní zastupitelství*, 2009, roč. 7, č. 3.

Internetové zdroje:

• https://www.epravo.cz/top/clanky/prokuratura-a-jeji-vyvoj-na-nasem-uzemi-102856.html
• https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/statni-zastupitelstvi-iii
• https://verejnazaloba.cz/nsz/cinnost-nejvyssiho-statniho-zastupitelstvi/pokyny-obecne-povahy/
• https://verejnazaloba.cz/vice-o-sz/eticky-kodex-statniho-zastupce/
• https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/kritika-soukrome-zaloby-v-trestnim-rizeni

- https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html
- https://advokatnidenik.cz/2020/12/12/velka-novela-trestnich-predpisu-aktualni-otazky-dohody-o-vine-a-trestu/
- https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/06/Zprava-o-cinnosti-SZ-za-rok-2019-textova-cast.pdf
- https://www.ceska-justice.cz/2018/12/statni-zastupci-obhajci-podepsali-dohodu-lepsi-komunikaci/

Ostatní:

- Babka, T. a kolektiv: Právní úprava státního zastupitelství ve vybraných zemích
- GŘIVNA, T.: ŠIMÁNKOVÁ, H. (eds.). Přípravné řízení dnes a zítra. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019. 343 s. ISBN 978-80-7380-787-0.

9. Přílohy

Postup před zahájením trestního stíhání

Příloha č. 1: Protokol o sepsání oznámení
Příloha č. 2: Záznam o zahájení úkonů trestního řízení
Příloha č. 3: Pokyn k zahájení trestního stíhání

Postup po zahájení trestního stíhání

Příloha č. 4: Usnesení o zahájení trestního stíhání
Příloha č. 5: Záznam o dočasném odložení trestního stíhání
Příloha č. 6: Usnesení o zastavení trestního stíhání
Příloha č. 7: Usnesení o odnětí věci policejnímu orgánu a opatření, aby byla přikázána jinému policejnímu orgánu
Příloha č. 8: Opatření o vrácení věci k doplnění
Příloha č. 9: Návrh na vzetí obviněného do vazby
Příloha č. 10: Obžaloba
Příloha č. 11: Dohoda o vině a trestu

Příloha č. 1: Protokol o trestním oznámení

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
adresa

Č.j.

PROTOKOL O TRESTNÍM OZNÁMENÍ

Dne 4. června 2021 v 13:45 hodin se dostavila bez předvolání za účelem oznámení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin

(titul, jméno, příjmení, data narození)
datum a místo narození
státní občanství/národnost
doklad totožnosti

trvalý pobyt:
ulice, číslo
PSČ, obec
tel.

současný pobyt:
ulice, číslo
PSČ, obec
tel.

adresa pro doručování písemností:
….

Oznamovatel byl poučen podle §158 odst. 2 tr. řádu o odpovědnosti za vědomě nepravdivé údaje, zejména na trestný čin křivé obvinění podle §174 tr. zákona, pomluva podle §206 tr. zákona, poškozování cizích práv podle §209 tr. zákona a nadržování podle §166 tr. zákona. Rovněž byl poučen podle §2 odst. 14 tr. řádu o právu požívat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o kterém prohlásí, že jej ovládá a při předložení protokolu k přečtení žádat o jeho doplnění, provedení oprav či změn, aby byl v souladu s jeho výpovědi. Dále byl poučen, že nejpozději do jednoho měsíce bude vyrozuměn o opatřeních učiněných na základě jeho oznámení, pokud o to požádá (§ 158 odst. 2 tr. ř.) a o právu na právní pomoc advokáta (§158 odst. 4 tr. ř.)

Vyjádření oznamovatele:

V ….. dne …..

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 2: Záznam o zahájení úkonů trestního řízení

Č.j.

Z Á Z N A M

o zahájení úkonů tr. řízení dle § 158 odst. 3 tr. řádu

Podle § 158, odst. 3 tr. řádu, byly dne … zahájeny úkony trestního řízení ve věci podezření ze spáchání trestného činu „loupeže“, podle ustanovení § 234 odst. 1 tr. zákona spáchaného formou spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zákona tím, že dva neznámí pachatelé přepadli dne …. pod pohrůžkou násilí se zbraní …., ul. ….. jméno příjmení osoby …., nar. …., bytem: ….jim vydala finanční hotovost ve výši …Kč.

Výše uvedené skutečnosti šetřilo Obvodní oddělení v PČR Praze.

Protože zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin, byly k objasnění a prověření všech skutečností této věci zahájeny dnešního dne Službou kriminální policie a vyšetřování při Obvodním ředitelství PČR v Praze úkony trestního řízení.

V …… dne ….

Zpracovala:

Jméno, příjmení
Policejní vyšetřovatelka

Příloha č. 3: Pokyn k zahájení trestního stíhání

Okresní (Krajské) státní zastupitelství

ZK

Policie ČR, KŘ kraje ….

K č.j. ….

Pokyn k zahájení trestního stíhání

Obviněný ……, nar. ……

Ve shora označené věci podle § 179f odst.2 písm. c) trestního řádu předkládám spisový materiál k zahájení trestního stíhání. Po prostudování spisového materiálu jsem dospěl k závěru, že ve věci je nezbytné znalecky zkoumat podezřelého……., ať už ve vztahu k jeho příčetnosti v době spáchání činu, tak rovněž ve vztahu k případnému následnému ukládání ochranného léčení. Vzhledem k tomu, že ve lhůtě zkráceného přípravného řízení není možno tento úkon provést, ukládám zahájit trestní stíhání a poté přibrat znalce za účelem zpracování znaleckého posudku.

K ukončení prověřování a zahájení trestního stíhání stanovuji lhůtu do ……

V …… dne ……

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 4: Usnesení o zahájení trestního stíhání

Okresní státní zastupitelství v .....

ZT…/

Usnesení

o zahájení trestního stíhání podle § 179e věty za středníkem trestního řádu

Stání zástupce okresního státního zastupitelství v..... rozhodl dne ..... ve

zkráceném přípravném řízení konaným policejním orgánem ..... v ..... pod ČTS: ... proti podezřelému ....., nar. ....., bytem, pro přečin ..... podle § ..... trestního zákoníku,

takto:

Podle § 160 odst. 1 trestního řádu, s přihlédnutím k § 179e větě za středníkem trestního řádu, **zahajuji trestní stíhání** proti obviněnému....., nar. ....., bytem ....., proto, že..... **(uvede se popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným)** ve kterém je spatřován přečin ..... podle § ..... trestního zákoníku.

Odůvodnění:

(Uvedou se skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.)

Poučení:

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou je možno podat nejpozději do tří dnů od jeho doručení u Okresního státního zastupitelství v ..... Stížnost nemá odkladný účinek. Rozhoduje o ní Krajské státní zastupitelství v .....

V ……. dne …….

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 5: Záznam o dočasném odložení trestního stíhání

Okresní (Krajské) státní zastupitelství v .....

ZN KZN

Záznam

o dočasném odložení trestního stíhání

Státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v ..... podle § 159b odst.1 trestního řádu **d o č a s n ě o d k l á d á** zahájení trestního stíhání ve věci, v níž policejní orgán Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v ..... pod ČTS: ... koná prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán přečin/zločin ..... podle § ..... trestního zákoníku **(musí odpovídat znění § 159b odst. 1 trestního zákoníku – uvede se jen stručný popis skutkových okolností v souladu se záznamem o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 věty první trestního řádu)**, a to na nezbytnou dobu – do ..... **(nejvýše o dva měsíce).**

Stručné zdůvodnění postupu.

V .....dne .....

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 6: Usnesení o zastavení trestního stíhání

Okresní (Krajské) státní zastupitelství .....

ZT.../KZV...

Usnesení

o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. A) až c) a e) trestního řádu

Státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v ..... rozhodl dne ..... v trestní věci obviněného....., stíhaného pro přečin/zločin .... podle § ..... trestního zákoníku,
t a k t o:

Podle § 172 odst. 1 písm. a) [uvede se alternativně jiné písmeno**-b), c) nebo e)**] trestního řádu ve spojení s § 174 odst. 2 písm. c) trestního řádu **s e** trestní stíhání vedené proti obviněnému ....., nar. ....., bytem ....., pro skutek spočívající v tom, že ....., v němž byl spatřován přečin/zločin ..... podle § ..... trestního zákoníku, **z a s t a v u j e,** neboť skutek, pro který se trestní stíhání vede, se nestal (popř. se uvede formulace jiného důvodu zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. b), c) nebo e) trestního řádu).

O d ů v o d n ě n í:

(Uvedou se údaje ke skutku a vlastní obsah odůvodnění dle § 134 odst. 2 trestního řádu)

Vzhledem k tomu, co je uvedeno výše, je zřejmé, že skutek, pro který se trestní stíhání vede, se nestal, a proto nezbylo, než trestní stíhání vedené proti obviněnému ..... podle § 172 odst. 1 písm. a) trestního řádu zastavit. **(alternativně se uvede právní vymezení jiného důvodu podle § 172 odst. 1 písm. b), c) nebo e) trestního řádu).**

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou je možno podat nejpozději do tří dnů od jeho oznámení u Okresního (Krajského) státního zastupitelství v ..... Stížnost má odkladný účinek (§ 141 odst. 4 trestního řádu ve spojení s § 172 odst. 3 trestního řádu) a rozhoduje o ní Krajské (Vrchní) státní zastupitelství v .....

V .....dne .....

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 7: Usnesení o odnětí věci policejnímu orgánu a opatření, aby byla přikázána jinému policejnímu orgánu

Okresní (Krajské) státní zastupitelství v .....

ZT .../ KZV (ZN KZN)

Usnesení

o odnětí věci policejnímu orgánu a opatření, aby byla přikázána jinému policejnímu orgánu

Státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v ..... rozhodl dne ..... v řízení o přečinu/zločinu ..... podle § ..... trestního zákoníku (trestní věci proti obviněnému ....., nar. ....., bytem ....., stíhanému pro přečin/zločin ..... podle § ..... trestního zákoníku), **t a k t o:**

Podle § 157 odst. 2 písm. b) trestního řádu věc **o d n í m á m** policejnímu orgánu .....a **p ř i k a z u j i** ji (alt.: Podle §157odst.2 věty první {174odst.2 písm. a)} trestního řádu se věc přiděluje) policejnímu orgánu ..... (lze uvést i samostatně)

O d ů v o d n ě n í:

(Uvedou se údaje k věci, o kterou jde.) (Lze popř. uvést údaje o tom, že jde o rozhodování sporu o příslušnost mezi policejními orgány různého druhu dle § 158 odst. 10 druhé a třetí věty trestního řádu anebo o rozhodování ve věci poté, co policejní orgán předložil věc státnímu zástupci podle § 162 odst. 2 věta před středníkem trestního řádu s tím, že se nepovažuje za věcně příslušného, resp. z vlastního podnětu po doručení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo usnesení o zahájení trestního stíhání.) V případě rozhodování sporu o příslušnost předchází větě ve výroku usnesení vymezení věci – „o sporu o příslušnost...“ – a dále jasné určení, kdo je příslušný ve věci. Jako bod II. Výroku se uvede výrok o odnětí věci.)

Vzhledem k povaze a závažnosti věci je na místě, aby věc byla odejmuta policejnímu orgánu ..... a přikázána jinému policejnímu orgánu. tj.... [Prověřování (vyšetřování) bude nadále konat .....], neboť u tohoto policejního orgánu jsou nejvhodnější podmínky pro to, aby věc byla náležitě objasněna a postup byl rychlý, plynulý a v souladu se zákonem.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení není stížnost přípustná (§ 141 odst. 2 věta druhá trestního řádu).

V .....dne .....

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 8: Opatření o vrácení věci k doplnění podle § 174 odst. 2 písm. D) trestního řádu

Okresní (Krajské) státní zastupitelství v .....

Policie České republiky
Služba kriminální policie a vyšetřování

ZT.../KZV...

Opatření
o vrácení věci k doplnění podle § 174 odst. 2 písm. D) trestního řádu

Ke sp. zn.:
Věc: obv. ..... – trestní stíhání – vrácení věci k doplnění podle § 174 odst. 2 písm. d) trestního řádu
Přílohy: vyšetřovací (trestní) spis ČTS: ...

V příloze podle § 174 odst. 2 písm. d) trestního řádu v r a c í m k doplnění vyšetřovací spis ve shora označené věci.
(Podle povahy věci se uvede věcný rozbor vad a nedostatků vyšetřování)

Ve věci je nutno provést následující (vyšetřovací) úkony:

1) ....., 2) ....., 3) ....., 4) .....

Vyšetřovací spis s návrhem na podání obžaloby je nutno předložit nejpozději do ..... (Spis předložte k prověrce .....).

V ..... dne .....

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 9: Návrh na vzetí obviněného do vazby

Okresní (Krajské) státní zastupitelství v .....

ZT ../ KZV

Okresnímu soudu

Návrh na vzetí obviněného do vazby

Věc: obv. ..... - trestní stíhání - návrh na vzetí obviněného do vazby
Příl.: vyšetřovací (trestní) spis Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v ..... ČTS:...

Státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v ..... podává podle

§ 68 odst. 1 trestního řádu **n á v r h**, aby byl vzat do vazby obviněný: ....., nar. ....., bytem ....., z důvodů uvedených v § 67 písm. ...) trestního řádu, který je policejním orgánem Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR v ..... pod ČTS: stíhán pro přečin/zločin ..... podle § ..... trestního zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že ..... **(uvede se stručný popis skutku v souladu s usnesením o zahájení trestního stíhání - není nutno uvádět doslovně, zejména u rozsáhlejších skutků – k náležitostem návrhu srov. čl. 32 pokynu obecné povahy č. 8/2009).**

Ve vztahu k obviněnému jsou dány důvody vazby podle § 67 písm. ..... trestního řádu. (Uvede se podrobné zdůvodnění důvodů vazby **-** nestačí jen odkaz na zákonný **text.) (Uvede se odkaz na výši trestní sazby dovolující rozhodnout o vz**etí obviněného do vazby, popřípadě poukaz na ustanovení § 68 odst. 3 trestního řádu, v důsledku jehož použití se toto omezení neužije, s odkazem na skutečnosti, které takový postup odůvo dňují.)

(Uvede se také stručný obsah podkladů pro zahájení trestního **stíhání a podání návrhu na vzetí do vazby -** srov. § 67 a § 68 odst. 1větu druhou trestního řádu).

Obviněný byl zadržen podle § 75 trestního řádu (podle § 76 odst. 1 trestního řádu po vydání předchozího souhlasu státního zástupce) policejním orgánem ..... dne ..... hod. ..... v ..... v průběhu výslechu dne ..... (uvede se i jiný způsob omezení osobní svobody, např. i dle § 76 odst. 2 trestního řádu, resp. podle ustanovení § 26 písm. a) až c), § 61 odst. 5, § 63 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů).

Obviněnému byl jako obhájce ustanoven JUDr. ....., Advokátní kancelář ..... Obviněný v rámci svého výslechu ze dne ..... prohlásil, že žádá, aby se ustanovený obhájce zúčastnil na rozhodování soudce Okresního soudu v ..... o vzetí do vazby. Žádám, aby státní zástupce Okresního (Krajského) státního zastupitelství v ....., který ve věci vykonává dozor v přípravném řízení, byl o výslechu zadržené osoby soudcem (§ 77 odst. 2 trestního řádu) včas vyrozuměn.

Uvede se i vyjádření k případné nabídce záruky, slibu nebo peněžité záruky.

V ..... dne ..... Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 10: Obžaloba

Okresní státní zastupitelství

ZT

Okresnímu soudu v ….

O B Ž A L O B A

Státní zástupce Okresního státního zastupitelství v ….. podává podle § 176 odst. 1 trestního řádu obžalobu na obviněného

jméno, příjmení

nar. ….. v …, zaměstnání, bytem ….,

ž e

1) dne …..

t e d y

ad 1) - přisvojil si cizí věc tím, že se jí zmocnil, a způsobil tak na cizím majetku větší škodu,

č í m ž s p á c h a l

ad 1) přečin krádeže podle § 205 odstavec 1, 3 trestního zákoníku,

N a v r h u j i u hlavního líčení:

1. provést výslech svědků ……
2. znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví toxikologie, z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie ….

O d ů v o d n ě n í:

V průběhu přípravného řízení byl zjištěn skutkový stav tak, jak vyplývá z výrokové části obžaloby. Obviněný …. (odůvodnění výroku)

V …. dne ….

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Příloha č. 11: Dohoda o vině a trestu

Okresní státní zastupitelství …

ZT

Dohoda o vině a trestu

podle § 175a trestního řádu

Podle § 175a trestního řádu uzavřeli dne ……..v … hod. v sídle Okresního státního zastupitelství v …… níže uvedení účastníci

státní zástupce Okresního státního zastupitelství v …. JUDr. … (dále jen „státní zástupce“)

obviněný jméno příjmení, nar. …., zaměstnání, trvale bytem …. (dále jen „obviněný“)

zastoupený přítomným obhájcem: JUDr. …..

tuto

dohodu o vině a trestu:

I.

Předmět dohody

Obviněný je na základě usnesení policejního orgánu Policie ČR, Krajského ředitelství …., ze dne …. ČTS: o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu stíhán pro skutek spočívající v tom, že …..

tedy

padělané peníze, jimiž mu bylo placeno jako pravými, udal jako pravé,

čímž spáchal,

přečin udávání padělaných a pozměněných peněz podle § 235 trestního zákoníku.

II.

Prohlášení obviněného

Obviněný prohlašuje, že spáchal skutek uvedený v bodě I, který je předmětem této dohody o vině a trestu.

III.

Prohlášení státního zástupce

Státní zástupce prohlašuje, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek uvedený v bodě I stal, že tento skutek je trestným činem kvalifikovaným v bodu I, že jej spáchal obviněný, že na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou pochybnosti o pravdivosti prohlášení obviněného uvedeného v bodu II.

IV.

Trest

Státní zástupce a obviněný se dohodli na uložení trestu obviněnému podle § 235 trestního zákoníku a podle § 43 odst. 2 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání **…..**

Podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 trestního zákoníku se výkon tohoto trestu **podmíněně odkládá** na zkušební dobu v trvání **…..**

Podle § 73 odst. 1 trestního zákoníku se obviněnému dále ukládá trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel v délce trvání 1 (jednoho) roku.

Obviněný souhlasí s uložením tohoto trestu soudem.

V.

Závěrečná ujednání

(1) Tato dohoda podléhá schválení soudem podle § 314r odst. 4 trestního řádu a v případě, že bude schválena, bude podkladem pro výrok rozsudku o vině a trestu. Návrh soudu, aby rozhodl o skutku, jeho právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření v rozsahu uvedeném v této dohodě o vině a trestu, podá státní zástupce.

(2) Obviněný prohlašuje, že rozumí sjednané dohodě o vině a trestu, že je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, který se mu klade za vinu, i tomu, jaká je jeho právní kvalifikace a jaké sazby trestní zákon stanoví za trestný čin, který je v tomto skutku spatřován, že prohlášení v bodě II učinil dobrovolně a bez nátlaku, že byl poučen o svých právech na obhajobu, že jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody, zejména že se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení, a že proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, lze podat odvolání pouze v případě, že takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl.

(3) Tato dohoda je vyhotovena ve třech stejnopisech, z nichž po jednom obdrží státní zástupce, obviněný a jeho obhájce.

V ….. dne ….

Státní zástupce OSZ (KSZ)

Přítomni:
obhájce ……
obviněný ……